

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

Σύγχρονες Τάσεις στη Γλωσσολογία για εκπαιδευτικούς

Διπλωματική εργασία

Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο: Γλωσσικά ρεπερτόρια και γλωσσικές ανάγκες οικογενειών ελληνικής καταγωγής.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΣΙΟΥΛΚΑ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: ΘΩΜΑΪΣ ΡΟΥΣΟΥΛΙΩΤΗ

Συν-Επιβλέπουσα καθηγήτρια: ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΑΛΙΓΚΟΥΔΗ

Λάρισα, Φεβρουάριος 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Κατερίνας Τσιούλκα που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών της δικαιωμάτων.

Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο: Γλωσσικά ρεπερτόρια και γλωσσικές ανάγκες οικογενειών ελληνικής καταγωγής.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΣΙΟΥΛΚΑ

Επιτροπή επίβλεψης διπλωματικής εργασίας

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Θωμαΐς Ρουσουλιώτη

Μέλος ΕΔΙΠ ΑΠΘ

ΣΕΠ ΕΑΠ

Συν-επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Χριστίνα Μαλιγκούδη

Μέλος ΔΕΠ, ΔΠΘ

ΣΕΠ ΕΑΠ

Λάρισα, Φεβρουάριος 2025

Ευχαριστίες

Ολοκληρώνοντας την παρούσα έρευνα θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κυρία Ρουσουλιώτη για όλη τη στήριξη και τη βοήθεια καθόλη τη διάρκεια της μεταπτυχιακής εργασίας καθώς και τη συνεπιβλέπουσα καθηγήτρια, κυρία Μαλιγκούδη, για τις εύστοχες παρατηρήσεις ώστε το αποτέλεσμα να είναι όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένο Έπειτα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύζυγό μου, για την αμέριστη κατανόηση και υπομονή που μου προσέφερε όλα τα χρόνια ενασχόλησής μου με τις μεταπτυχιακές μου σπουδές. Τέλος, ένα τεράστιο ευχαριστώ στον πατέρα μου, που αν και δεν είναι πλέον μαζί μου, στάθηκε πολύτιμος αρωγός για να ολοκληρώσω τις σπουδές μου.

Περίληψη

Η συγκεκριμένη εργασία πραγματεύεται τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσα στο Λουξεμβούργο, αναλύοντας τις γλωσσικές ανάγκες και τις διδακτικές παρεμβάσεις που κρίνονται απαραίτητες από γονείς και μαθητές. Η μελέτη περίπτωσης που διεξήχθη αφορά το δίγλωσσο περιβάλλον των παιδιών στο Λουξεμβούργο τόσο στο σπίτι όσο και στα Ευρωπαϊκά σχολεία που φοιτούν, αλλά και τη θέση των γονιών σχετικά με την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Τα ευρήματα της έρευνας προέκυψαν από συμπλήρωση ερωτηματολογίου από μαθητές/τριες και τη διεξαγωγή συνεντεύξεων της ερευνήτριας με τους γονείς. Τα ερευνητικά ερωτήματα αφορούν τον χρόνο έκθεσης των μαθητών στην ελληνική, την πολυγλωσσική πραγματικότητα που έρχονται καθημερινά σε επαφή, την πολιτισμική ταυτότητα των γονέων αλλά και τη διαχείριση της διδασκαλίας της ελληνικής, κυρίως στο ευρωπαϊκό σχολείο που φοιτούν οι πληροφορητές της έρευνας. Παράλληλα, τα ερευνητικά αποτελέσματα δείχνουν ότι οι μαθητές/τριες εκτίθενται λίγο περισσότερο στα Αγγλικά καθημερινά και προτιμούν τα ιδιαίτερα μαθήματα ελληνικών λόγω προσαρμογής τους στις προσωπικές τους ανάγκες και στο καθημερινό τους πρόγραμμα. Τέλος, στα Ευρωπαϊκά σχολεία, οι ώρες διδασκαλίας των ελληνικών δεν αρκούν για τη γλωσσική εκμάθηση. Επομένως η προτίμηση στα ιδιαίτερα μαθήματα είναι όχι μόνο επιλογή των παιδιών αλλά και των γονιών.

Λέξεις-κλειδιά: ελληνική γλώσσα, δίγλωσσία, αγγλική γλώσσα, ευρωπαϊκό σχολείο, πολιτισμική προέλευση, λεξιλόγιο.

Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο: Γλωσσικά ρεπερτόρια και γλωσσικές ανάγκες οικογενειών ελληνικής καταγωγής.

KATEPINA ΤΣΙΟΥΛΑΚΑ

Abstract

This specific paper deals with the teaching of Greek as a foreign language in Luxembourg, analyzing the language requirements and the teaching interventions deemed necessary for its achievement. The case study carried out concerns the bilingual environment of children in Luxembourg both at home and in the European schools they attend, but also the parents' position regarding the learning of the Greek language. Afterwards, the findings were obtained from the completion of a questionnaire by the students and the interviewing of the researcher with the parents. The research questions concern the time the students are exposed to Greek, the multilingual reality they come into contact with every day, the cultural identity of the parents as well as the management of the teaching of Greek in schools.

At the same time, the research results show that students are exposed to English a little more every day and prefer private Greek lessons due to their adaptation to their personal needs and their daily schedule. Finally, in European schools, the hours of Greek are not enough, therefore the preference for private lessons is not only a choice of the children but also of the parents.

Keywords: Greek language, bilingualism, English language, European school, cultural origin, vocabulary.

Περιεχόμενα

Περίληψη

Abstract

Περιεχόμενα

Κατάλογος γραφημάτων

Κατάλογος πινάκων

Συντομογραφίες και ακρωνύμια

1. Εισαγωγή.....	σελ 12
2. Διγλωσσία.....	σελ 12
2.1. Ορισμός και γνωρίσματα.....	σελ 12
2.2. Οφέλη της διγλωσσίας.....	σελ 13
2.3. Ξένη γλώσσα.....	σελ 14
2.4. Δεύτερη γλώσσα.....	σελ 15
3. Ανάπτυξη γλώσσας και ταυτότητας στη Διασπορά.....	σελ 16
3.1. Διαγλωσσικό σχολικό τοπίο.....	σελ 18
3.2. Γλώσσα πολιτισμικής κληρονομιάς.....	σελ 20
3.2.1. Ο ρόλος του ομιλητή και του μαθητή στην εκμάθηση της ελληνικής.....	σελ 21
3.2.2 Οικογενειακή γλωσσική πολιτική.....	σελ 21
3.3.2. Γονικές πρακτικές για τη διατήρηση της μειονοτικής γλώσσας.....	σελ 22
4. Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο Λουξεμβούργο.....	σελ 24
4.1. Εκπαιδευτικοί στόχοι για τους Έλληνες μαθητές του Λουξεμβούργου.....	σελ 26
4.2. Ευρωπαϊκά σχολεία.....	σελ 27
5. Ερευνητικό πλαίσιο.....	σελ 29
5.1. Μεθοδολογία έρευνας.....	σελ 29
5.1.1. Σκοπός έρευνας.....	σελ 29
5.1.2. Ερευνητικά ερωτήματα.....	σελ 29

5.1.3. Αναγκαιότητα της έρευνας.....	σελ 30
5.1.4. Είδος-μέθοδος έρευνας.....	σελ 30
5.2. Ερευνητικά εργαλεία.....	σελ 31
5.2.1. Ερωτηματολόγια.....	σελ 31
5.2.1.1. Δείγμα έρευνας.....	σελ 32
5.2.2. Συνέντευξη.....	σελ 33
5.2.2.1. Προφίλ συμμετεχόντων στις συνεντεύξεις.....	σελ 34
6. Αποτελέσματα.....	σελ 35
6.1. Δημογραφικά στοιχεία.....	σελ 35
6.1.2. Συχνότητα χρήσης της γλώσσας.....	σελ 37
6.1.3. Επαφή με την ελληνική γλώσσα.....	σελ 38
6.1.4. Εκμάθηση ελληνικής γλώσσας.....	σελ 43
6.2. Αποτελέσματα συνεντεύξεων.....	σελ 46
7. Συζήτηση αποτελεσμάτων.....	σελ 59
8. Συμπεράσματα.....	σελ 63
Βιβλιογραφία.....	σελ 65
Παράρτημα Α -Ερωτηματολόγιο.....	σελ 71
Παράρτημα Β- Πρωτόκολλο Συνέντευξης.....	σελ 76
Παράρτημα Γ- Κείμενα απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων	σελ 78

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1: Φύλο μαθητών/τριων.....	36
Γράφημα 2: Ηλικία μαθητών/τριών.....	37
Γράφημα 3: Τόπος καταγωγής γονέων.....	37
Γράφημα 4: Γλώσσα παρακολούθησης μαθημάτων.....	38
Γράφημα 5: Γλώσσες που γνωρίζουν οι μαθητές/τριες.....	39
Γράφημα 6: Ώρες παρακολούθησης ελληνικής γλώσσας.....	39
Γράφημα 7: Χρόνος παρακολούθησης ελληνικών.....	40
Γράφημα 8: Πρώτη επαφή με τα ελληνικά.....	41
Γράφημα 9: Συχνότητα χρήσης ελληνικών.....	41
Γράφημα 10: Γλώσσα προτίμησης για μελέτη.....	42
Γράφημα 11: Γλώσσες καθημερινής επαφής.....	42
Γράφημα 12: Καθημερινές επιρροές στην εκμάθηση της ελληνικής.....	43
Γράφημα 13: Δυσκολίες στην ελληνική.....	43
Γράφημα 14: Χρήση λέξεων άλλων γλωσσών.....	44
Γράφημα 15: Λόγοι χρήσης ξένων λέξεων.....	44
Γράφημα 16: Προτιμήσεις γονέων στην ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων.....	45
Γράφημα 17: Προτιμήσεις μαθητών/τριών.....	45
Γράφημα 18: Επαφή ελληνικού πολιτισμού.....	46
Γράφημα 19: Απασχόληση μαθητών στο σχολείο.....	46
Γράφημα 20: Απόδοση ιδιαίτερων μαθημάτων.....	48

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: δείγμα έρευνας γονέων.....σελ 33-34

Πίνακας 2: προτάσεις μαθητών/τριών..... σελ 47-48

Συντομογραφίες και Ακρωνύμια

Γ1: Γονέας 1

Γ2: Γονέας 2

Γ3: Γονέας 3

Γ4: Γονέας 4

Γ5: Γονέας 5

Γ6: Γονέας 6

Γ7: Γονέας 7

Γ8: Γονέας 8

Γ9: Γονέας 9

Γ10: Γονέας 10

Γ11: Γονέας 11

Γ12: Γονέας 12

Γ13: Γονέας 13

Γ14: Γονέας 14

Γ15: Γονέας 15

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

1. Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται έντονη μεταναστευτική δραστηριότητα Ελλήνων, σε χώρες του εξωτερικού, αναζητώντας μια καλύτερη θέση εργασίας ή για σπουδές. Πολλές οικογένειες Ελλήνων, έχουν εγκατασταθεί μόνιμα τα τελευταία χρόνια στο Λουξεμβούργο, δημιουργώντας εκεί τις οικογένειες τους, χωρίς να θελήσουν να χάσουν την ελληνική πολιτιστική τους ταυτότητα. Προκειμένου τα παιδιά τους να διδαχθούν τα ελληνικά, φροντίζουν να επιλέγουν σχολεία ευρωπαϊκού τύπου κυρίως, ώστε να έρχονται σε επαφή καθημερινά με τα ελληνικά, μέσω μαθημάτων γλώσσας, ιστορίας και λογοτεχνίας από αποσπασμένους Έλληνες καθηγητές στο Λουξεμβούργο. Αρκετές, ωστόσο, είναι και οι περιπτώσεις όπου οι γονείς προτιμούν τα ιδιαίτερα μαθήματα ελληνικών (κατ' οίκον). Στόχος της παρούσας έρευνας, είναι να διερευνηθούν οι ανάγκες και οι προτεραιότητες των μαθητών/τριών που παρακολουθούν μαθήματα ελληνικών στο Λουξεμβούργο είτε στο σχολείο είτε κατ' οίκον σχετικά με τη διδασκαλία και πιστοποίηση των γνώσεών τους στην ελληνική γλώσσα.

2. Διγλωσσία

2.1. Ορισμός και γνωρίσματα

Η διγλωσσία ως φαινόμενο έχει προβληματίσει πολλούς ερευνητές/ερευνήτριες και έχουν δοθεί πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί, καθώς πρόκειται για μια έννοια αρκετά πολύπλοκη. Η γλωσσική ικανότητα του κάθε ατόμου, είναι αυτή που μπορεί να τον χαρακτηρίσει ως δίγλωσσο. Σύμφωνα με τον γλωσσολόγο Bloomfield (1933), ένα δίγλωσσο άτομο θα πρέπει να κατέχει επαρκώς και τις δύο γλώσσες όπως ένας φυσικός ομιλητής. Συγκεκριμένα, αναφέρει πως όταν ένας άνθρωπος καταφέρει να μάθει μια ξένη γλώσσα, αλλά ταυτόχρονα να διατηρήσει τη μητρική του, τότε με σιγουριά μπορεί χαρακτηριστεί δίγλωσσος (Bloomfield, 1933).

Αντιστοίχως, και ο Haugen (1953: 7) θέλοντας να δώσει τον ορισμό της διγλωσσία αναφέρεται στην ικανότητα ενός ατόμου να παράγει «ορθά διατυπωμένες δηλώσεις στην άλλη γλώσσα». Αντίθετα, οι πιο σύγχρονοι ερευνητές, ορίζουν ένα άτομο ως δίγλωσσο έστω και αν αυτό μπορεί να προφέρει μόνο μερικές λέξεις στη δεύτερη γλώσσα (Edwards 1994, Baker 2001). Κάτι τέτοιο συμβαίνει, γιατί κανένας από όσους μπορούν να χαρακτηριστούν δίγλωσσοι, δεν είναι σε θέση να είναι επαρκής στον ίδιο βαθμό και στις δύο γλώσσες που μιλάει. Από την άλλη πλευρά, οι Diebold και Pohlo χαρακτηρίζουν δίγλωσσα τα άτομα που μπορούν απλά να επικοινωνήσουν σε έναν ελάχιστο βαθμό σε μια δεύτερη γλώσσα (Γεωργογιάννης, 1997:100). Ωστόσο, υπάρχουν ορισμοί που υποστηρίζουν ώστε και ελάχιστο δείγμα μιας ξένης γλώσσας να γνωρίζει κάποιος, είναι αρκετό για να χαρακτηριστεί δίγλωσσος(Γρίβα & Στάμου, 2014). Οι ορισμοί αυτοί μπορούν να ανοίξουν τα περιθώρια του ορισμού κάποιου ως δίγλωσσου. Επομένως, αυξάνεται και το ποσοστό τους.

Το άτομο, όταν μεταναστεύει, μετακινείται από τη μια χώρα σε μία άλλη αναπτύσσοντας φαινόμενα διγλωσσίας σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο (Δαμανάκης, 2001). Όπως αναφέρεται και στη Χατζηδάκη (2020), η διγλωσσία είναι ψυχολογική και κοινωνική κατάσταση ατόμων ή ομάδων ατόμων που αλληλεπιδρούν γλωσσικά χρησιμοποιώντας μία ή περισσότερες γλώσσες. Αυτό οφείλεται στη συχνή και καθημερινή χρήση περισσότερων από μία γλωσσών και όχι απλά τη γνώση κάποιων λέξεων ή φράσεων (Saville-Troike & Barto, 2016, Χατζηδάκη, 2020).Στις μερες μας, η διγλωσσία είναι το πιο συχνό φαινόμενο, χωρίς να μας προκαλεί αρνητική εντύπωση ή να είναι κάτι που ενοχλεί. Σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες επιβεβαιώνεται ότι η διγλωσσία προσδίδει κοινωνικά, γνωστικά και οικονομικά οφέλη (Tucker, 2001 όπως αναφέρεται στην Χατζηδάκη, 2020).

2.2. Οφέλη της διγλωσσίας

Αρχικά, ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της διγλωσσίας, είναι ότι λόγω της συνεχούς επιλογής λέξεων μεταξύ δύο γλωσσών, προκύπτει μια γλωσσική ευαισθησία στις επικοινωνιακές ανάγκες κάθε περίπτωσης (Χατζηδάκη, 2020).

Η διγλωσσία έχει θετική επίδραση τόσο στη γλωσσική όσο και στην εκπαιδευτική ανάπτυξη του παιδιού. Κατά το διάστημα 7-12 ετών, όπου τα παιδιά φοιτούν στο δημοτικό, έρχονται

σε επαφή με δύο γλώσσες ταυτόχρονα στις οποίες αναπτύσσουν τις ικανότητές τους και μπορούν να αντιληφθούν καλύτερα πως μπορούν να χρησιμοποιούν την καθεμία αποτελεσματικά (Cummins, 2001). Η ευελιξία στον τρόπο σκέψης τους και η λειτουργία των γλωσσών αυτών στην πραγματικά, συγκαταλέγονται επίσης στα οφέλη της διγλωσσίας (Cummins, 2001).

Επιπλέον, τα δίγλωσσα παιδιά αναπτύσσουν κοινωνικές ικανότητες καθώς αναπτύσσουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν αποτελεσματικά σε διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Για παράδειγμα, ένα παιδί όπου οι δυο γονείς του μιλούν δύο διαφορετικές πρώτες γλώσσες, έχει την ικανότητα να αναπτύξει και τις δύο ώστε να επικοινωνεί και με τους δυο γονείς του αποτελεσματικά. Ακόμη, κάτι τέτοιο ευνοεί και την επικοινωνία του με συγγενείς από τη χώρα καταγωγής τους, γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ τους (Μαλιγκούδη & Αραβαντινού-Λιανού, 2021, Χατζηδάκη, 2020).

Τέλος, οι δίγλωσσοι μαθητές έχουν την προοπτική φοίτησης σε πανεπιστήμια στη χώρα υποδοχής (Μαλιγκούδη & Αραβαντινού-Λιανού, 2021). Επιπλέον, η γνώση δεύτερης ξένης γλώσσας είναι σημαντικό πλεονέκτημα για μια θέση εργασίας, εφόσον με την πάροδο του χρόνου οι απαιτήσεις στην αγορά εργασίας γίνονται ολένα και πιο ανταγωνιστικές.

2.3. Ξένη γλώσσα

Η έννοια της ξένης γλώσσας ορίζεται ως κάθε γλωσσικό σύστημα που δεν είναι η μητρική γλώσσα ενός ατόμου, αλλά αποκτάται μέσω εκμάθησης ή διδασκαλίας (Γαβριήλ, 2007). Σύμφωνα με τον Richards και τον Schmidt (2010), μια ξένη γλώσσα είναι εκείνη που δεν χρησιμοποιείται ευρέως στην καθημερινή επικοινωνία μιας κοινότητας, αλλά διδάσκεται κυρίως σε εκπαιδευτικά πλαίσια. Ο όρος διαφοροποιείται από τη "δεύτερη γλώσσα", που χρησιμοποιείται σε ένα κοινωνικό περιβάλλον όπου υπάρχει ανάγκη για λειτουργική επικοινωνία, όπως συμβαίνει με τη χρήση της αγγλικής σε πολλές χώρες (Γαβριήλ, 2007).

Η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας μπορεί να γίνει μέσα από τυπική και άτυπη εκπαίδευση. Ο Ellis (1997) διαχωρίζει την εκμάθηση σε συνειδητή, που περιλαμβάνει συστηματική διδασκαλία γραμματικών κανόνων, και σε φυσική απόκτηση, όπου η γλώσσα μαθαίνεται μέσω της αλληλεπίδρασης και της πρακτικής χρήσης. Παράγοντες όπως η ηλικία, το

κοινωνικό πλαίσιο και η έκθεση στη γλώσσα επηρεάζουν σημαντικά την επιτυχή απόκτηση της ξένης γλώσσας. Επιπλέον, ο Krashen (1982) προτείνει ότι το γλωσσικό εισαγόμενο (input) πρέπει να είναι κατανοητό και ελαφρώς ανώτερο από το τρέχον γλωσσικό επίπεδο του μαθητή, ώστε να προωθείται η φυσική εκμάθηση.

Ο ορισμός της ξένης γλώσσας είναι επίσης ένας όρος που εξαρτάται από πολιτισμικά και κοινωνικά συμφραζόμενα. Για παράδειγμα, η αγγλική γλώσσα μπορεί να θεωρείται ξένη γλώσσα σε μία χώρα, αλλά δεύτερη γλώσσα σε μια άλλη, ανάλογα με τον βαθμό χρήσης της στην καθημερινότητα και στην εκπαίδευση (Crystal, 2003). Οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και η παγκοσμιοποίηση έχουν επηρεάσει την ανάγκη εκμάθησης ξένων γλωσσών, με την αγγλική να έχει κεντρικό ρόλο ως παγκόσμια γλώσσα επικοινωνίας σε πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένου και του Λουξεμβούργου.

Η σημασία της εκμάθησης μιας ξένης γλώσσας δεν περιορίζεται όμως μόνο στην επικοινωνία, αλλά επηρεάζει και τη γνωστική ανάπτυξη και τις πολιτισμικές αντιλήψεις των ατόμων (Χαραλαμπίδης & Χατζησαββίδης, 1997). Σύμφωνα με την Bialystok (2001), η διγλωσσία και η εκμάθηση ξένων γλωσσών ενισχύουν την εκτελεστική λειτουργία του εγκεφάλου, βελτιώνοντας δεξιότητες όπως η επίλυση προβλημάτων και η γνωστική ευελιξία. Επιπλέον, η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας επιτρέπει στους μαθητές να αναπτύξουν διαπολιτισμική συνείδηση, καθώς εκτίθενται σε διαφορετικά πολιτισμικά πρότυπα και τρόπους σκέψης (Byram, 1997). Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στη σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης, όπου η διαπολιτισμική επικοινωνία αποτελεί βασική δεξιότητα.

Επιπρόσθετα, η σχέση μεταξύ μητρικής/πρώτης και ξένης γλώσσας παίζει καθοριστικό ρόλο στην εκμάθηση της δεύτερης. Ο Cummins (1981) προτείνει τη Διαπροσωπική Υποθεωρία Μεταφοράς, σύμφωνα με την οποία η γνώση που αποκτάται σε μία γλώσσα μπορεί να μεταφερθεί σε μια άλλη, εφόσον υπάρχουν κοινές γνωστικές και γλωσσικές δομές. Αυτό εξηγεί γιατί οι μαθητές που έχουν ισχυρές γλωσσικές βάσεις στη μητρική/πρώτη τους γλώσσα τείνουν να έχουν μεγαλύτερη επιτυχία στην εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας. Επομένως, η ανάπτυξη δεξιοτήτων στη μητρική/πρώτη γλώσσα μπορεί να λειτουργήσει ως γέφυρα για τη μάθηση άλλων γλωσσών, ενισχύοντας τη συνολική γλωσσική ικανότητα του ατόμου.

2.4. Δεύτερη γλώσσα

Με τον όρο *δεύτερη γλώσσα* δηλώνεται η κατάκτηση μιας οποιαδήποτε γλώσσας μετά από τη μητρική/πρώτη . Ο τρόπος που εκείνη κατακτάται, δεν έχει συγκεκριμένο χρονικό περιθώριο ή συγκεκριμένη μέθοδο. Αντιθέτως ένας ομιλητής έχει τη δυνατότητα σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή της ζωής του και με οποιονδήποτε τρόπο εκείνος επιθυμεί, είτε μέσω εκπαίδευσης, είτε μέσω προφορικής χρήσης, να μάθει μια δεύτερη γλώσσα (De Bot, Lowie & Verspoor, 2005 , Μπέλλα, 2011·).

Από την άλλη πλευρά, εντοπίζεται και ένας ακόμη όρος που δηλώνεται η *δεύτερη γλώσσα*. Σημαντικό κριτήριο για να μάθει κάποιος μια δεύτερη γλώσσα είναι το περιβάλλον στο οποίο κατοικεί (Χατζηδάκη, 2020). Σε μία τέτοια περίπτωση το άτομο, μαθαίνει μια δεύτερη γλώσσα ώστε να τη χρησιμοποιεί καθημερινά με απώτερο σκοπό να μπορεί να καλύψει βιοτικές του ανάγκες. Επομένως, η δεύτερη γλώσσα είναι άμεσα συνδεδεμένη με την επίτευξη της επικοινωνίας των ατόμων για καθημερινή χρήση (Κατσιμάλη, 1999: 224).

3. Ανάπτυξη γλώσσας και ταυτότητας στη Διασπορά

Η ανάπτυξη της γλώσσας και της ταυτότητας στη διασπορά αποτελεί ένα σύνθετο φαινόμενο που επηρεάζεται από κοινωνικούς, πολιτισμικούς και εκπαιδευτικούς παράγοντες. Οι κοινότητες της διασποράς αρκετά συχνά βρίσκονται αντιμέτωπες με την πρόκληση της διατήρησης της γλώσσας στη χώρα καταγωγής ενώ ταυτόχρονα, λόγω συνθηκών, ενσωματώνονται στη γλωσσική και πολιτισμική πραγματικότητα της χώρας υποδοχής (Fishman, 2001). Η γλώσσα έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της εθνικής και πολιτισμικής ταυτότητας, καθώς μέσω αυτής μεταβιβάζονται παραδόσεις, αξίες και ιστορικές αφηγήσεις στις νέες γενιές (Edwards, 2009). Ωστόσο, η γλωσσική μετατόπιση είναι συχνό φαινόμενο στις μεταναστευτικές κοινότητες, όπου οι νέες γενιές τείνουν να προσαρμόζονται στη γλώσσα της πλειοψηφίας, γεγονός που μπορεί να προκαλέσει σταδιακή απώλεια της γλώσσας της χώρας καταγωγής και, κατ' επέκταση, σε μια αναπροσαρμογή της.

Η διατήρηση της γλώσσας στη διασπορά εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, όπως η οικογένεια, η εκπαίδευση και η ύπαρξη οργανωμένων κοινοτήτων που προωθούν τη διδασκαλία της γλώσσας καταγωγής (Baker & Wright, 2017). Οι δύο εκπαιδευτικές πολιτικές

και τα πολιτιστικά προγράμματα μπορούν να ενισχύσουν την ανάπτυξη της γλωσσικής βιομηχανίας και τη γλωσσική ταυτότητα των μελών της διασποράς, προσφέροντας τη δυνατότητα να διατηρήσουν την πολιτισμική τους κληρονομιά (García, 2009). Παράλληλα, η χρήση των νέων τεχνολογιών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης παρέχει νέες βελτιώσεις για τη διατήρηση και την ανάπτυξη της γλώσσας μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον (Ανδρουτσόπουλος, 2015). Έτσι, η γλώσσα λειτουργεί ως ένας δυναμικός μηχανισμός που επιτρέπει στα άτομα της διασποράς να διατηρούν δεσμούς με την πολιτισμική τους ταυτότητα, ενώ παράλληλα αναπτύσσουν νέες πολυπολιτισμικές ταυτότητες.

Η γλωσσική ανάπτυξη στις κοινότητες της διασποράς εξαρτάται από τη διαγενειακή μετάβαση της γλώσσας και τις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν στο νέο περιβάλλον. Οι οικογένειες διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη διατήρηση της γλώσσας καταγωγής, καθώς η χρήση της στο σπίτι μπορεί να ενισχύσει τη γλωσσική ικανότητα των παιδιών και να τους προσφέρει μια σταθερή σύνδεση με την πολιτισμική τους κληρονομιά (Spolsky, 2012). Ωστόσο, όταν η γλώσσα της διασποράς δεν υποστηρίζεται από το εκπαιδευτικό σύστημα ή την ευρύτερη κοινωνία, παρατηρείται συχνά φαινόμενο γλωσσικής διάβρωσης, όπου οι νέες γενιές προτιμούν τη γλώσσα της πλειοψηφίας, οδηγώντας σε σταδιακή αποδυνάμωση της πολιτισμικής τους ταυτότητας (Pauwels, 2016). Επιπλέον, η στάση των ίδιων των ομιλητών απέναντι στη γλώσσα τους παίζει κρίσιμο ρόλο: εάν η γλώσσα καταγωγής θεωρείται κοινωνικά μειονεκτική ή μη χρήσιμη, η εγκατάλειψη της γίνεται πιο πιθανή.

Παράλληλα, η διατήρηση της γλωσσικής και πολιτισμικής ταυτότητας στη διασπορά ενισχύεται από τη συμμετοχή σε κοινοτικές και θρησκευτικές δομές, καθώς και μέσω της χρήσης των νέων τεχνολογιών. Τα κοινοτικά σχολεία, οι πολιτικοί σύλλογοι και οι εκκλησίες προσφέρουν έναν χώρο όπου η γλώσσα μπορεί να χρησιμοποιηθεί συστηματικά, ενισχύοντας έτσι τη διγλωσσία και την αίσθηση του ανήκειν (Li Wei, 2013). Ταυτόχρονα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι ψηφιακές πλατφόρμες βοηθούν τους ομιλητές να διατηρούν επαφή με τη γλώσσα και την πολιτισμική τους κληρονομιά, ακόμα κι αν δεν ζουν σε περιβάλλον όπου αυτή χρησιμοποιείται ευρέως (Sebba, 2012). Εάν και η γλωσσική αφομοίωση αποτελεί πραγματική πρόκληση για τις κοινότητες της διασποράς, η ανάπτυξη στρατηγικών διατήρησης μπορεί να διασφαλίσει τη συνέχιση της γλωσσικής και πολιτισμικής ταυτότητας.

3.1. Διαγλωσσικό σχολικό τοπίο

Με τον όρο «γλωσσικό τοπίο» ,γίνεται αναφορά κυρίως στον γραπτό λόγο που λαμβάνει μέρος σε δημόσιους χώρους. Μέσω αυτού του λόγου, μπορούν εύκολα να διακριθούν τα γνωρίσματα της γλώσσας που χρησιμοποιούν κατά την ομιλία τους οι κάτοικοι της περιοχής. Παρατηρείται ότι, οι κάτοικοι που επιλέγουν να μιλήσουν μέσα από το γλωσσικό τοπίο, συνήθως δεν χρησιμοποιούν τη γλώσσα που μεταχειρίζονται ευρύτερα στον τόπο εκείνο. Αντίθετα, φροντίζουν να χρησιμοποιούν τις μειονοτικές γλώσσες της περιοχής και για να ενισχύεται η διγλωσσία του τόπου. Οι τρόποι που φαίνεται να χρησιμοποιούνται για να εκφραστούν δεν είναι μόνο ο γραπτός λόγος, αλλά και η χρήση βίντεο, εικόνων και σχεδίων (Jaworski & Thurlow, 2010). Έτσι λοιπόν, ο όρος «γλωσσικό τοπίο» έρχεται να ταυτιστεί με εκείνον του «σημειωτικού τοπίου». Μέσα από το γλωσσικό τοπίο, αναδεικνύονται και οι ταυτότητες των ανθρώπων που εκφράζονται σε αυτόν τον χώρο αλλά και τα κίνητρα που τους διέπουν.

Σύμφωνα με τον Brown (2005), ο όρος *σχολικό γλωσσικό τοπίο* “φωτογραφίζει” το σχολικό περιβάλλον. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα, διερευνήθηκε κατά πόσο η διαγλωσσικότητα συνδέεται με το γλωσσικό περιβάλλον (Gogonas & Maligkoudi, 2019). Οι περιπτώσεις μελέτης ήταν για κοινωνικοπολιτικά ζητήματα όπως για παράδειγμα το τρόπος ζωής και την επιβίωση των ανθρώπων. Παράλληλα, προωθούσαν αξίες όπως την ελευθερία, την ελπίδα και την αλληλεγγύη. Οι φωτογραφίες που παρουσίασαν στην έρευνά τους, έκαναν χρήση εναλλαγής των γλωσσών και σύμφωνα με την ταξινόμηση των Cenoz και Gorter (2015) περιελάμβαναν τον διπλότυπο-συμπληρωματικό τύπο δίγλωσσων μηνυμάτων. Στις περισσότερες εικόνες κυριαρχούσε η αγγλική γλώσσα, καθώς πρόκειται για μια γλώσσα, κοινή στη χρήση στην Ελλάδα. Παρεμφερή αποτελέσματα για τη χρήση της αγγλικής γλώσσας σε ελληνικά γλωσσικά τοπία φαίνεται να παρουσιάστηκαν και στις έρευνες των Kanakis (2014) και Nikolaou (2017). Η έρευνα των Gogonas & Maligkoudi (2019), διερεύνησε την ποικιλία χρήσης διαφορετικών γλωσσών στον ελλαδικό χώρο , με σκοπό να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με κοινωνικοπολιτικά και κοινωνιογλωσσικά θέματα, καθώς η γλώσσα της χώρας δεν έχει εξεταστεί ακόμα με βάση την βιβλιογραφία. Γι’ αυτό και οι ερευνητές είχαν ως στόχο να εμφανίσουν την δυναμική της μεταγλωσσικής προσέγγισης στο πολυγλωσσικό τοπίο της ελληνικής κοινωνίας.

Κλείνοντας, οι Karafylli και Malikgoudi (2022), ερεύνουν αν οι εκπαιδευτικοί των σχολείων αξιοποιούν τη μητρική γλώσσα των μαθητών και προβάλλουν πρακτικές διαγλωσσικότητας προς διευκόλυνσή τους. Επίσης, προτείνουν τον όρο «διαγλωσσικό σχολικό τοπίο», γιατί επιθυμούν να δείξουν τη σύνδεση μεταξύ διαγλωσσικότητας και σχολικού γλωσσικού τοπίου για να αναδειχθεί η κοινωνικοπολιτισμική προσέγγιση του φαινομένου.

3.2. Γλώσσα πολιτισμικής κληρονομιάς

Όταν μιλάμε για τη γλώσσα πολιτισμικής κληρονομιάς μιλάμε για εκείνη τη γλώσσα που αποκτάται από τη γέννηση ή κληροδοτείται από την προηγούμενη γενιά. Πρόκειται για έναν όρο σχετικά πρόσφατο στη βιβλιογραφία της δίγλωσσης εκπαίδευσης, εφόσον η πρώτη εμφάνισή του σημειώνεται στη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 στον Καναδά (Cummins, 2000, 2014). Την περίοδο εκείνη χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει εκπαιδευτικά προγράμματα για την εκμάθηση των γλωσσών εθνοτικών μειονοτήτων, μεταξύ των οποίων και της ελληνικής στο πλαίσιο της πολιτικής του πολυπολιτισμού (Leman, 1999).

Οι Polinsky και Kagan (2007) αναλύουν τις διαφορές που παρουσιάζουν οι ομιλητές της γλώσσας κληρονομιάς και κατέληξαν δύο ορισμούς τους: υπάρχουν εκείνοι που έχουν οικογενειακή ή πολιτισμική σχέση με τη γλώσσα κληρονομιάς χωρίς πραγματική ικανότητα χρήσης της· υπάρχουν και άτομα που κατέκτησαν τη γλώσσα σε κάποιο βαθμό, χωρίς ωστόσο να καταφέρουν να τη μάθουν ολοκληρωτικά πριν “μεταβούν” στην κυρίαρχη γλώσσα (Aravossitas & Oikonomakou, 2017).

Οι γλώσσες κληρονομιάς έχουν ως σημαντικό χαρακτηριστικό τους την διαπραγμάτευση των ταυτοτήτων των μεταναστών/τριων μέσω της επαφής τους με γλωσσικά και πολιτισμικά στοιχεία που τους κληροδοτούν οι πρόγονοί τους (Valdes, 2021). Κατ’ αυτό τον τρόπο το άτομο είναι σε θέση να αντιληφθεί την πολιτισμική του ταυτότητα, ενώ ζει σε μια κοινωνία όπου κυριαρχεί μια γλώσσα που διαφέρει από εκείνη που προέρχεται από το οικογενειακό περιβάλλον του ή το ίδιο ανήκει σε μια εθνοτική ομάδα που χρησιμοποιείται και μια “άλλη γλώσσα” (Aravossitas & Oikonomakou, 2020). Φυσικά όσο πιο κοντά βρίσκεται ο/η μαθητής/τρια σε μια γλώσσα κληρονομιάς, τόσο πιο πολλά είναι τα ακούσματα που αποκτά, όσο πιο συχνά επισκέπτεται τη χώρα όπου ομιλείται η γλώσσα αυτά και όσο πιο

συστηματικά τη διδάσκεται, τόση μεγαλύτερη ανάγκη του δημιουργείται να τη χρησιμοποιεί καθημερινά για να τη διατηρήσει (Oikonomakou, Frazis & Evangelinou-Yiannakis, 2022).

Η διαφορά που προκύπτει ανάμεσα σε μια γλώσσα κληρονομιάς και σε μια ξένη γλώσσα, είναι ότι η γλώσσα πολιτισμικής κληρονομιάς έχει ομιλητές που έχουν κληρονομική σχέση μαζί της γι' αυτό και χαρακτηρίζεται ως γλώσσα του σπιτιού. Με τον όρο γλώσσα πολιτισμικής κληρονομιάς γίνεται αναφορά στις γλώσσες προσφύγων, μεταναστών και γηγενών (Fishman, 2006, όπως αναφέρεται στο Montrul, 2010). Στην παρούσα εργασία γίνεται λόγος για την εκμάθηση της ελληνικής ως γλώσσας κληρονομιάς από τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στο Λουξεμβούργο.

3.2.1. Ο ρόλος του ομιλητή και του μαθητή στην εκμάθηση της ελληνικής ως γλώσσας κληρονομιάς

Όπως αναφέρεται στον Karatsarea (2019), τα παιδιά των μεταναστών όσο είναι στο σπίτι σε μικρή ηλικία, μαθαίνουν τη γλώσσα καταγωγής των γονιών τους. Στη συνέχεια, ξεκινώντας σχολείο, εκτίθενται στη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Με τον καιρό, χρησιμοποιούν ολοένα και ευκολότερα τη γλώσσα της χώρας στην οποία ζουν και χρησιμοποιούν τη γλώσσα της χώρας καταγωγής τους με την οικογένεια, συγγενείς και φίλους με το ίδιο υπόβαθρο. Όσο περισσότερο χρόνο χρησιμοποιεί ο μαθητής τη γλώσσα κληρονομιάς, τόσο καλύτερο είναι για εκείνον να κατακτήσει ένα μέρος της γραμματικής της. Όταν αρχίσει να μειώνεται σταδιακά η χρήση της λόγω του σχολείου, οι μαθητές οδηγούνται πολλές φορές στη λανθασμένη εντύπωση πως η δεύτερη γλώσσα αντικατέστησε τη μητρική, εφόσον καθημερινά μιλάνε αλλά και διδάσκονται τη γλώσσα που επικρατεί στη χώρα υποδοχής.

Τέτοιου είδους άνθρωποι, έχουν πετύχει σχετικά νωρίς μια μέτρια γνώση της γλώσσας της οικογένειας (μειονοτική γλώσσα), όχι όμως στο βαθμό του φυσικού ομιλητή. Η πλειοψηφία των ενήλικων ομιλητών της μειονοτικής γλώσσας έχουν ισχυρή γνώση της γλώσσας της χώρας που φιλοξενούνται (πλειονοτική γλώσσα), ενώ η επάρκεια και ο γραμματισμός τους στη γλώσσα του σπιτιού ποικίλλει σημαντικά (Montrul, 2010). Η πρώτη γλώσσα καθίσταται συνήθως πιο αδύναμη, ενώ υπάρχουν ομιλητές με προχωρημένη επάρκεια ή επάρκεια ενός φυσικού ομιλητή (Montrul, 2010). Συγκεκριμένα, η εν λόγω επάρκεια μπορεί να περιέχει απλές ικανότητες πρόσληψης, δηλαδή μόνο την ακρόαση, μέχρι ενδιάμεση και προχωρημένη, δηλαδή να επεκτείνεται σε προφορικές και γραπτές δεξιότητες. Ωστόσο, αυτό

εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες, τόσο γλωσσικούς όσο και κοινωνικούς, αλλά και τη γλώσσα (Montrul, 2010).

Ένας μαθητής γλώσσας κληρονομιάς, συνήθως έχει οικογενειακή σύνδεση με τη γλώσσα έχοντας ορισμένα κοινά γλωσσικά χαρακτηριστικά: προφορά φυσικού ομιλητή, ισχυρές δεξιότητες στην κατανόηση και παραγωγή προφορικού λόγου, γνώση του λεξιλογίου υψηλής συχνότητας, έντονη σχέση με τον πολιτισμό της γλώσσας κληρονομιάς, περιορισμένες δεξιότητες στο γραμματισμό της γλώσσας αυτής, περίπλοκες σχέσεις με την ταυτότητά του (Morgan & Michelotti, 2022). Ακόμη, μπορεί να χρησιμοποιεί ποικίλο λεξιλόγιο συγκριτικά με το μαθητή δεύτερης γλώσσας, επειδή η κατανόηση μιας γλώσσας κληρονομιάς μπορεί να συνδεθεί με την δραστηριότητά του στην κοινωνία και σε περιβάλλοντα επικοινωνίας όπου αναπτύχθηκε (Carreira & Kagan, 2011, όπως αναφέρεται στο Aravossitas & Oikonomakou, 2017). Βέβαια, η χρήση της γλώσσας στο σπίτι ή στην κοινότητα αποτελεί επικοινωνία που εξελίσσεται με φυσικό τρόπο, σε αντίθεση με το «τεχνητό» περιβάλλον της σχολικής τάξης (Lynch, 2014, όπως αναφέρεται στο Aravossitas & Oikonomakou, 2017). Στην τάξη, όλα ακολουθούν τις κατευθυντήριες γραμμές διδασκαλίας, όπως έχουν οριστεί.

Επιπλέον, υπάρχουν ορισμένα γραμματικά στοιχεία που επηρεάζονται σ' αυτούς τους ομιλητές όπως είναι το λεξιλόγιο, η μορφοσύνταξη, η αντωνυμική αναφορά, η σημασιολογία του άρθρου, η σειρά των όρων της πρότασης, οι αναφορικές προτάσεις και οι σύνδεσμοι. Γλωσσολογικές έρευνες δείχνουν ότι οι γραμματικές των γλωσσών κληρονομιάς αποκαλύπτουν διαδικασίες απλοποίησης λόγω γλωσσικής επαφής, αναγκαιότητας δημιουργίας νέων γλωσσικών ποικιλιών και διαχρονικής γλωσσικής αλλαγής (Montrul, 2010).

Όσον αφορά το κομμάτι των προφορικών δεξιοτήτων των μαθητών αυτών, πολλές φορές οι ικανότητές του εξισώνονται με εκείνες των φυσικών ομιλητών, ενώ ορισμένοι δεν έχουν τη δυνατότητα να αντιληφθούν τη γνώση της γλώσσας στόχου (Carreira & Kagan, 2011, σ. 371, όπως αναφέρεται στο Aravossitas & Oikonomakou, 2017). Προβλήματα εντοπίζονται κυρίως στον τομέα της κατανόησης, αλλά και στον τομέα των συντακτικών και γραμματικών φαινομένων (Benmamoun, Montrul, & Polinsky, 2010, όπως αναφέρεται στο Aravossitas & Oikonomakou, 2017).

3.2.2 Οικογενειακή γλωσσική πολιτική

Το επιστημονικό πεδίο της οικογενειακής γλωσσικής πολιτικής περιλαμβάνει ζητήματα που αφορούν τον ρόλο της γλώσσας στον κοινωνικό ιστό της οικογένειας και επιχειρεί να συνδέσει το πεδίο της γλωσσικής κατάκτησης από παιδιά με το πεδίο της γλωσσικής πολιτικής (Curd-Christiansen, 2009· King, Fogle & Logan-Terry, 2013). Οι γλωσσικές πολιτικές μπορούν να εφαρμοστούν τόσο σε μακροεπίπεδο, στοχεύοντας σε θεσμούς και κοινωνικές δομές, αλλά και σε μικροεπίπεδο, όπως είναι η οικογένεια (Spolsky, 2004, όπως αναφέρεται στο Χατζηδάκη & Μαλιγκούδη, 2023). Η οικογενειακή γλωσσική πολιτική επηρεάζεται από κοινωνικοπολιτιστικούς παράγοντες, καθώς και από τις ατομικές επιλογές των γονέων σχετικά με τη χρήση της γλώσσας από τα παιδιά τους. Σύμφωνα με τον Spolsky (2012), η γλωσσική πολιτική της οικογένειας περιλαμβάνει τρεις βασικές συνιστώσες: τις γλωσσικές πρακτικές (language praktiks), τις γλωσσικές ιδεολογίες (language ideologies) και τον γλωσσικό προγραμματισμό (language management), που διαμορφώνουν το γλωσσικό περιβάλλον των παιδιών.

Ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει το μοντέλο της οικογενειακής γλωσσικής πολιτικής είναι η κοινωνική και εκπαιδευτική πολιτική της χώρας στην οποία ζει η οικογένεια (Curd-Christiansen, 2009). Για παράδειγμα, σε δίγλωσσα ή πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα, οι γονείς ενδέχεται να προκαλέσουν την εκμάθηση της γλώσσας του κράτους για λόγους κοινωνικής ένταξης, ενώ παράλληλα προσπαθούν να διατηρήσουν τη μητρική τους γλώσσα για λόγους ταυτότητας. Όπως ορίζεται από τις King, Fogle και Logan-Terry (2013:907), «Η οικογενειακή γλωσσική πολιτική διαμορφώνει τις αναπτυξιακές πορείες των παιδιών, συνδέεται με την επίδοση των παιδιών στην τυπική εκπαίδευση και καθορίζει τη διατήρηση και το μελλοντικό κύρος των μειονοτικών γλωσσών» (Χατζηδάκη & Μαλιγκούδη, 2023).

Η οικογενειακή γλωσσική πολιτική έχει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα στη γλωσσική ανάπτυξη και στην πολιτισμική ταυτότητα των παιδιών (Fogle & King, 2013). Οι γονείς που διαμορφώνουν σαφή και συνεπή γλωσσική πολιτική στο σπίτι μπορούν να συμβάλουν στη διατήρηση της κληρονομικής γλώσσας και στη διαμόρφωση μιας θετικής δίγλωσσης ταυτότητας στα παιδιά τους. Ωστόσο, η επιτυχία μιας τέτοιας πολιτικής εξαρτάται από διάφορους παράγοντες, όπως η στάση του παιδιού, η υποστήριξη από το κοινωνικό περιβάλλον και οι ευρύτερες γλωσσικές πολιτικές της χώρας (Schwartz, 2010).

3.2.3. Γονικές πρακτικές για τη διατήρηση της μειονοτικής γλώσσας

Τα παιδιά από διαφορετικά περιβάλλοντα και κοινωνικές τάξεις βιώνουν διαφορετικά τη διγλωσσία τους. Όπως αναφέρεται στη Χατζηδάκη (2020), συναφές είναι και το κύρος των δύο γλωσσών, που κυμαίνεται πάνω σε ένα νοητό συνεχές: από τη μια, η εκάστοτε επίσημη γλώσσα του κράτους έχει την πρωτοκαθεδρία, ανεξάρτητα από τον ρόλο της στην παγκόσμια “κατάταξη” των γλωσσών. Από την άλλη, η γλώσσα του ενός ή και των δύο γονέων ενδέχεται να έχει πολύ χαμηλότερο κύρος και γόητρο από την πλειονοτική, να είναι μία γλώσσα επίσημη σε ένα άλλο κράτος ή μια γλώσσα που επιπρόσθετα, είναι σημαντική για τη διεθνή επικοινωνία. Όσο υψηλότερο είναι το γόητρο της γλώσσας, τόσο πιο θετικές αναμένεται να είναι οι στάσεις της πλειονοτικής ομάδας απέναντι στη διατήρησή της στο οικογενειακό περιβάλλον (Χατζηδάκη, 2020).

Σε πολλές οικογένειες η κυρίαρχη πρακτική με στόχο τη διατήρηση της μειονοτικής γλώσσας αφορά την προφορική επικοινωνία μεταξύ των μελών της οικογένειας. Οι γονείς θεωρούν πως αρκεί η σποραδική χρήση της γλώσσας για να διατηρηθεί (Χατζηδάκη, 2020). Μια άλλη συνηθισμένη πρακτική που σχετίζεται με την ανάπτυξη του προφορικού λόγου, αφορά την παρακολούθηση διάφορων τηλεοπτικών προγραμμάτων στη μειονοτική/μητρική γλώσσα ή αντίστοιχα στην ακρόαση ορισμένων τραγουδιών (Borland: 2006 στο Χατζηδάκη, 2020). Επιπλέον, εξίσου σημαντική πρακτική είναι η τηλεφωνική επικοινωνία με συγγενείς στη χώρα καταγωγής. Ωστόσο, αυτό δε σημαίνει πως αρκεί, γι’ αυτό το λόγο οι γονείς προσπαθούν να αυξήσουν τον χρόνο επαφής με τη γλώσσα με ποικίλους τρόπους: στέλνοντας τα παιδιά τους σε θερινές κατασκηνώσεις όπου χρησιμοποιείται η συγκεκριμένη γλώσσα, με συχνές επισκέψεις στη χώρα καταγωγής των γονιών ώστε να αναθερμαίνονται οι γνώσεις των παιδιών στη γλώσσα της οικογένειας (Μαλιγκούδη, 2010).

Παράλληλα, η κατάκτηση δεξιοτήτων προφορικού λόγου οφείλει πολλά στην παρουσία συγγενών με τους οποίους το παιδί αναγκάζεται να χρησιμοποιήσει τη μητρική γλώσσα επειδή εκείνοι δε γνωρίζουν την πλειονοτική γλώσσα, όπως για παράδειγμα οι παππούδες, τα μεγαλύτερα αδέρφια, θείοι και φίλοι της οικογένειας που ζουν στη χώρα καταγωγής. Μια άλλη εξίσου σημαντική πρακτική των γονέων, είναι να προσπαθούν να ενισχύσουν τον γραμματισμό των παιδιών τους διαβάζοντας παραμύθια και ιστορίες ή προμηθευοντάς τα με αναγνωστικό υλικό ανάλογα με την ηλικία τους (Borland, 2006).

Γενικότερα, έρευνες έχουν δείξει πως η καλλιέργεια των οικογενειακών γλωσσών από το οικογενειακό περιβάλλον, μπορεί να προσφέρει σημαντικά οφέλη στο παιδί χωρίς να του δημιουργεί πρόβλημα στην εκμάθηση της πλειονοτικής γλώσσας. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι γονείς έχουν θετική στάση προς την πρώτη τους γλώσσα, αλλά και στην πλειονοτική γλώσσα, με αποτέλεσμα οι δύο αυτές γλώσσες να χρησιμοποιούνται στο σπίτι και να συνυπάρχουν με έναν ισορροπημένο τρόπο (Μαλιγκούδη, 2010). Οι οικογενειακές πρακτικές για ενίσχυση του γραμματισμού της μειονοτικής γλώσσας θα ήταν περισσότερο αποτελεσματικές αν συνοδευόταν από παρακολούθηση μαθημάτων στην πλειονοτική γλώσσα ,είτε κατ' οίκον είτε στα λεγόμενα κοινωνικά σχολεία (Χατζηδάκη, 2020).

4. Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο Λουξεμβούργο

Η διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερη/ξένη γλώσσα στις χώρες του τότε Benelux (Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο) άρχισε να υποστηρίζεται συστηματικά από το Ελληνικό κράτος στη δεκαετία του 1960 με αποσπάσεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και εκπαιδευτικές πολιτικές που στόχευαν να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μεταναστών πρώτης γενιάς και να διατηρήσουν την εθνοπολιτισμική τους ταυτότητα (Διαλεκτόπουλος, 2009). Με το νομοθετικό διάταγμα 695/1970 “Περί εκπαιδύσεως ελληνοπαίδων εξωτερικού”, δημιουργήθηκε το πρώτο νομοθετικό πλαίσιο για την ελληνόγλωσση παιδεία στο εξωτερικό , ενώ οι κυβερνήσεις που ακολούθησαν την πτώση της δικτατορίας επιδίωξαν να εδραιώσουν τη σχέση ανάμεσα στο μητροπολιτικό κέντρο και τον ελληνισμό της διασποράς. Στη δεκαετία του 1990 υιοθετήθηκε μια διαφορετική πολιτική και εκπαιδευτική στρατηγική η οποία στόχευε στην αναδιαμόρφωση των σχέσεων με τον απόδημο ελληνισμό. Η ίδρυση της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού και η υλοποίηση του προγράμματος “Παιδεία Ομογενών”, υπήρξαν δείγματα πολιτικών που έλαβαν υπόψη τη σημασία της *πολυπολιτισμικότητας*, του *πολιτισμικού πλουραλισμού* και της *πολιτισμικής ιδιαιτερότητας* για το ζήτημα της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό (Δαμανάκης, 2010, 22-36).

Η μεταναστατευτική τάση που διαμορφώθηκε μετά την οικονομική κρίση έφερε νέα χαρακτηριστικά σε σχέση με τα παλαιότερα εργατικά μεταναστευτικά ρεύματα της δεκαετίας 1950 και 1960. Το φαινόμενο της High skill migration, ορίστηκε ως η μετανάστευση ατόμων με επιστημονικό υπόβαθρο, οι οποίοι σε περίπτωση που παρέμεναν στη χώρα τους, θα συμμετείχαν με ουσιαστικά αποτελέσματα στην ανάπτυξή της (Μαρκάκη, 2020, 82-105).

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού, μεταξύ του 2010 και του 2016 είχαν μεταναστεύσει 332,572 Έλληνες προς χώρες του εξωτερικού. Ο αριθμός ενδέχεται να είναι αρκετά διαφοροποιημένος, δεδομένου ότι η ελευθερία κίνησης σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν καθιστά υποχρεωτική τη δήλωση των Ελλήνων στις πρεσβείες και τις προξενικές αρχές.

Το Λουξεμβούργο δεν ήταν πάντα ένας από τους προορισμούς μετανάστευσης που προτιμούσαν οι Έλληνες. Το μεγαλύτερο κύμα των μεταναστών το δέχτηκε την περίοδο 2005-2010, όπου οι ενδείξεις για κρίση στην Ελλάδα ανάγκασε πολλές οικογένειες να αναζητήσουν την τύχη τους σε διαφορετικά μέρη. Ωστόσο, την ίδια περίοδο, 2006-2007, στο Λουξεμβούργο, όπως επιβεβαιώνεται και από τον Διαλεκτόπουλο (2007), ιδρύθηκε το τμήμα το τμήμα Ελληνικής Γλώσσας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η ελληνική παρουσία στο Λουξεμβούργο, πλέον, ολοένα και αυξάνεται λόγω της οικονομικής κρίσης που επικρατεί τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα (Gogonas & Kirsch, 2018· Kirsch & Gogonas, 2018· Gogonas, 2021).

Αξίζει να αναφερθεί, ότι το 1978 ιδρύθηκε το Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας (Δημοτικής Εκπαίδευσης). Την περίοδο εκείνη έφτασε στο Δουκάτο η πρώτη ομάδα υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Διαλεκτόπουλος, 2007). Ο δήμος του Λουξεμβούργου, παραχώρησε ένα κτήριο στην Ελληνική Κοινότητα, όπου στεγάστηκε το τμήμα της Ελληνικής Γλώσσας στον πρώτο όροφο. Τα μαθήματα γινόνταν κυρίως Τρίτη, Πέμπτη και Παρασκευή, κυρίως μεσημεριανές ώρες. Βέβαια, με την έναρξη κάθε σχολικής χρονιάς γινόνταν συνέλευση μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων για να αποφασίσουν από κοινού τις ώρες λειτουργίας των τμημάτων. Τα μαθήματα που διδάσκονταν ήταν η Ελληνική Γλώσσα, Στοιχεία του Πολιτισμού και σπανίως Γεωγραφία και Ιστορία (Διαλεκτόπουλος, 2008). Η διδασκαλία χωριζόταν με τέσσερα επίπεδα βάση των γνώσεων των μαθητών.

Αντίστοιχα, στο δεύτερο όροφο του κτηρίου, στεγάστηκε το τμήμα Ελληνικής Γλώσσας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Αρχικά λειτουργούσε Δευτέρα Τρίτη και Παρασκευή κυρίως απογευματινές ώρες (Διαλεκτόπουλος, 2007), ενώ πλέον τα μαθήματα που γίνονται είναι πιο περιορισμένα και σε ώρες και σε μέρες (Γογωνάς, 2021). Διδάσκεται Ελληνική γλώσσα και ιστορία σύμφωνα με τις γνώσεις του κάθε μαθητή. Η οργάνωση του Τμήματος, όπως και την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση χωρίζονταν ανάλογα τη γνωστική ικανότητα των μαθητών αλλά και με τέτοιο τρόπο ώστε να αντιστοιχούν στις τάξεις Α, Β, Γ Γυμνασίου των τμημάτων της

Ελλάδας. Σε αντίθεση με παλαιότερους Έλληνες μετανάστες, οι οποίοι κατά κύριο λόγο επιλέγουν για τα παιδιά τους το ελληνικό τμήμα του Ευρωπαϊκού σχολείου, οι πιο πρόσφατοι τείνουν να εγγράφουν τα παιδιά τους στα δημόσια λουξεμβουργιανά σχολεία (Γογωνάς, 2021).

Παράλληλα, την ίδια περίοδο, ξεκίνησε και η λειτουργία του Τμήματος Ελληνικής Γλώσσας Ενηλίκων στο Λουξεμβούργο, ενώ τα μαθήματα παρακολουθούσαν κυρίως ενήλικες με καταγωγή από την Ισπανία και την Ιταλία (Διαλεκτόπουλος, 2007). Αντίστοιχα τμήματα, λειτουργούν μέχρι και σήμερα για ενήλικες με διαφορετική καταγωγής. Βασική διαφορά με τα άλλα δύο τμήματα, είναι το γνωστικό επίπεδο των συμμετεχόντων. Πρόκειται για άτομα κυρίως Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με άριστη γνώση των ξένων γλωσσών και οι λόγοι φοίτησης είναι κυρίως πολιτισμικοί, προσωπικοί και επαγγελματικοί (Διαλεκτόπουλος, 2007).

4.1. Εκπαιδευτικοί στόχοι για τους Έλληνες μαθητές του Λουξεμβούργου

Όπως σε όλες τις πόλεις του εξωτερικού που υποδέχονται Έλληνες μετανάστες, έτσι και στο Λουξεμβούργο, στόχος της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης είναι να μαθαίνουν τα παιδιά την ελληνική γλώσσα, ώστε να μη ξεχνάνε τη χώρα που κατάγονται οι γονείς τους αλλά και εκείνοι. Εξάλλου μιλάμε για μια γλώσσα, που αποτελεί τη βάση όλων των υπολοίπων. Μάλιστα, πολλοί γονείς επιθυμούν τα παιδιά τους να πάρουν μέρος στις εξετάσεις Πιστοποίησης της Ελληνομάθειας.

Στη διδασκαλία χρησιμοποιείται το υλικό του Υπουργείου που έχει παραχθεί για τους Έλληνες μετανάστες αλλά και συμπληρωματικές εργασίες από βιβλία του εμπορίου αντίστοιχα με την ύλη για περαιτέρω εξάσκηση (Διαλεκτόπουλος, 2007). Συγκεκριμένα, στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, στόχος είναι να μπορέσει να καλλιεργηθεί πρωταρχικά ο προφορικός λόγος και στη συνέχεια ο γραπτός. Ωστόσο, τα παιδιά της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης λαμβάνουν βοήθεια και από τις οργανωμένες βιβλιοθήκες που υπάρχουν στα Τμήματα Ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, καθώς μπορεί να βρουν πλήθος βιβλίων. Το ίδιο ισχύει και για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, ενώ διαθέτουν στη βιβλιοθήκη τους και τηλεόραση με βίντεο (Διαλεκτόπουλος, 2007). Ωστόσο, η πραγματικότητα που διαμορφώνεται μέσα από τις κοινωνικές αλλαγές της τελευταίας δεκαετίας (Μαργώνη, 2011),

εγείρει προβληματισμούς σχετικά με την ανάγκη νέας προσέγγισης στο θέμα της διδασκαλίας της ελληνικής στα Τμήματα γλώσσας (Κολιαδήμου, Κήττα, Ρουσουλιώτη, 2022).

Όλοι οι μαθητές, ακόμα και οι ενήλικες, επιδεικνύουν μεγάλο ζήλο για την εκμάθηση της ελληνικής. Τα τμήματα αυτά, προσπαθούν να λειτουργούν σαν πόλος έλξης για τους σπουδαστές με στόχο την ενίσχυση των υπάρχοντων δεσμών και τη σύσφιξη σχέσεων. Παράλληλα γίνονται ειδικά μαθήματα προετοιμασίας των ενδιαφερομένων μαθητών για να μπορέσουν να συμμετάσχουν στις εξετάσεις του Πιστοποιητικού Ελληνομάθειας, που τις περισσότερες φορές σημειώνεται μεγάλο ποσοστό επιτυχίας. Αξίζει να σημειωθεί, ότι προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της εκμάθησης των ελληνικών, όπως αναφέρεται και στην εργασία της Γκιόκα, σημαντικό ρόλο παίζει η σκιώδης εκπαίδευση (shadow education) (Γκιόκα, 2022). Υπάρχουν ποικίλοι τρόποι παροχής της σκιώδους εκπαίδευσης (1-1, μικρή/μεσαία/μεγάλη τάξη, μαθήματα κατ' οίκον) και ποικίλοι πάροχοί της (μεγάλες εμπορικές εταιρείες, μεγάλα φροντιστήρια, κέντρα διδασκαλίας, καθηγητές/δάσκαλοι σχολείων (Luo & Chan, 2022, Zhang & Bray, 2020).

4.2. Ευρωπαϊκά σχολεία

Τα Ευρωπαϊκά σχολεία, εμφανίστηκαν περίπου το 1950. Αποτελούν πρωτοβουλία μιας ομάδας γονέων που εργαζόταν για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με έδρα το Λουξεμβούργο. Οι συγκεκριμένοι γονείς πίστευαν ότι το σχολικό σύστημα του Λουξεμβούργου δεν μπορεί να καλύψει επαρκώς τις ανάγκες των Ελλήνων μεταναστών μαθητών. Φτάνοντας στο σήμερα, συναντάμε 10 Ευρωπαϊκά Σχολεία υπό τον έλεγχο των κρατών μελών της ΕΕ. Η λειτουργία τους περιορίζεται σε έξι κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε πόλεις με υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης υπαλλήλων της ΕΕ (Housen, 2002). Στο Λουξεμβούργο λειτουργούν πλέον, τρία σχολεία Ευρωπαϊκού τύπου, τριών γλωσσών, συμπεριλαμβανομένων και μαθημάτων ελληνικής γλώσσας, ως ελεύθερη επιλογή (Γογωνάς, 2022).

Στόχος των σχολείων αυτών είναι η επανένταξη των μαθητών στις χώρες καταγωγής τους, μέσω μιας εκπαίδευσης που θα τους βοηθήσει στην εκμάθηση αλλά και στη διατήρηση της εθνικής τους ταυτότητας και τον πολιτισμό της χώρας τους. Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν και μια ευρωπαϊκή ταυτότητα, πράγμα που είναι αναπόφευκτο, εφόσον φοιτούν σε ένα σχολείο όπου υπάρχουν παιδιά με διαφορετική καταγωγή και έρχονται

καθημερινά σε επαφή με τον πολιτισμό, τη γλώσσα και τις παραδόσεις τους (Savvides & Faas, 2016). Παρόλα αυτά, λόγω της πολυγλωσσίας στο χώρο του σχολείου, κάθε μαθητής μπορεί να επιλέξει μαθήματα στη γλώσσα που επιθυμεί. Τα παιδιά Ελλήνων μεταναστών, επιλέγουν την ελληνική κυρίως σε μαθήματα όπως γλώσσα, λογοτεχνία και ιστορία (Γογωνάς, 2022).

Μέσα από την αλληλεπίδραση μαθητών με διαφορετικές ευρωπαϊκές καταβολές, είναι σε θέση να αναπτύξουν διάφορες δεξιότητες αλλά και γνώσεις που να τους επιτρέπουν την αρμονική συμβίωση μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, αναπτύσσουν γνώσεις για άλλους ευρωπαϊκούς πολιτισμούς, γλωσσικές και κοινωνικές δεξιότητες, διαπολιτισμική ικανότητα, κριτική σκέψη και ανοιχτό μυαλό απέναντι σε στερεότυπα, ανοχή και προσαρμοστικότητα (Savvides, 2008). Ωστόσο, σήμερα το Ευρωπαϊκό σχολείο του Λουξεμβούργου, παρέχει στους μαθητές ποικιλία μαθημάτων προκειμένου να βρουν τι τους ταιριάζει και να διαλέξουν αυτό που επιθυμούν (European School Luxembourg II, χ.χ.) . Επίσης, μια φορά το χρόνο πραγματοποιείται Open Day για νέους γονείς και μαθητές, που έχουν την ευκαιρία να ενημερωθούν για το πρόγραμμα εκπαίδευσης και να εκφράσουν τις απορίες τους. Τέλος, το Γραφείο του Γραμματέα των Ευρωπαϊκών σπουδών, δίνει αναλυτικά τα προγράμματα όλων των γλωσσικών τμημάτων και σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τη διδακτική ύλη (European Schools, Syllabuses and Attainment descriptors , χ.χ.)

Ορισμένα από τα σχολεία έχουν εκπαιδευτικές επιτροπές προσχολικής, δημοτικής και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος τους είναι η συζήτηση οργανωτικών θεμάτων και παιδαγωγικών πρακτικών. Η ένωση γονέων (Inter Parents) κατέχει σημαντική θέση στη διαχείριση και προώθηση των συμφερόντων των γονέων στο διοικητικό συμβούλιο του Ευρωπαϊκού σχολείου (Martínez, Hetterschijt & Iglesias, 2015). Ωστόσο η διακυβέρνηση των σχολείων γίνεται από το συμβούλιο επιθεωρητών (Board of Inspectors) και το διοικητικό συμβούλιο (Board of Governors). Το Συμβούλιο των Επιθεωρητών στελεχώνεται από επιθεωρητές από όλα τα κράτη μέλη ενώ τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου αποτελούνται από εκπροσώπους των Υπουργείων Παιδείας κάθε κράτους μέλους, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας, των εκπαιδευτικών και από εκπροσώπους μαθητών και γονέων (Martínez, Hetterschijt & Iglesias, 2015).

Αξίζει να αναφερθεί, ότι το εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολείων αυτών, αποσπάται από το αντίστοιχο εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα και έχει ως μητρική γλώσσα, τη γλώσσα στην οποία διδάσκει τα μαθήματα του. Αυτό είναι κάτι ιδιαίτερος σημαντικό για τα παιδιά, εφόσον καταφέρνουν να έχουν στο σχολείο τους ένα αυθεντικό πρότυπο της γλώσσας που διδάσκονται. Αντίστοιχα και το προσωπικό γνωρίζει τις γλωσσικές ιδιαιτερότητες των μαθητών καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με την διγλωσσία/πολυγλωσσία. Ωστόσο, οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί δεν έχουν προετοιμαστεί γι' αυτό και η μόνη βοήθεια που λαμβάνουν είναι η πραγματοποίηση ορισμένων ημερίδων στο χώρο του σχολείου, που τους δίνει αρκετές πληροφορίες, ώστε να μπορέσουν να εξοικειωθούν με το εκεί εκπαιδευτικό σύστημα (Hoffman, 1998).

5. Ερευνητικό πλαίσιο

5.1. Μεθοδολογία έρευνας

Για τη διεξαγωγή της έρευνας επιχειρήθηκε προσέγγιση ποσοτικής μεθοδολογίας και πιο συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκε δομημένο ερωτηματολόγιο για τους/τις μαθητές/τριες και πραγματοποιήθηκε ημιδομημένη συνέντευξη με τους γονείς. Το ερωτηματολόγιο των μαθητών περιείχε αρχικά ερωτήσεις δημογραφικών στοιχείων ενώ στη συνέχεια δόθηκαν απαντήσεις σχετικά με την επαφή των μαθητών/τριων με την ελληνική γλώσσα αλλά και τις προτιμήσεις αυτών και των γονέων τους όσον αφορά τη χρήση της. Στη συνέχεια, η ημιδομημένη συνέντευξη των γονέων περιελάμβανε και πάλι ερωτήσεις δημογραφικών στοιχείων αλλά και ερωτήσεις σχετικά με την ελληνική γλώσσα (γλώσσα που μιλάνε στο σπίτι, στα παιδιά) αλλά και σχετικά με τη θέση τους για την εκμάθηση της ελληνικής στα παιδιά τους.

5.1.1. Σκοπός έρευνας

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνηθούν οι ανάγκες και οι προτεραιότητες των γονιών και των μαθητών/τριών που παρακολουθούν μαθήματα ελληνικών σε ευρωπαϊκό σχολείο του Λουξεμβούργου αλλά ιδιαίτερα μαθήματα ελληνικών και σχετικά με τη διδασκαλία και την πιστοποίηση των γνώσεών τους στην ελληνική γλώσσα.

5.1.2. Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που εξετάστηκαν είναι τα εξής:

1. Ποιο είναι το επίπεδο γνώσης των παιδιών των Ελλήνων μεταναστών που παρακολουθούν το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στο ευρωπαϊκό σχολείο Λουξεμβούργο;
2. Μπορεί η πολυγλωσσική πραγματικότητα με την οποία έρχονται σε επαφή καθημερινά οι προαναφερθέντες μαθητές, να επηρεάσει την ανάπτυξη της ελληνικής γλώσσας;
3. Μπορεί η πολιτισμική ταυτότητα των γονέων να επηρεάσει στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας των προαναφερθέντων παιδιών;
4. Πώς μπορεί να υποστηριχθεί αποτελεσματικά η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας στα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών που παρακολουθούν το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Ευρωπαϊκό Σχολείο στο Λουξεμβούργο;

5.1.3. Αναγκαιότητα της έρευνας

Η έντονη μεταναστευτική δραστηριότητα ορισμένων Ελλήνων είναι ένα φαινόμενο που παρατηρείται τις τελευταίες δεκαετίες , με σκοπό τις σπουδές, την αξιοποίηση των προσόντων για μια καλύτερη θέση εργασίας και μια καλύτερη ποιότητα ζωής (Καρατσαρέας, 2022). Οι οικογένειες αυτές των μεταναστών, δημιουργούν την οικογένειά τους και μεγαλώνουν τα παιδιά τους μακριά από τον τόπο καταγωγής τους χωρίς ωστόσο να ξεχνάνε τις ρίζες τους. Οι συνεχείς προσπάθειες του να μαθαίνουν τα παιδιά τους την ελληνική γλώσσα, τον ελληνικό πολιτισμό και ό,τι έχει να κάνει σχετικά με την πολιτισμική ταυτότητα των γονιών τους, είναι κάτι περισσότερο από εμφανείς. Στην παρούσα έρευνα, θα αναλυθεί η σχέση των παιδιών των Ελλήνων μεταναστών με την ελληνική γλώσσα καθώς και οι απόψεις των γονέων σχετικά με την εκμάθηση και τις δυσκολίες στη διδασκαλία της ελληνικής.

5.1.4. Είδος-Μέθοδος έρευνας

Ο σκοπός της έρευνας είναι να καταγραφούν οι ανάγκες, οι δυσκολίες και οι προτεραιότητες μαθητών Ελλήνων μεταναστών σχετικά με την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο

Λουξεμβούργο, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στους μαθητές που παρακολουθούν ιδιαίτερα μαθήματα ελληνικών, προκειμένου να εντοπιστούν πλεονεκτήματα και αδυναμίες. Η έρευνα που διεξάγεται είναι ποσοτική και συγκεκριμένα είναι μελέτη περίπτωσης (case study). Στην ποσοτική έρευνα οι ερευνητές ενδιαφέρονται για τη στατιστική αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος. Η μελέτη περίπτωσης που διεξήχθη αναλύει τη σχέση των μαθητών με την ελληνική γλώσσα καθώς και την επιλογή ορισμένων να παρακολουθήσουν ιδιαίτερα μαθήματα ελληνικών και να μην αρκεστούν στην παράλληλη “επιλεκτική” διδασκαλία τους στα ευρωπαϊκά σχολεία. Η έρευνα διεξήχθη σε 15 γονείς και 15 μαθητές/τριες. Με τους γονείς πραγματοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις και στα παιδιά στάλθηκε διαδικτυακό δομημένο ερωτηματολόγιο.

Τα ερωτηματολόγια στάλθηκαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στους γονείς και συμπληρώθηκαν από τους/τις μαθητές/τριες με τη βοήθειά τους και της ερευνήτριας, η οποία παρείχε διευκρινίσεις όπου χρειαζόταν. Αυτό σημαίνει ότι σε περίπτωση αδυναμίας κατανόησης των ερωτήσεων, η ερευνήτρια εξηγούσε είτε με άλλα λόγια την ερώτηση βοηθώντας με παραδείγματα τους γονείς για να απαντήσουν. Επιπλέον, κάποιες φορές χρειάστηκε να επαναληφθεί η ερώτηση και να δοθεί επιπλέον χρόνος στο γονιό για να σκεφτεί την απάντηση. Οι απαντήσεις καταχωρήθηκαν αμέσως και αναπαραστάθηκαν σε διαγράμματα με ποσοστά συγκεντρωτικά. Το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο έχει το πλεονέκτημα πως στέλνεται και συμπληρώνεται άμεσα από τον/την ερωτώμενο/η, διασφαλίζει την ανωνυμία του και ο/η ερευνητής/τρια δεν μπορεί να επηρεάσει τα αποτελέσματα της έρευνας (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2005). Για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων και τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, οι συμμετέχοντες/ουσες ενημερώθηκαν για το σκοπό της έρευνας και διευκρινίστηκε ότι θα διαφυλαχθεί η ανωνυμία τους. Για να εξαχθούν καλύτερα ερευνητικά αποτελέσματα οι συμμετέχοντες/ουσες επέλεξαν το χρόνο της συνέντευξης ανάλογα με το πρόγραμμα και τις υποχρεώσεις τους. Η αξιοπιστία της έρευνας επετεύχθη με την ανωνυμία των συμμετεχόντων/συμμετεχουσών και τη χρήση κωδικών αντί για τα ονόματά τους.

5.2. Ερευνητικά εργαλεία

5.2.1. Ερωτηματολόγιο

Το πρώτο ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα, ήταν το ημιδομημένο, ηλεκτρονικό ημερολόγιο, εργαλείο ποσοτικής έρευνας με αυστηρή δομημένη σειρά ερωτήσεων, το οποίο μετατρέπει τις απαντήσεις του/της ερωτώμενου/ης σε δεδομένα (Ζαφειρόπουλος, 2015). Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 21 ερωτήσεις κλειστού τύπου (και ερωτήσεις δημογραφικών στοιχείων στην αρχή) , ενώ χρειάστηκε να απαντήσουν και σε 2 ερωτήσεις πολύ σύντομα . Το ερωτηματολόγιο επιχειρεί να συλλέξει τις εξής πληροφορίες: α) ποιο είναι το επίπεδο γνώσης των ελληνικών των μαθητών, β) κατά πόσο έρχονται σε επαφή με τα ελληνικά καθημερινά, γ) πως μπορεί να επηρεάσει η πολιτισμική ταυτότητα των γονέων την εκμάθηση της ελληνικής και δ) πως μπορεί να ενισχυθεί η διδασκαλία της ελληνικής στα ευρωπαϊκά σχολεία του Λουξεμβούργου.

Οι μαθητές/τριες συμπλήρωσαν μόνοι τους το ερωτηματολόγιο το οποίο δημιουργήθηκε μέσω Microsoft forms. Σε μαθητές/τριες που ήταν μικροί/ες ηλικιακά, προσφέρθηκε βοήθεια από την ερευνήτρια και από τους γονείς τους ώστε να μπορέσουν να αντιληφθούν και να απαντήσουν στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο ήταν γραμμένο και στα Ελληνικά και περιελάμβανε ερωτήσεις κλειστού τύπου. Σε ορισμένες ερωτήσεις ο/η μαθητής/τρια καλείται σύντομα σχετικά με το θέμα που ζητά η ερώτηση, ενώ σε κάποιες άλλες προτείνονται συγκεκριμένες τιμές απαντήσεων στον/στη μαθητή/τρια (Ζαφειρόπουλος, 2015).

5.2.1.1. Δείγμα έρευνας

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε κατά το μήνα Δεκέμβριο του 2024. Το μέγεθος του δείγματος προέκυψε από απλή τυχαία δειγματοληψία 15 μαθητών/τριών που παρακολουθούν διαδικτυακά ιδιαίτερα μαθήματα ελληνικών στον ιδιωτικό φορέα/ ιδιωτική εταιρεία “Φροντιστήριο Μέσης Εκπαίδευσης” στο οποίο εργάζεται η ερευνήτρια, με έδρα τη Λάρισα. Οι γονείς απευθύνθηκαν στο συγκεκριμένο φροντιστήριο αναζητώντας καθηγητές ελληνικών για τα παιδιά τους, με αφορμή μια εκπαιδευτική εκδρομή που πραγματοποιήθηκε από την τάξη Γ’, Γυμνασίου της Λάρισας σε ευρωπαϊκό σχολείο του Λουξεμβούργου. Συγκεκριμένα, ορισμένοι από τους καθηγητές του Γυμνασίου της Λάρισας ήταν μέλη σε πρόγραμμα eTwinning “Κοινότητα για τα σχολεία στην Ευρώπη”, είχαν την ευκαιρία να οργανώσουν, έπειτα από πρόσκληση του Ευρωπαϊκού Σχολείου του Λουξεμβούργου, εκπαιδευτική εκδρομή με στόχο να ενημερωθούν αμφότεροι οι μαθητές/τριες για τη

λειτουργία των σχολείων στο Λουξεμβούργο και στην Ελλάδα, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι δίγλωσσοι μαθητές καθώς και το πρόγραμμα σπουδών.

Το Ευρωπαϊκό σχολείο οργάνωσε το αμφιθέατρο του για να υποδεχτεί τους μαθητές και να μπορέσει να γίνει μια εποικοδομητική συζήτηση. Στην εκδρομή συνόδευσαν και γονείς των μαθητών/τριών και μέσω των συζητήσεων που πραγματοποιήθηκαν, αναφέρθηκε το συγκεκριμένο τμήμα του φροντιστηρίου όπου ορισμένοι από τους μαθητές της Λάρισας πηγαίνουν για επιπλέον στήριξη στα μαθήματά τους. Θέλοντας οι γονείς των μαθητών του Λουξεμβούργου να πάρουν περισσότερες πληροφορίες, ήρθαν σε επαφή με τον ιδιοκτήτη και έκτοτε πολλοί μαθητές του Λουξεμβούργου πραγματοποιούν διαδικτυακά μαθήματα ελληνικών προκειμένου να κατανοήσουν καλύτερα τη γλώσσα και να βελτιωθούν, εφόσον οι ώρες του σχολείου δεν είναι αρκετές. Για την προσέγγιση των πληροφορητών, στάλθηκαν email στους γονείς των μαθητών/τριών και από εκείνους απάντησαν 15 γονείς οι οποίοι ήθελαν να συμμετάσχουν στην έρευνα μαζί με τα παιδιά τους.

Οι μαθητές/τριες είναι παιδιά δεύτερης γενιάς, ενώ οι γονείς τους είναι πρώτης. Στους μετανάστες πρώτης γενιάς υπερισχύει η πρώτη γλώσσα, ενώ συνήθως δεν είναι φυσικοί ομιλητές της πλειονοτικής γλώσσας (Montrul, 2015). Στα παιδιά τους (δεύτερη γενιά) επικρατεί η γλώσσα που χρησιμοποιείται στον τόπο μετανάστευσης και παρατηρείται χαμηλή ως υψηλή επάρκεια στη γλώσσα κληρονομιάς (Montrul, 2015). Η διαφορά δεύτερης (παιδιά) και τρίτης γενιάς (εγγόνια) μεταναστών, είναι ότι στην τρίτη γενιά επικρατεί η πλειονοτική γλώσσα και η επάρκεια στη γλώσσα κληρονομιάς κυμαίνεται από ενδιάμεση-χαμηλή μέχρι μονόγλωσση στην πλειονοτική γλώσσα (Montrul, 2015).

5.2.2 Συνέντευξη

Το δεύτερο ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε, ήταν η συνέντευξη. Πρόκειται για μια μέθοδο ποιοτικής έρευνας, η οποία θεωρείται μία από τις σημαντικότερες τεχνικές συλλογής ποιοτικών δεδομένων (Ισαρη & Πουρκός, 2015). Οι ερευνητές/τριες καλούνται να γνωρίζουν πολύ καλά το αντικείμενο της έρευνάς τους, να μην εκφράζουν τις προσωπικές τους απόψεις και εμπειρίες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και να είναι ανοιχτοί/ες στις απόψεις των ερωτώμενων (Ευαγγέλου, 2017, Ισαρη & Πουρκός, 2015). Με τους γονείς πραγματοποιήθηκε δομημένη συνέντευξη μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας επικοινωνίας zoom ώστε να μπορεί παράλληλα να γίνει η μαγνητοσκόπηση της και έπειτα η

απομαγνητοφώνηση από την ερευνήτρια. Οι ερωτήσεις ήταν ανοιχτού τύπου, αφού στόχος ήταν η σε βάθος διερεύνηση των λόγων που οι συγκεκριμένοι γονείς επέλεξαν για τα παιδιά τους τα ιδιαίτερα μαθήματα ελληνικών. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν κατά το μήνα Δεκέμβριο του 2023. Κάθε συνέντευξη είχε διάρκεια από 10 μέχρι 15 λεπτά περίπου. Στην αρχή κάθε συνέντευξης η ερευνήτρια και ο/η ερωτώμενος/η συζητούσαν για 3-5 λεπτά, πριν ξεκινήσει η μαγνητοφώνηση της συνέντευξης, ώστε να νιώσουν οι ερωτώμενοι/ες πιο άνετα. Πριν από τις συνεντεύξεις οι ερωτώμενοι/ες υπέγραψαν το έντυπο συγκατάθεσης όπου συμφώνησαν ότι θα ηχογραφεί η συνέντευξη και ότι τα προσωπικά τους δεδομένα δεν θα δημοσιευτούν (De Groot, 2017).

5.2.2.1. Το προφίλ των συμμετεχόντων στις συνεντεύξεις

<u>Δημογραφικά στοιχεία</u>	<u>Φ1</u>	<u>Φ2</u>
Φύλο	Γυναίκα	Άνδρας
Αριθμός συμμετεχόντων	12	3
Ηλικία	38-58	41-49
Οικογενειακή κατάσταση	Παντρεμένη	Παντρεμένος
Εθνικότητα Συζύγου	Ελληνική/Αγγλική	Ελληνική/Γαλλική
Μόρφωση	Πτυχίο-Μάστερ	Πτυχίο-Μεταπτυχιακό
Απασχόληση	Εργαζόμενη	Εργαζόμενος
Πρώτη γλώσσα συμμετεχόντων	Ελληνικά	Ελληνικά
Πρώτη γλώσσα συζύγου	Ελληνικά/Αγγλικά	Ελληνικά/Γαλλικά

Πίνακας 1: δείγμα έρευνας γονέων

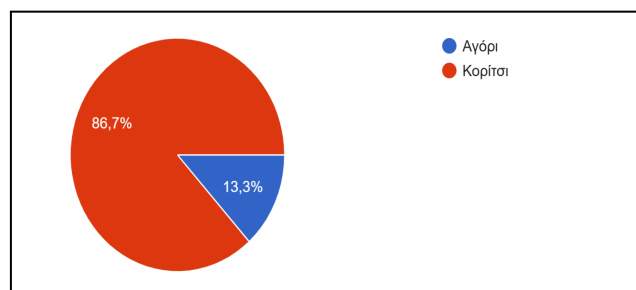
Βάση του πίνακα, διαπιστώνεται πως οι γονείς οι οποίοι συμμετείχαν στις συνεντεύξεις είναι όλοι Έλληνες, όλοι τους παντρεμένοι, με Έλληνα/ίδα σύζυγο, εκτός από τρεις που η/ο σύζυγος, είναι διαφορετικής εθνικότητας. Ωστόσο, παρατηρείται ότι η γλώσσα προτίμησης για επικοινωνία στο σπίτι είναι τα Ελληνικά. Πρόκειται για άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, εφόσον όλοι είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ ορισμένοι από αυτούς

έχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Ανεξαιρέτως, εργάζονται σε θέσεις συναφή με το πτυχίο τους και επέλεξαν ως τόπο μεταναστεύσεως το Λουξεμβούργο κυρίως για οικονομικούς λόγους. Πρόκειται για 12 γυναίκες και 3 άντρες και το εύρος ηλικίας τους κυμαίνεται από 38 έως 58 ετών. Όπως διαπιστώνεται και από τις συνεντεύξεις όσον αφορά το επάγγελμα των γονέων, 9 γονείς εργάζονται ως εκπαιδευτικοί σε αντίστοιχους κλάδους με το πτυχίο τους, 4 γονείς απασχολούνται ως οικονομολόγοι, ενώ 1 εργάζεται στον τομέα της υγείας ως νοσηλεύτρια και άλλος 1 γονιός είναι μηχανικός αεροσκαφών.

6. Αποτελέσματα

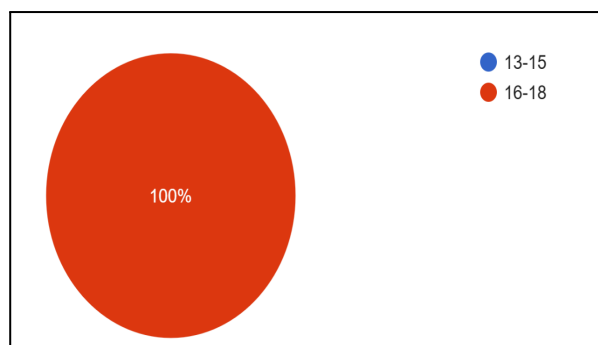
6.1.1. Δημογραφικά στοιχεία

Στην ερώτηση ένα για το φύλο των μαθητών, παρατηρούμε ότι το 86,7% των μαθητών που έλαβαν μέρος είναι κορίτσια και το 13,3% είναι αγόρια (βλ. Γράφημα 1)

Γράφημα 1. Φύλο μαθητών/τριων

Στην ερώτηση 2 για την ηλικία τους, όλοι οι μαθητές έδωσαν την ίδια απάντηση με ποσοστό 100% (βλ. Γράφημα 2). Πρόκειται για μαθητές ηλικίας 16-18 ετών.

Γράφημα 2. Ηλικία μαθητών/τριών

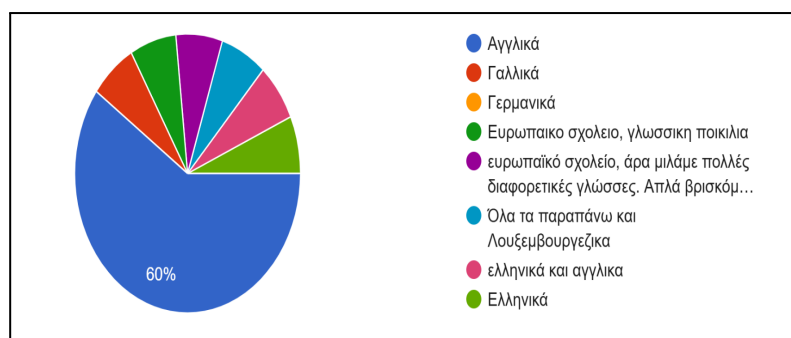
Στην ερώτηση 3 σχετικά με τον τόπο καταγωγής των γονιών τους, οι μαθητές/τριες έδωσαν πολλές και διαφορετικές απαντήσεις (βλ. Γράφημα 3)

<u>Τόπος καταγωγής γονέων</u>	
Αριθμός απαντήσεων	15
Ελλάδα	14
Εξωτερικό	1

Γράφημα 3. Τόπος καταγωγής γονέων

Στην ερώτηση 4, σχετικά με τη μητρική τους γλώσσα, το 100% των συμμετεχόντων από την πλευρά των μαθητών, δήλωσε ότι έχει ως πρώτη γλώσσα την ελληνική.

Ωστόσο, στην ερώτηση 5 σχετικά με τη γλώσσα των μαθημάτων στο σχολείο, οι μαθητές/τριες απάντησαν ποικιλοτρόπως (βλ. Γράφημα 4). Το μεγαλύτερο ποσοστό, το 60% των μαθητών, δηλαδή 9 μαθητές/τριες από τους 15, όπως φαίνεται και στο γράφημα 4, απάντησε ότι είναι τα αγγλικά. Οι υπόλοιποι, έδωσαν διαφορετικές απαντήσεις ο καθένας όπως, γαλλικά, γερμανικά, ελληνικά, αγγλικά και ελληνικά, ενώ 2 μαθητές απάντησαν ότι υπάρχει γλωσσική ποικιλία. Αυτό βέβαια δικαιολογείται καθώς το σχολείο είναι ευρωπαϊκό και υπάρχει γλωσσική ποικιλία.

Γράφημα 4. Γλώσσα παρακολούθησης μαθημάτων

Επιπλέον, οι μαθητές/τριες, κλήθηκαν να απαντήσουν ως προς τις υπόλοιπες γλώσσες που γνωρίζουν (βλ. Γράφημα 5). Παρατηρείται ποικιλία εφόσον οι απαντήσεις τους περιλαμβάνουν διάφορες γλώσσες όπως, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ελληνικά και ισπανικά. Ωστόσο, οι μαθητές στο σχολείο έχουν ως κοινή γλώσσα τα αγγλικά, εφόσον λόγω πολυπολιτισμικότητας, πρέπει να υπάρχει έστω μια γλώσσα που να γνωρίζουν όλοι ώστε να καταφέρνουν να επικοινωνούν.

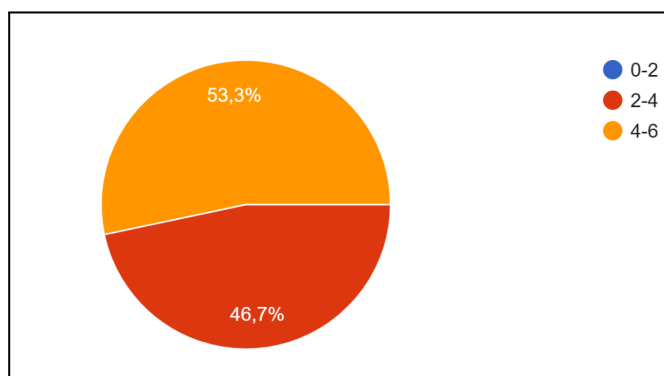
Άλλες γλώσσες που γνωρίζουν οι μαθητές	Αριθμός μαθητών
Αγγλικά/ Γαλλικά	2
Γαλλικά	4
Γαλλικά/Γερμανικά	2
Γερμανικά	1
Γερμανικά/Αγγλικά	1
Ελληνικά/Αγγλικά	3
Ισπανικά	2

Γράφημα 5. Γλώσσες που γνωρίζουν οι μαθητές/τριες

6.1.2. Συχνότητα χρήσης της ελληνικής

Εφόσον όλοι οι μαθητές/τριες, έχουν πρώτη γλώσσα τους τα ελληνικά, κρίθηκε σκόπιμο να ερωτηθούν σχετικά με τη συχνότητα που έρχονται σε επαφή με την ελληνική γλώσσα στο σχολείο, παρακολουθώντας μαθήματα ελληνικών. Το 53,3% δήλωσε πως παρακολουθεί

μαθήματα ελληνικών 4-6 ώρες την εβδομάδα, ενώ το 46,7% δήλωσε ότι παρακολουθεί 2-4 ώρες την εβδομάδα (βλ. Γράφημα 6)

Γράφημα 6. Ώρες παρακολούθησης ελληνικής γλώσσας

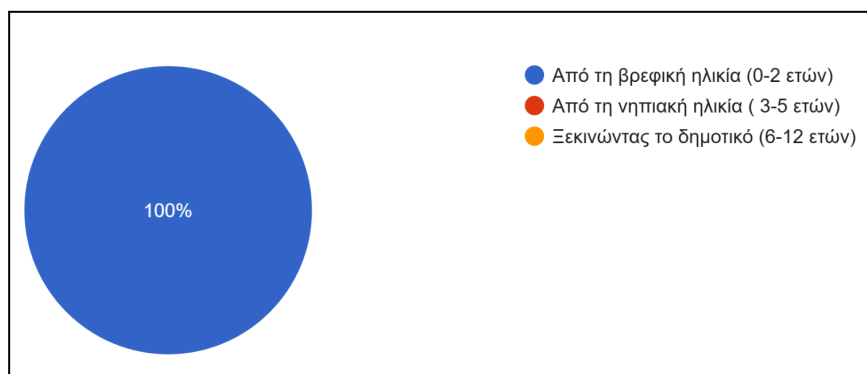
Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες ρωτήθηκαν σχετικά με το χρόνο παρακολούθησης των ελληνικών (βλ. Γράφημα 7). Βάση των απαντήσεων τους, παρατηρούμε ότι 6 από τους μαθητές παρακολουθούν ελληνικά εδώ και 12 χρόνια, ένας μαθητής 13 χρόνια, τρεις μαθητές 14 χρόνια ενώ στα 17 χρόνια παρακολούθησης έχουμε 2 μαθητές. Ωστόσο παρατηρείται ότι ένας/μια μαθητής/τρια απάντησε πως παρακολουθεί ελληνικά τα 2 τελευταία χρόνια ενώ άλλος/η ένας/μια σημείωσε πως παρακολουθεί από όταν άρχισε να πηγαίνει σχολείο.

Διάστημα παρακολούθησης ελληνικών	Αριθμός μαθητών
Από την αρχή του σχολείου	1
2 χρόνια	2
12 χρόνια	5
13 χρόνια	2
14 χρόνια	3
17 χρόνια	2

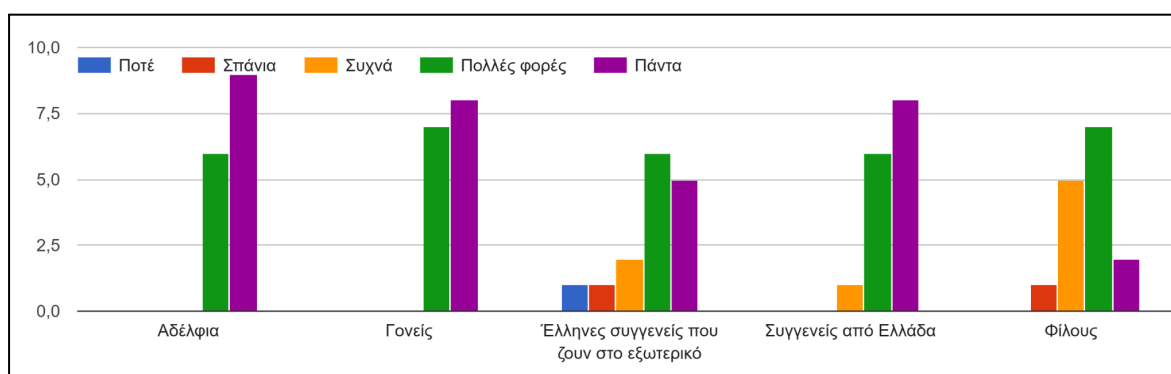
Γράφημα 7. Χρόνος παρακολούθησης ελληνικών

6.1.3. Επαφή με την ελληνική γλώσσα

Σε ερώτηση που αφορά την ηλικία που έγινε η πρώτη επαφή των μαθητών/τριών με τα ελληνικά, όλοι οι μαθητές απάντησαν πως είχαν επαφή από τη βρεφική κιόλας ηλικία (βλ.Γράφημα 8). Επιπλέον ρωτήθηκαν, σχετικά με τη συχνότητα χρήσης των ελληνικών με τους γονείς, τα αδέρφια, τους φίλους αλλά και τους συγγενείς (βλ. Γράφημα 9). Στην επικοινωνία τους με τους γονείς και τα αδέρφια, 9 μαθητές/τριες απάντησαν πως επικοινωνούν μαζί τους στα ελληνικά πάντα και 6 πολλές φορές. Όσον αφορά την επικοινωνία τους με Έλληνες συγγενείς που ζουν στο εξωτερικό, 1 μαθητής/τρια απάντησε ότι δε χρησιμοποιεί τα ελληνικά ποτέ, ένας σπάνια και δύο συχνά. Ωστόσο, 6 μαθητές/τριες απάντησαν ότι τα χρησιμοποιούν πολλές φορές και 5 πάντα. Στην επικοινωνία τους με συγγενείς που ζουν στην Ελλάδα, ένας μαθητής απάντησε ότι χρησιμοποιεί τα ελληνικά συχνά, 6 πολλές φορές και 8 πάντα. Τέλος, όταν χρειάζεται να επικοινωνήσουν με φίλους, 7 από τους μαθητές απάντησαν ότι τα χρησιμοποιούν πολλές φορές, 5 συχνά, 2 πάντα και 1 ποτέ.

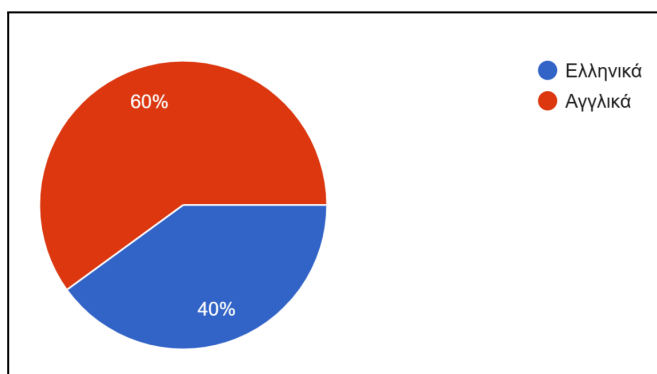
Γράφημα 8. Πρώτη επαφή με τα ελληνικά

Γράφημα 9. Συχνότητα χρήσης ελληνικών

Οι γονείς είναι ο πιο κρίσιμος παράγοντας που καθορίζει αν μια γλώσσα κληρονομιάς θα διατηρηθεί ή θα χαθεί στις επόμενες γενιές (Lao, 2004, ό.π. Park & Sarkar, 2007). Επίσης, είναι εκείνοι που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διατήρηση της γλώσσας κληρονομιάς των παιδιών τους.

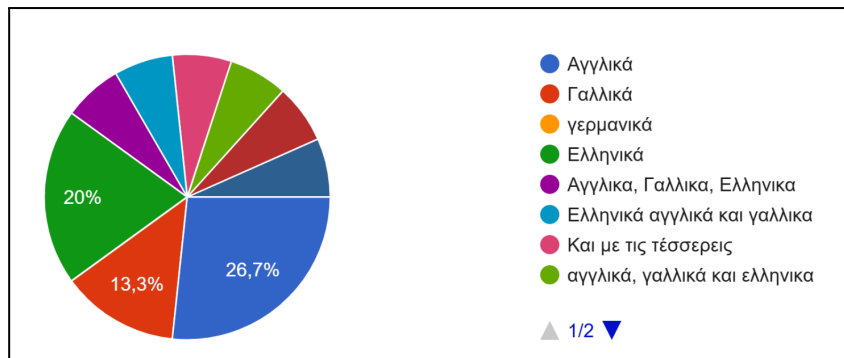
Στην ερώτηση 11 σχετικά με το ποιά γλώσσα προτιμούν να διαβάζουν, μόλις το 60% απάντησε στα Ελληνικά, ενώ το υπόλοιπο 40% απάντησε ότι προτιμάει να διαβάζει στα Αγγλικά (βλ. Γράφημα 10). Κάτι τέτοιο συμβαίνει διότι στο σχολείο, οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με διαφορετικές γλώσσες, κυρίως τα αγγλικά και εξοικειώνονται με τη χρήση τους σε σύντομο χρόνο. Ακόμη, η επιλογή της γλώσσας στη μελέτη μπορεί να επηρεαστεί και από φίλους αλλόγλωσσους ή από τους γονείς.

Γράφημα 10. Γλώσσα προτίμησης για μελέτη

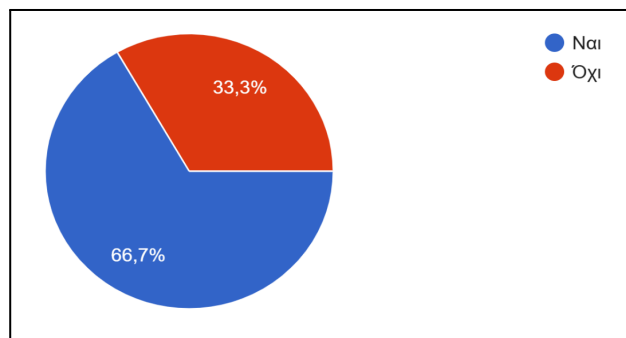
Στην ερώτηση 12 οι μαθητές/τριες κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με τις γλώσσες που έρχονται καθημερινά σε επαφή. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών 26,7% απάντησε τα αγγλικά, το 20% τα ελληνικά, το 13,3% τα γαλλικά ενώ μικρότερα ποσοστά έκαναν διαφορετικές επιλογές, όπως το 20,1% απάντησε πως έρχεται σε επαφή με ελληνικά, αγγλικά και γαλλικά, το 6,7% με όλες τις γλώσσες εκτός από τα γερμανικά, ένα ακόμη ποσοστό των 6,7% με όλες τις παραπάνω και ένα 6,7% με αγγλικά και ελληνικά. (βλ. Γράφημα 11).

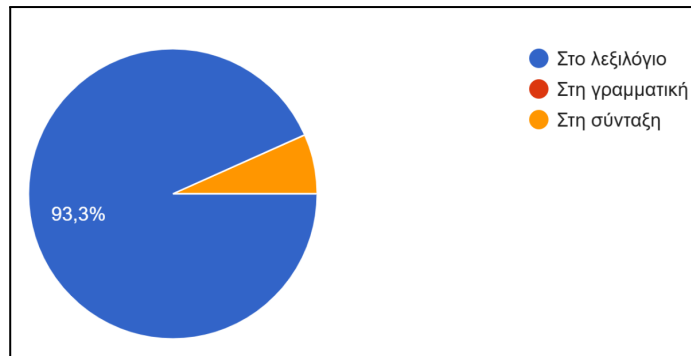
Γράφημα 11. Γλώσσες καθημερινής επαφής

Στη συνέχεια στην ερώτηση 13, οι μαθητές απάντησαν για το αν επηρεάζει η καθημερινή επαφή με διαφορετικές γλώσσες, την εκμάθηση της ελληνικής. Το 66,7% απάντησε ναι, επηρεάζεται ενώ το 33,3% απάντησε ότι η χρήση άλλων γλωσσών δεν επιδρά αρνητικά στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας (βλ.Γράφημα 12)

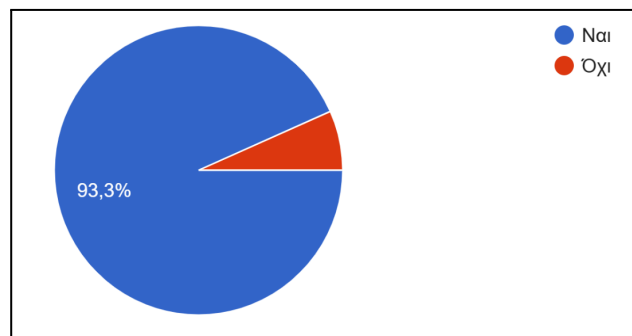

Γράφημα 12. Καθημερινές επιρροές στην εκμάθηση της ελληνικής

Παράλληλα, οι μαθητές κατά ένα μεγάλο ποσοστό, 93,3%, θεωρούν πως αυτή η επαφή με άλλες γλώσσες δυσκολεύει τους/τις μαθητές/τριες περισσότερο στο λεξιλόγιο και λιγότερο στη σύνταξη (βλ. Γράφημα 13). Όσον αφορά τη χρήση λέξεων από άλλες γλώσσες κατά τη διάρκεια χρήσης των ελληνικών, οι μαθητές με το ίδιο ακριβώς ποσοστό, απάντησαν πως όντως τις χρησιμοποιούν (βλ. Γράφημα 14)

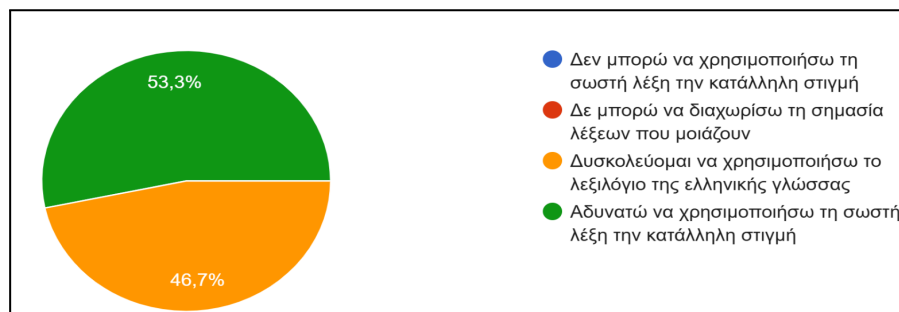

Γράφημα 13. Δυσκολίες στην ελληνική

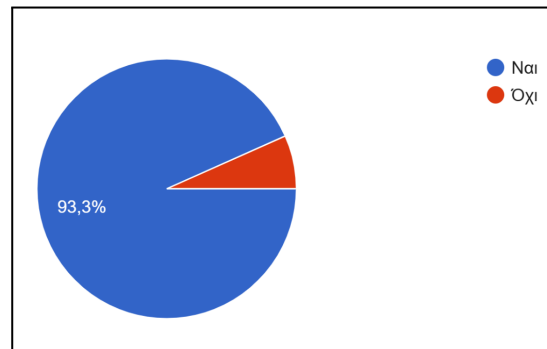
Γράφημα 14. Χρήση λέξεων άλλων γλωσσών

Στη συνέχεια του ερωτηματολογίου, οι μαθητές προσπάθησαν να διατυπώσουν το λόγο που συμβαίνει αυτό και χρησιμοποιούν και λέξεις άλλων γλωσσών ενώ μιλάνε ελληνικά. Το 53,3% επέλεξε να απαντήσει πως αδυνατεί να χρησιμοποιήσει τη σωστή λέξη την κατάλληλη στιγμή και το 46,7% δήλωσε πως δυσκολεύεται στη χρήση του ελληνικού λεξιλογίου (βλ. Γράφημα 15).

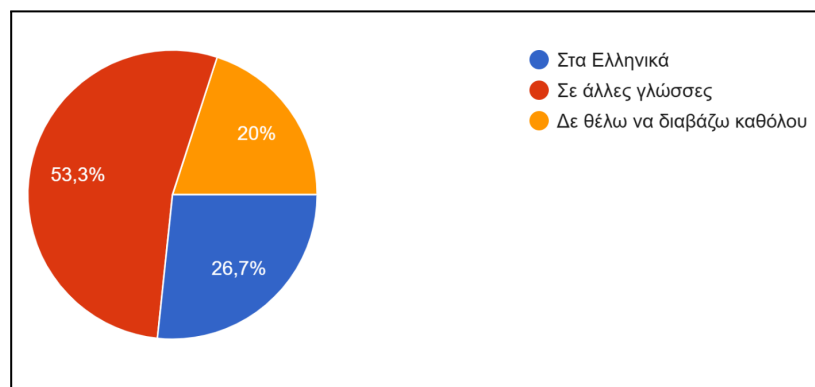

Γράφημα 15. Λόγοι χρήσης ξένων λέξεων

Ένας από τους τρόπους που οι γονείς προσπαθούν να φέρουν τα παιδιά τους σε επαφή με την ελληνική γλώσσα είναι η ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων. Το 93,3% επιβεβαίωσε αυτή την άποψη και δήλωσε πως οι γονείς τους διαβάζουν λογοτεχνικά βιβλία στα ελληνικά, προφανώς για να δώσουν ένα επιπλέον κίνητρο στα παιδιά να κάνουν το ίδιο (βλ. Γράφημα 16). Ωστόσο, μόνο το 26,7% των μαθητών δήλωσε πως προτιμά να διαβάζει λογοτεχνικά βιβλία στα ελληνικά, το 53,3% δήλωσε πως επιθυμεί να διαβάζει σε άλλες γλώσσες ενώ το 20% ότι επιθυμεί να μη διαβάζει καθόλου (βλ. Γράφημα 17).

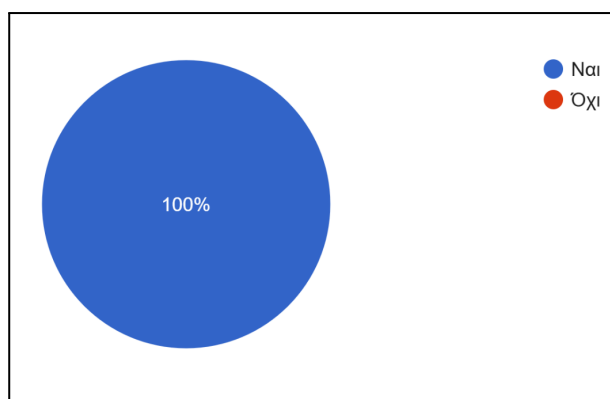
Γράφημα 16. Προτίμηση γονέων στην ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων

Γράφημα 17. Προτιμήσεις μαθητών/τριων κατά την ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων

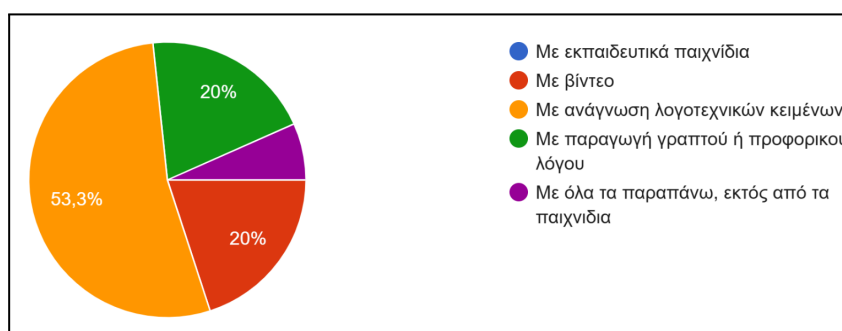
6.1.4. Εκμάθηση ελληνικής γλώσσας

Στην ερώτηση 19, οι μαθητές/τριες απάντησαν ότι έρχονται σε επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό στο σχολείο στο 100% (βλ. Γράφημα 18)

Γράφημα 18. Επαφή ελληνικού πολιτισμού

Στη συνέχεια ρωτήθηκαν σχετικά με τους τρόπους που προσπαθούν οι καθηγητές του σχολείου να προσελκύσουν το ενδιαφέρον τους στο μάθημα των ελληνικών. Το 53,3% των μαθητών απάντησε πως χρησιμοποιούν κυρίως την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων, το 20% με παραγωγή γραπτού ή προφορικού λόγου, άλλο ένα 20% με βίντεο και το 6,7% με όλα τα παραπάνω εκτός από παιχνίδια (βλ. Γράφημα 19).

Γράφημα 19. Απασχόληση μαθητών στο σχολείο

Στην προ-τελευταία ερώτηση, οι μαθητές τοποθετήθηκαν προσωπικά, όπως φαίνεται και στον πίνακα 1, σχετικά με το τι θα επιθυμούσαν οι ίδιοι να γίνεται ώστε να μαθαίνουν καλύτερα ελληνικά στο σχολείο.

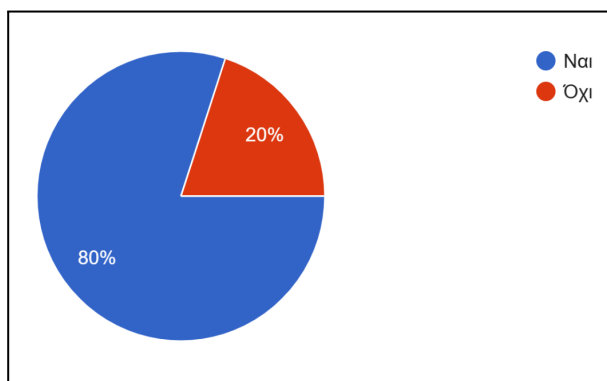
Μαθητής	Απαντήσεις
1	Να μας μαθαίνουν με εκπαιδευτικά

	παιχνίδια ώστε να είμαστε πιο ενεργοί στο μάθημα της γλώσσας
2	περισσότερες ώρες διδασκαλίας
3	Να προωθείται καλύτερα η μάθηση της ελληνικής γλώσσας εντός τάξης
4	Λίγο πιο ενδιαφέρον μάθημα καμία φορά. Διαδραστικό.
5	Περισσότερα λογοτεχνικά αναγνώσματα στη τάξη και διαγωνίσματα σαν αυτά στην Ελλάδα (κριτήρια δηλαδή)
6	Διάλογος μεταξύ μαθητή και καθηγητή αν και είναι δύσκολο γιατί κάποιοι καθηγητές δεν θέλουν να επικοινωνούν
7	περισσότερες εκδηλώσεις για εθνικές μέρες
8	Ταινίες
9	Να γράφουμε έκθεση
10	Δεν ξέρω
11	Να βλέπουμε παρά πέντε στο μάθημα (επιμορφωτική σειρά για διόρθωση λεξιλογίου και τελειοποίησης προφοράς και ελληνικού χιούμορ #peakgreekculture)
12	ίσως περισσότερα μαθήματα στα ελληνικά
13	να κάνουμε πιο συχνά μάθημα έκθεσης
14	Μεγαλύτερη έμφαση στο λεξιλόγιο
15	Να έχουμε περισσότερη βοήθεια από

	δασκάλους
--	-----------

Πίνακας 2. Προτάσεις μαθητών για την καλύτερη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας

Κλείνοντας το ερωτηματολόγιο, η τελευταία ερώτηση για τους μαθητές/τριες ήταν εάν θεωρούν αποδοτικότερα τα ιδιαίτερα μαθήματα ελληνικών που γίνονται στο σπίτι από εκείνα που διδάσκονται στο σχολείο. Αξίζει να σημειωθεί πως το 80% των μαθητών απάντησε ναι, ενώ το 20% απάντησε όχι. (βλ. Γράφημα 20).

Γράφημα 20. Απόδοση ιδιαίτερων μαθημάτων

6.2. Αποτελέσματα συνεντεύξεων

Α' άξονας ερευνητικών ερωτημάτων: πρώτη επαφή των παιδιών με την ελληνική γλώσσα, γλώσσα προτίμησης και δυσκολίες.

Στον πρώτο άξονα της συνέντευξης, οι γονείς ρωτήθηκαν για την ηλικία που ήρθαν τα παιδιά τους σε επαφή με την ελληνική γλώσσα για πρώτη φορά. Όλοι οι γονείς απάντησαν ότι τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με την ελληνική από τη στιγμή της γέννησής τους. Βέβαια, μεγαλώνοντας και πηγαίνοντας σχολείο, συγκεκριμένα στο Ευρωπαϊκό σχολείο στο Λουξεμβούργο, άρχισαν να μιλάνε περισσότερο αγγλικά, καθαρά επηρεασμένα από εκεί, όπως επιβεβαιώνεται και από το γονέα Γ1 και Γ3.

Γ1: “Εεε το παιδί μου όταν γεννήθηκε στο Λουξεμβούργο εεε από όταν ήτανε μωρό που ξεκινήσαμε να του μιλάμε, εεε του μιλάγαμε κυρίως ελληνικά.....τόρα πια στην ηλικία που είναι μιλάει στα αγγλικά”

Γ3: “Από πολύ μικρό... Από... από την αρχή στα ελληνικά του μιλούσαμε....πηγαίνει σε ευρωπαϊκό σχολείο. Οπότε και ελληνικά και αγγλικά, κυρίως ελληνικά...Αλλά και αγγλικά.

Τώρα τα παιδιά σε αυτή την ηλικία, καταλαβαίνετε...Έχουν πολύ καλή επαφή έτσι με τα αγγλικά.”

Όλοι οι γονείς αντιλαμβάνονται, πως είναι αναπόφευκτη η επιρροή των παιδιών στο σχολείο, καθώς επίσης πως και τα οφέλη της διγλωσσίας είναι πολλά. Ωστόσο , τα παιδιά αποκτούν παρέες που επικοινωνούν στη γλώσσα της πλειοψηφίας, που δεν είναι άλλη από την αγγλική. Πολλές φορές εντοπίζουμε παιδιά τα οποία χρησιμοποιούν διαφορετική γλώσσα για να επικοινωνήσουν με φίλους, διαφορετική για να επικοινωνήσουν με τους γονείς και επίσης διαφορετική για να επικοινωνήσουν με τους δασκάλους. Όπως είναι φυσικό, τα παιδιά προσπαθούν να προσαρμόζονται αναλόγως τον περίγυρο και να μιλάνε τη γλώσσα που είναι περισσότερο κατανοητή σε κάθε περίπτωση. Οι γονείς ρωτήθηκαν γι’ αυτό και οι απαντήσεις τους ήταν ξεκάθαρες , όπως των γονέων Γ5 και Γ6.

Γ5: “Με τους φίλους επικοινωνεί στα ελληνικά και στα αγγλικά. Με τους γονείς στα ελληνικά μια και μιλάμε ελληνικά στην οικογένεια. Και με τους δασκάλους κυρίως στα ελληνικά αλλά και στα αγγλικά”

Γ6: “ Εεε με τους δασκάλους αναλόγως το μάθημα. Κυρίως αγγλικά. Ωστόσο με τους φίλους φροντίζει να μιλάει στη μητρική που είναι τα ελληνικά”

Στην επόμενη ερώτηση του πρώτου άξονα σχετικά με τη γλώσσα που προτιμάει να διαβάζει το παιδί τους, οι απαντήσεις των γονέων ήταν μικτές. Κάποιοι απάντησαν πως επιλέγουν τα ελληνικά , ενώ άλλοι τα αγγλικά. Ωστόσο και οι ίδιοι, όσοι τουλάχιστον είναι οικογένειες Ελλήνων, δεν κριτικάρουν την επιλογή τους να διαβάσουν ένα βιβλίο ή τα μαθήματά του στα αγγλικά, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως σταματούν ή ελαττώνουν τη χρήση των ελληνικών στο σπίτι. όπως αναφέρει και ο γονέας Γ7. Μάλιστα και οι ίδιοι οι γονείς τονίζουν πως τα ελληνικά βιβλία είναι και δική τους επιλογή, χωρίς ωστόσο να “ωθούν” τα παιδιά τους να διαβάζουν και εκείνα αναγκαστικά στα ελληνικά, εφόσον κάτι τέτοιο θα θεωρούνταν πειστικό.

Γ7: “Μάλλον τα αγγλικά θα έλεγα...χωρίς να σημαίνει αυτό ότι θα του κάνουμε παρατήρηση ή θα επιμείνουμε στα ελληνικά”

Παράλληλα, οι γονείς ερωτήθηκαν αν υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που τα παιδιά τους δυσκολεύονται περισσότερο, αν για παράδειγμα το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στο

λεξιλόγιο, στη γραμματική ή στη σύνταξη . Οι απαντήσεις των γονέων ήταν ποικίλες , γεγονός που μας δίνει να καταλάβουμε πως οι όποιες αδυναμίες είναι διαφορετικές σε κάθε παιδί. Ακούγοντας διαφορετικές γλώσσες, ιδιαίτερα σε ένα Ευρωπαϊκό Σχολείο, είναι επόμενο να εντοπίζονται δυσκολίες σε όλα τα επίπεδα χρήσης της ελληνικής γλώσσας. Η εναλλαγή μαθημάτων και γλωσσών ανά διδακτική ώρα αποτελεί κύριο παράγοντα εντοπισμού τέτοιου είδους αδυναμιών στη γλώσσα. Συγκεκριμένα, οι γονείς Γ3, Γ7, Γ8, Γ10, Γ11, δήλωσαν:

Γ3: “Μμμ ναι ναι. Θα έλεγα το συντακτικό και τη γραμματική κυρίως όπως τα περισσότερα παιδιά.”

Γ4: “Σίγουρα δυσκολεύονται στο λεξιλόγιο γιατί η εναλλαγή η καθημερινή σίγουρα τα παιδιά τα μπλοκάρει κατά κάποιον τρόπο και στο συντακτικό αλλά όχι ιδιαίτερα... στο συντακτικό.”

Γ7: “ Το λεξιλόγιο σίγουρα ”

Γ8: “ Το πρώτο όχι τόσο(λεξιλόγιο), το δεύτερο ναι (γραμματική). ”

Γ10: “ Ναι, περισσότερο στο λεξιλόγιο. Δυσκολεύεται να εκφράσει έννοιες που δεν γνωρίζει τη μετάφρασή τους στην άλλη γλώσσα. ”

Γ11: “ Ναι, σίγουρα γραμματική και συντακτικό, ναι. ”

Β’ Άξονας ερευνητικών ερωτημάτων: Παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη της ελληνικής γλώσσας

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των γονέων στο δεύτερο άξονα ερευνητικών ερωτημάτων , γίνεται αντιληπτό πως η γλωσσική ταυτότητα των νέων μπορεί να επηρεαστεί λόγω της καθημερινής επαφής των παιδιών με περισσότερες από μια γλώσσες από ποικίλους παράγοντες. Όπως επιβεβαιώνεται και από τους γονείς, σημαντικό ρόλο παίζει ο κοινωνικός περίγυρος του κάθε παιδιού. Η κοινή γλώσσα επικοινωνίας, είναι εκείνη που χρησιμοποιείται περισσότερο ώστε να υπάρχει συνεννόηση μεταξύ τους.

Γ1: “Εεε πιστεύω ότι έχει σημασία ο κοινωνικός περίγυρος του παιδιού. Δηλαδή, εμείς επειδή έχουμε πολλούς φίλους που είναι Έλληνες, όταν βρισκόμαστε εκτός σχολείου ή όταν είμαστε στα σπίτια μιλάμε ελληνικά. Οπότε, πιστεύω ότι για το παιδί μπορεί να είναι λίγο... Κυρίως όταν ήταν πιο μικρό, όχι τώρα που έχει μεγαλώσει. Ότι τώρα μιλάω ελληνικά, πότε μιλάω αγγλικά, πότε θα μιλήσω γαλλικά. Αν κάποια στιγμή μιλάς αγγλικά, εγώ τώρα θα σου μιλήσω στα ελληνικά. Εεε και οι δικοί του φίλοι... Υπάρχουνε και παιδιά που είναι από άλλες χώρες και όπως μου έχει πει, όταν πηγαίνει στο σπίτι τους μπορεί να μιλάνε τη δική τους γλώσσα. Οπότε λίγο αυτό τον μπερδεύει, μέχρι να καταλάβει ότι εεε ανάλογα το μέρος που βρισκόμασταν μπορεί να χρησιμοποιούμε και μία διαφορετική γλώσσα.”

Γ8: “Δύσκολη ερώτηση.... Νομίζω από τις προσωπικές επαφές, τη γλώσσα την οποία χρησιμοποιούν. Πέρα από το σπίτι, το οποίο... αν υπάρχει ένα πλούσιο λεξιλόγιο... μετά είναι τα ερεθίσματα που δέχεται. Δηλαδή πέραν του σπιτιού, εεε από τη μελέτη...”

Γ10: “ Σίγουρα από την οικογένεια. Από τη γλώσσα που θα μιλάνε στο σπίτι. Από το σχολείο που είναι και αυτό ένας βασικός παράγοντας. Από τη γλώσσα που μιλάνε στο σχολείο. Και τη γλώσσα που μιλάνε στις κοινωνικές τους συναναστροφές”

Γ12: “ Πέρα από να μιλάμε στα ελληνικά. Νομίζω τους λείπει και το να βλέπουν στα ελληνικά. Εφημερίδες, ταμπέλες. Οι γύρω, τι γλώσσες μιλάνε. Τους κάνει εντύπωση όταν γυρίζουμε στην Ελλάδα και συνειδητοποιούν ότι όλοι μιλάνε ελληνικά.”

Όπως είναι φυσικό, οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν είτε την ορθογραφία, είτε τη γραμματική είτε τη σύνταξη ή το λεξιλόγιο των παιδιών, ποικίλουν εφόσον εκτίθενται σε άλλες γλώσσες. Επηρεάζονται από αλλόγλωσσους φίλους, από το σχολείο αλλά και το οικογενειακό περιβάλλον. Οι γονείς είναι ενήμεροι γι’ αυτό και παρατηρούν διάφορες αλλαγές στη χρήση ή συγγραφή των ελληνικών στα παιδιά τους, εφόσον το θεωρούν επόμενο να συμβεί. Αναλυτικότερα οι γονείς απάντησαν:

Γ4: “Πιστεύω ότι η ανάγνωση εεε είναι αυτή που επηρεάζει το συντακτικό, την απόκτηση... εεε νέου λεξιλογίου και την ορθογραφία..”

Γ8: “πιστεύω ότι επηρεάζεται, αλλά αυτό είναι θέμα ατομικό, προσωπικό, δηλαδή...εεε...κάθε παιδί το εκλαμβάνει και λειτουργεί διαφορετικά”

Γ9: “ Επηρεάζεται αρκετά γιατί είναι σε καθημερινή επαφή με την ξένη γλώσσα και σίγουρα δεν έχουμε και τα ίδια ερεθίσματα εδώ πέρα που θα είχαμε αν ήμασταν στην Ελλάδα. Όπου παντού θα δεις πινακίδες στα ελληνικά. Εδώ τίποτα. Στα γαλλικά θα είναι όλα ή στα αγγλικά. Εεε οπότε, ναι, επειδή η καθημερινή επαφή με την ξένη γλώσσα με τα αγγλικά και τα γαλλικά είναι συνεχής, ναι, επηρεάζονται αρκετά. Επηρεάζεται πάρα πολύ. Και η ορθογραφία και...”

Γ13: “ Σε μεγάλο επίπεδο. Ιδιαίτερα η ορθογραφία θεωρώ σε μεγάλο επίπεδο.”

Πολλοί ήταν οι γονείς που επιβεβαίωσαν πως πολύ συχνά παρατηρείται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες στην καθημερινή συνομιλία τους με τα παιδιά. Κάτι τέτοιο μπορεί να συμβεί, εφόσον τα παιδιά εκτίθενται καθημερινά και συνεχώς σε διαφορετικά γλωσσικά περιβάλλοντα και είναι λογικό να μη μπορούν να συγκρατήσουν τις σωστές λέξεις για να τις χρησιμοποιήσουν την κατάλληλη στιγμή. Συγκεκριμένα ο γονέας Γ13 απάντησε:

Γ13: “ Ναι, ναι. Από τα αγγλικά κυρίως αρκετά συχνά. Σε μεγάλο επίπεδο.”

Ταυτόχρονα επισημαίνονται επιρροές από άλλες γλώσσες στην προφορά των μαθητών.

Γ1: “Εεμ μπορώ να πω ότι τα αγγλικά του είναι πολύ διαφορετικά από τη δική μου προφορά. Έχει...Χρησιμοποιεί την προφορά που ακούει πιο συχνά στο σχολείο του. Εεε βέβαια είναι ευρωπαϊκό σχολείο μπορώ να πω ότι εεμ..Πώς να το περιγράψω... Είναι μία ημιπροφορά που έχουν τα περισσότερα παιδιά.”

Γ10: “ναι. Και πάλι νομίζω ότι οι αλλαγές είναι όταν το παιδί μιλάει ελεύθερα. Όταν δηλαδή βρίσκεται σε ένα πιο οργανωμένο περιβάλλον όπως είναι το σχολείο, είναι πιο προσεκτικό στην προφορά και στο πώς θα εκφραστεί.”

Αντίθετα, ο γονέας Γ4 εξέφρασε κάτι διαφορετικό από τους άλλους γονείς :

Γ4: “Όχι, η προφορά της εεε είναι χαρακτηριστικά ελληνική. Νομίζω ότι επηρεάζει και την προφορά της στις άλλες γλώσσες. Δηλαδή, νομίζω όταν... όταν μιλάει ειδικά αγγλικά, καταλαβαίνει κάποιος ότι είναι από την Ελλάδα.”

Στο τέλος του δεύτερου άξονα ερευνητικών ερωτημάτων, οι γονείς έδωσαν τις δικές τους απαντήσεις σχετικά με τη θετική ή αρνητική επίδραση της πολυγλωσσίας των μαθητών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Οι γονείς, αποφασίζοντας να μεγαλώσουν τα παιδιά τους σε διαφορετικό τόπο από τον τόπο καταγωγής τους, είναι έτοιμοι να δεχθούν ότι θα αντιμετωπίσουν πολλές δυσκολίες προκειμένου το παιδί τους να μάθει την ελληνική γλώσσα. Ορισμένοι γονείς απάντησαν πως μπορεί να έχει θετική επίδραση η πολυγλωσσία, όπως για παράδειγμα ο γονέας Γ6 ή και ο Γ4 συνεχίζει λέγοντας:

Γ4: “Ναι, πιστεύω πως ναι. Γενικότερα όσο περισσότερες γλώσσες ξέρει ένα παιδί θα βοηθάνε περισσότερο σε πολλούς παράγοντες. Αλλά και στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας γιατί έχει μάθει τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να μαθαίνει μια καινούργια γλώσσα.”

Γ6: “Ναι, σίγουρα... Εεε τα παιδιά καλώς ή κακώς όταν εκτίθενται σε διαφορετικά ας πούμε περιβάλλοντα γλωσσών εεε μπορούν να τα κάνουν πιο εύκολα να ξεχωρίσουν μια γλώσσα πιο ενδιαφέρουσα. Ωστόσο κάποια πράγματα στο κομμάτι της γραμματικής τουλάχιστον είναι κοινά στις γλώσσες. Οπότε με λίγη βοήθεια και από το σχολείο και από μας είναι μια πολύ καλή θετική επίδραση για εκείνα.”

Ωστόσο υπήρχαν κι αρνητικές απόψεις από γονείς που θεωρούν ότι η πολυγλωσσία είναι ένα “εμπόδιο” για την εκμάθησης της ελληνικής, εφόσον τα παιδιά δεν μπορούν να είναι αποκλειστικά στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Χαρακτηριστικές είναι οι απαντήσεις των γονέων Γ1 και Γ9.

Γ1: “Εμ δεν ξέρω πώς μπορεί να συμβαίνει αυτό. Απλά θεωρώ ότι το μυαλό του επειδή έχει μάθει να χρησιμοποιεί μία γλώσσα και μία άλλη γλώσσα. Δηλαδή τα αγγλικά και τα γαλλικά που πρέπει να μάθει, επιθυμεί να μάθει ελληνικά είναι σαν να γίνονται όλα αυτόματα στο κεφάλι του. Δεν χρειάζεται να ρωτήσει γιατί το λέμε έτσι, γιατί το χρησιμοποιούμε έτσι. Απλά είναι λες και γίνεται αυτόματα η χρήση και η εκμάθηση της γλώσσας.”

Γ9: “Στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας δεν το βλέπω να βοηθάει, για να είμαι ειλικρινής. Όχι, δεν το βλέπω να βοηθάει. Ίσα-ίσα που μερικές φορές μπερδεύονται και δεν χρησιμοποιούν σωστά την ελληνική γλώσσα”

Γ’ Άξονας ερευνητικών ερωτημάτων: πολιτισμική ταυτότητα γονέων και επιρροές στην εκμάθηση ελληνικών

Περνώντας στον τρίτο άξονα των ερευνητικών ερωτημάτων, οι γονείς ρωτήθηκαν σχετικά με το πόσο σημασία έχει η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών. Απάντησαν πως παίζει σημαντικό ρόλο το ποια είναι η πρώτη τους γλώσσα παίζει, εφόσον τα παιδιά μεγαλώνουν μαζί τους και λαμβάνουν από εκείνους τα πρώτα ερεθίσματα και μάλιστα σε ηλικία που μπορούν εύκολα να τα απομνημονεύσουν. Η συγκεκριμένη άποψη μπορεί να ταυτισθεί με τα λόγια του γονέα Γ3.

Γ3: “ πιστεύω πως ναι. Πιστεύω ότι... τα παιδιά είναι σαν σφουγγάρια και μπορούν από πολύ μικρά να μιλήσουν και δύο και τρεις γλώσσες, αν χρειαστεί”

Την ίδια άποψη είχαν και άλλοι γονείς, οι οποίοι θεωρούν πως η γλώσσα που μιλιέται στο σπίτι, έχει τη δύναμη να επηρεάσει τα παιδιά.

Γ6: “Φυσικά. Τα παιδιά μιμούνται τους γονείς. Ειδικά από μικρή ηλικία. Οπότε αυτό που ακούνε από μικρά, αυτό προσπαθούν και εκείνα να συνεχίσουν.”

Γ9: “Φυσικά, φυσικά. Καλό είναι, δηλαδή, να μιλάνε τη γλώσσα στο σπίτι, τουλάχιστον ώστε να αποκτήσουν μια ταυτότητα... γλωσσική ταυτότητα.”

Γ10: “ Θεωρώ ότι παίζει σημαντικό ρόλο και ποια είναι η πρώτη γλώσσα και περισσότερο ρόλο παίζει ποια γλώσσα μιλάνε στο σπίτι και στη καθημερινότητά τους.”

Ωστόσο, όλοι συμφωνούν πως καθοριστικός παράγοντας είναι η γλώσσα που μιλάνε στο σπίτι οι γονείς με τα παιδιά. Σε περίπτωση που οι γονείς είναι δίγλωσσοι, αυτό είναι κάτι που ενδεχομένως να δυσκολεύει το παιδί στην εκμάθηση των Ελληνικών. Το να “ακούγονται”

διαφορετικές γλώσσες στο σπίτι, δημιουργεί στο παιδί την ανάγκη να προσπαθεί να αφομοιώσει κάθε γλώσσα που ακούει, χωρίς αυτό να είναι εφικτό.

Γ1: “Εεε πιστεύω σημασία έχει το πόσο ασχολούνται οι γονείς. Εεε γιατί από όσο γνωρίζω κανονικά θα πρέπει να μιλιούνται και οι δύο γλώσσες στο σπίτι, συν τρίτη γλώσσα που θα μαθαίνεται εκτός σπιτιού.”

Γ2: “Εεμ νομίζω ναι. Τα δυσκολεύει περισσότερο. Αν και... στους περισσότερους δίγλωσσους γονείς που γνωρίζουμε εμείς σε μεικτούς γάμους πάντα τα παιδιά μιλάνε περισσότερο ελληνικά παρά τη δεύτερη γλώσσα. Είτε είναι ο πατέρας είτε η μητέρα που μιλάει τη ξένη γλώσσα.”

Γ4: “ Πιστεύω το δυσκολεύει... Εεε υπάρχει.... εεε υπάρχει... ένας κατακερματισμός της προσοχής της και του...του πόσο σημασία θα δώσει στα ελληνικά γιατί πρέπει να... να μοιραστεί λίγο η προσοχή που δίνει...Στις γλώσσες. Θα ήταν ωφελιμότερο να δίνει περισσότερη... αν είχε περισσότερη συγκέντρωση ας πούμε σε μία γλώσσα μόνο.”

Γ6: “ Πιστεύω πως ναι. Και γιατί όταν το παιδί θα εκτεθεί σε ένα περιβάλλον που θα ακούει δύο γλώσσες ταυτόχρονα, θα είναι πιο δύσκολο να κατανοήσει και να ενστερνιστεί κάποια πράγματα τα οποία θα του φανούν χρήσιμα ώστε να αποστηθίσει την άλλη γλώσσα, όπως η ελληνική φερειπείν.”

Όσον αφορά τη γλωσσική χρήση της ελληνικής στο σπίτι και με ποιον τρόπο μπορεί να επηρεάσει την εκμάθηση της ελληνικής, οι απαντήσεις των γονιών ήταν ποικίλες.

Γ3: “Μμμ νομίζω μόνο σε περίπτωση που δεν χρησιμοποιείται σωστά από τους γονείς. Δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι άλλο. Τα παιδιά είναι ικανά να μιλήσουν και δύο γλώσσες, όπως σας είπα και πριν, πιστεύω, και τρεις ταυτόχρονα”

Γ6: “Είναι πιο... Θα είναι πιο... πολύ πιο εύκολη η κατανόηση των κανόνων στο σχολείο. Θα μπορούν σίγουρα να... εεε ας πούμε να είναι πιο ενεργά στο μάθημα εφόσον θα έχουν εξασκηθεί αρκετά στο σπίτι. Λέγοντας εξασκηθεί εντός εισαγωγικών, οπότε θα μπορούν να είναι πιο εύχρηστα τα ελληνικά γι' αυτούς στο σχολείο”

Γ7: “Αν είναι συχνή θα επηρεάσει θετικά. Αν οι ίδιοι οι γονείς ακούν ειδήσεις, διαβάζουν βιβλία στα ελληνικά, αν έχουν επαφές, όχι, επαφές μες στο σπίτι λέμε πάντα, ναι μπορεί να επηρεάσει θετικά, ναι.”

Γ8: “Ωπα, πολύ δύσκολο έτσι. Και πολύ μεγάλη. Με ποιον τρόπο, να το πούμε πιο απλοϊκά, με ποιον τρόπο οι γονείς μπορεί να επηρεάσουν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Χρησιμοποιώντας ένα πλούσιο λεξιλόγιο. Φαντάζομαι, εεε με δομημένες προτάσεις, θα βοηθήσουν και το παιδί να μιλάει αντίστοιχα.”

Γ9: “Να έχουν πιο πλούσιο λεξιλόγιο, σύνταξη σωστή, ορθογραφία σωστή. Αν συζητάνε και διαβάζουν βιβλία στην ελληνική γλώσσα, όλα αυτά βοηθούν.”

Συνεχίζοντας τη συνέντευξη και κλείνοντας τον τρίτο άξονα ερευνητικών ερωτημάτων, τέθηκε το ερώτημα αν διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα έχοντας ως γνώμονα την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους. Ορισμένοι γονείς απάντησαν θετικά ενώ κάποιοι άλλοι αρνητικά. Για παράδειγμα ο γονέας Γ4, Γ5 και Γ6 απάντησαν θετικά:

Γ4: “καταλάβω λίγο. Εεε νομίζω ότι, αν εννοεί... αν εννοεί αυτό η ερώτηση, δεν είμαι σίγουρη, νομίζω ότι η (... ..) θέλει να μιλάει σωστά ελληνικά και αγαπάει τα ελληνικά γιατί αγαπάω εγώ πολύ την ελληνική γλώσσα και ασχολούμαι και πολύ. Για αυτό... Νομίζω ότι βλέπει... ότι θέλω να μιλάω σωστά ελληνικά, να χρησιμοποιώ λέξεις, να τη διορθώνω πολύ συχνά όταν κάνει λάθος, δε θέλω να κάνει λάθος όταν μιλάει και όταν γράφει και θέλω να έχει μια συγκεκριμένη εκφορά λόγου. Δε θέλω να έχει ένα βασικό λεξιλόγιο 500 λέξεων ας πούμε.

Γ5: “σίγουρα, ναι, γιατί μιλούν την ίδια γλώσσα και προέρχονται και από τον ίδιο πολιτισμό.”

Γ6: “Σίγουρα. Όταν οι γονείς είναι από διαφορετική χώρα, ας πούμε, και μιλούν διαφορετική γλώσσα, τότε και τα παιδιά θα επηρεαστούν ανάλογα. Σίγουρα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό το τι δουλειά γίνεται στο σχολείο, πάνω στο κομμάτι της ελληνικής γλώσσας, αλλά όπως και να έχει οι περισσότερες ώρες του παιδιού είναι στο σπίτι. Οπότε από εκεί ξεκινούν όλες οι βάσεις του.”

Στον αντίποδα, ο γονέας Γ1 και Γ9 απάντησαν αρνητικά:

Γ1: “ Μμμ εεε θα πω πως όχι γιατί πάλι εξαρτάται το πόσο πολύ ο γονιός ασχολείται με το παιδί και πόσο προσπαθεί να του μάθει τα ελληνικά ή όχι. Ακόμα και αν είναι δύο διαφορετικές γλώσσες στο σπίτι εεμ άμα δεν μάθουν σωστά ελληνικά στο παιδί, θα έχει την ίδια επίδραση από το να ήταν και οι δύο γονείς Έλληνες.”

Γ9: “Όχι, δεν βλέπω να υπάρχει διαφοροποίηση από που είναι η προέλευση, είναι όσο στο επίπεδο γνώσεων των γονέων. Το οποίο δεν έχει να κάνει με την προέλευση τόσο.”

Αξίζει να σημειωθεί, πως υπήρξαν γονείς, όπως ο Γ7 και Γ8, που δεν έχουν σαφή απάντηση, επειδή αμφιταλεύονται ως προς αυτή.

Γ7: “ Και ναι και όχι, ενδεχομένως. Εξαρτάται από πολλούς παράγοντες...”

Γ8: “ Και ναι και όχι. Γιατί δεν μπορείς να δώσεις μία απάντηση, να πεις... Είναι συνδυασμός πολλών παραγόντων, για να μπορέσεις να απαντήσεις σε μια ερώτηση σαν και αυτή. Γενικά, επηρεάζει. Είναι ένας σημαντικός παράγοντας”

Δ’ Άξονας ερευνητικού ερωτήματος: τρόποι ενίσχυσης της διδασκαλίας της ελληνικής στα παιδιά Ελλήνων μεταναστών στο Λουξεμβούργο.

Στο τέταρτο άξονα ερευνητικών ερωτημάτων οι γονείς ρωτήθηκαν για τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής στο Λουξεμβούργο. Ορισμένοι γονείς θεωρούν εμπόδιο το ότι κάνουν εκείνοι την αρχή με την ελληνική γλώσσα δίνοντας λάθος κατευθυντήριες οδηγίες, ορισμένοι θεωρούν ότι το πρόβλημα δημιουργείται αποκλειστικά με την επιλογή του σχολείου. Παρόλα αυτά, υπάρχουν γονείς, όπως το παράδειγμα Γ4, που θεωρούν ότι η μη σαφής εικόνα του ελληνικού πολιτισμού μπορεί να δυσκολέψει περισσότερο τα παιδιά στην εκμάθηση της γλώσσας ή αντίστοιχα ο γονέας Γ6 που θεωρεί πρόβλημα τη μετάβαση από το ένα τμήμα στο άλλο με χρήση διαφορετικής γλώσσας αλλά και την έλλειψη ακουσμάτων, όπως αναφέρει ο γονέας Γ7.

Γ1: “πιστεύω καθαρά ότι είναι ο τρόπος που γράφουν και η σωστή χρήση της γραμματικής και του συντακτικού. Δηλαδή μαθαίνουν τα ελληνικά εεμ από εμάς χωρίς να ξέρουν γραμματική και συντακτικό. Μόνο αν κάτσει κάποιος μαζί με το παιδί και του εξηγήσει και του μάθει. Σα να μαθαίνεις μια ξένη γλώσσα.”

Γ2: “Εεμ νομίζω εάν εεε πάνε σε ξενόγλωσσα σχολεία. Εκεί υπάρχει ένα θέμα. Εάν δηλαδή δεν πάνε στο σχολείο, στο ευρωπαϊκό που μιλάνε και την ελληνική γλώσσα, και πάνε σε κάποιο άλλο σχολείο ας πούμε τοπικό εεε εκεί ίσως πηγαίνουν πίσω λίγο στην ελληνική γλώσσα”

Γ4: “Νομίζω ότι έχουν μία... Πως να το πω αυτό τώρα στα ελληνικά... Έχουν μία... αποσπασματική εικόνα της εεε της γλώσσας γιατί είναι λίγο αποκομμένοι από το πολιτισμό και η γλώσσα δεν είναι μόνο επικοινωνία, είναι και πολιτισμός. Εεε και νομίζω ότι αυτό δε βοηθάει. Γιατί όταν είσαι στην Ελλάδα εεε και μιλάς ελληνικά, δε μεταφέρεις μόνο το νόημα, ας πούμε ότι θες να επικοινωνήσεις κάτι σε κάποιον. Αλλά μεταφέρεις και τις ιδέες, μεταφέρεις και ίσως και το συλλογικό, ξέρω εγώ, ασυνείδητο του λαού...”

Γ6: “Κυρίως το λεξιλόγιο. Όταν από το ένα τμήμα εεε μπαίνουν την επόμενη ώρα στο άλλο και η γλώσσα αλλάζει, είναι πιο δύσκολο τα παιδιά να πειστούν, ώστε να αποστηθίσουν κάποια πράγματα που τους είναι χρήσιμα για την εκμάθηση της ελληνικής.”

Γ7: “πολλούς. Ή με παππούδες, γιαγιάδες που μπορούν να τους μιλήσουν και να τους πούνε και για άλλα θέματα εκτός από συγκεκριμένα. Και είναι και σε ένα πιο πολυπολιτισμικό περιβάλλον που ενδιαφέρονται πιο πολύ να... Δεν ενδιαφέρονται τόσο πολύ να διαβάσουν στη μητρική, στην ελληνική γλώσσα, όσο με τη δεύτερη, τρίτη ξένη γλώσσα που μαθαίνουν. Γιατί εκεί το κοιτάνε και σαν για τις σπουδές μετά.”

Σαφώς, υπάρχουν και κίνητρα που ενδεχομένως να βοηθάνε στην διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Οι γονείς έδωσαν τις δικές τους απαντήσεις σε αυτό το ερώτημα. Οι περισσότεροι επέμεναν πως κατάλληλο κίνητρο είναι η ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων, ενώ υπήρξαν γονείς που θεώρησαν κίνητρο τις επιπλέον ώρες διδασκαλίας ή την ώθηση από το σπίτι.

Γ1: “ Εεμ κίνητρα είναι η επιθυμία και η θέληση των γονιών να βοηθήσουν το παιδί να μάθει ελληνικά. Εεμ δε θεωρώ ότι η συχνότητα, του πόσο συχνά πηγαίνουμε στην Ελλάδα, έχει επίδραση στο παιδί αλλά το πόσο θέλουν οι γονείς να του μάθουν και έχουν όρεξη να του μάθουν τα ελληνικά.”

Γ5: “Με το να διαβάζουν και λογοτεχνικά βιβλία πέραν των βιβλίων του σχολείου, αλλά και με τη χρήση του διαδικτύου, κυρίως στα ελληνικά και όχι στην αγγλική γλώσσα.”

Γ6: “Εεε ίσως με περισσότερες ώρες μαθημάτων διαδραστικών. Δηλαδή με παιχνίδια, γρίφους,εεε ίσως κάποια ταινία να παρακολουθούν συχνά. Να τους ενεργοποιήσει δηλαδή περισσότερο και να γίνει ακόμη πιο ενδιαφέρον το μάθημα, ώστε να μπορέσουν και εκείνα να ανταποκριθούν αναλόγως.”

Γ13: “Με ιδιαίτερη συνεισφορά θεωρώ από το σπίτι, για παράδειγμα εμείς που είμαστε και οι δύο ελληνικής καταγωγής, μιλώντας ελληνικά μέσα στο σπίτι θεωρώ ότι βοηθάμε το παιδί. Να μπορέσει να ανταπεξέλθει, να είναι σωστό δηλαδή στην ελληνική του γλώσσα.”

Στη συνέχεια, στη δεύτερη ερώτηση του τέταρτου άξονα οι γονείς ρωτήθηκαν σχετικά με την επάρκεια του μαθήματος των ελληνικών που γίνεται στο σχολείο ή κατά πόσο η επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι , με ιδιαίτερα μαθήματα, κρίνεται απαραίτητη.

Γ1: “Χρειάζεται υποστήριξη από το σπίτι και από... Αν είναι δυνατόν από το κοινωνικό περίγυρο γιατί αν το παιδί απλά μάθει ελληνικά μαζί μας στο σπίτι χωρίς να τα εξασκεί εκτός σπιτιού έστω με κάποιον άλλον μέσω... Κάποιων ελλήνων φίλων ή μέσω κλήσεων προς τους συγγενείς και φίλους στην Ελλάδα. Εεμ δεν θα είναι εύκολο να μάθει και να χρησιμοποιεί τόσο συχνά τα ελληνικά γιατί θα είναι απλά για τις ώρες που βρίσκεται στο σπίτι μαζί μας.”

Γ3: “Καλό θα ήταν όχι. Γιατί όπως σας είπα έχουν πολύ φορτωμένο πρόγραμμα. Θεωρώ ότι είναι αρκετό.”

Γ6: “Πιστεύω ότι δεν είναι αρκετή και εν μέρη θεωρείται και λίγο λογικό, εφόσον βρισκόμαστε σε μια άλλη χώρα πέραν της Ελλάδας. Γι’ αυτό οι περισσότεροι γονείς και εγώ προσωπικά έχω επιλέξει να γίνονται κάποια μαθήματα κατ οίκον, ώστε να βοηθήσω το παιδί να μπει στη διαδικασία εκμάθησης ευκολότερα και όχι με τόση πίεση όση μπορεί να χωρέσει μέσα στη μικρή ώρα που προσφέρεται στο σχολείο.”

Γ9: “Εεε στις μικρές τάξεις δεν χρειάζεται. Αλλά όσο μετά φτάνουν στο λύκειο, ειδικά όταν πρόκειται για να δώσουν εξετάσεις, ναι, τότε μετά χρειάζεται. Δεν υπάρχει περίπτωση μετά να τα μάθουν όλα...”

Γ11: “εγώ θεωρώ ότι είναι σίγουρα δεν μπορούν να υπάρξουν έντονες διαφορές μεταξύ του τρόπου διδασκαλίας των παιδαγωγικών αλλά το σύλλογο που ακολουθείται θεωρώ ότι είναι καλά δομημένο Δηλαδή ένα παιδί μπορεί να τελειώσει και να είναι σε πολύ καλό βαθμό φυσικά δεν συγκρίνεται με το ελληνικό σχολείο Αν κρίνω δηλαδή από τον γιο μου που έχει τελειώσει θεωρώ ότι ήταν σε πολύ καλό επίπεδο Υστερούσε βέβαια στο θέμα της έκθεσης που σίγουρα είναι πολύ δύσκολο Εντάξει εκεί ίσως θα μπορούσε να συνεισφέρει λίγο αυτό το κομμάτι.”

Γ13: “ Όχι, θεωρώ ότι είναι αρκετό. Δεν νομίζω ότι χρειάζονται ιδιαίτερα μαθήματα”

Οι απόψεις των γονέων σχετικά με το τελευταίο ερώτημα δίστανται. Όπως γίνεται αντιληπτό, κάποιοι γονείς προτιμούν να ενισχύσουν την εκμάθηση των ελληνικών με ιδιαίτερα μαθήματα, εφόσον θεωρούν ότι οι ώρες του σχολείου δεν είναι σε θέση να καλύψουν τις ανάγκες των μαθητών ως προς την εκμάθηση της ελληνικής. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν γονείς που θεωρούν αρκετές τις ώρες διδασκαλίας και τη δουλειά που γίνεται στο σχολείο και δε θέλουν να πιέσουν τα παιδιά τους περισσότερο, μιας και θεωρούν ήδη φορτωμένο το πρόγραμμά τους. Επιπλέον , οι γονείς ρωτήθηκαν σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής στα σχολεία στο Λουξεμβούργο. Η απάντηση που δόθηκε από ορισμένους, ήταν πως παρόλο που μοιάζει αρκετά με τη διδασκαλία της Ελλάδας, θα μπορούσε να ήταν περισσότερο στοχευμένη και οργανωμένη η διδασκαλία τους.

Γ5: “Εεε το μάθημα των ελληνικών, κυρίως γλώσσα και λογοτεχνία, διδάσκεται σε λίγες ώρες, οι οποίες θεωρώ ότι δεν είναι αρκετές για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.”

Γ7: ““Θα μπορούσε να ήταν λίγο πιο στοχευμένη στην εκμάθηση λεξιλογίου, αλλά ενός λεξιλογίου όχι πάρα πολύ απαιτητικού γιατί και τα ίδια τα παιδιά μπορεί να συναντήσουν δυσκολίες. Εεε ενός λεξιλογίου και κυρίως θεμάτων εεε που να άπτονται των ενδιαφερόντων τους και των αναγκών τους. Δηλαδή, είμαστε στον 21ο αιώνα, είναι η γενιά του TikTok, της οθόνης, της γρηγοράδας. Πρέπει λίγο να προσαρμοστούν και τα βιβλία και η εκμάθηση όχι μόνο της ελληνικής γλώσσας αλλά και γενικού .....”

Γ9: “Είναι σχεδόν ίση με το επίπεδο της Ελλάδας. Μερικές φορές, ναι, εξαρτάται από τον καθηγητή, εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, γιατί το πρόγραμμα διδασκαλίας είναι διαφορετικό και πολλές φορές δεν προλαβαίνουν να βγει και η ύλη, έτσι όπως είναι και το ωράριο στο σχολείο και πολλές εκδηλώσεις που είναι κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους και χάνονται μαθήματα, τις εκδρομές κλπ. Οπότε, πολλές φορές φταίει και το πρόγραμμα του σχολείου που δεν αφήνει τόσο να τελειώσει η ύλη.”

Γ12: “Ακολουθούν τα βιβλία του Υπουργείου, όσον αφορά την λογοτεχνία, την νεοελληνική γλώσσα και τα αρχαία, επιλεκτικά πάντα. Και αυτό που εξαρτάται πάρα πολύ συχνά είναι στο πώς ο φιλόλογος επιλέγει να διδάξει το μάθημα, τι εργασίες θα βάλει στο σπίτι και πώς θα παρακολουθήσει τη δουλειά των παιδιών για να φτάσουν όταν τελειώσουν το σχολείο στο επίπεδο που έχουν και τα ελληνόπουλα που διδάσκονται στην Ελλάδα.”

Γ13: “Οι βασικές γνώσεις όσον αφορά την εκμάθηση της γλώσσας σε αρκετά πολύ συλλογικό επίπεδο αλλά και από συντακτικό επίπεδο, θεωρώ ότι είναι επαρκής.”

Κλείνοντας, στον τέταρτο άξονα ερευνητικών ερωτημάτων, τέθηκε μια τελευταία ερώτηση σχετικά με το επίπεδο ελληνομάθειας που θα επιθυμούσε ο κάθε γονιός να φτάσει το παιδί του, οι περισσότεροι επιθυμούν το καλύτερο δυνατό επίπεδο για τα παιδιά τους, κάτι που πιθανόν να οφείλεται και στο δικό τους μορφωτικό επίπεδο.

Γ1: “Θα ήθελα ιδανικά να μπορούν να μιλάνε ελληνικά και να μπορούν να συνεννοούνται και να καταλαβαίνονται από τους εεε συγγενείς και φίλους μας. Εεε και ιδανικά θα ήθελα να μπορέσει να μάθει πιο σωστά να γραφει...”

Γ3: “Εεμ με ενδιαφέρει περισσότερο αυτό που έχουν πετύχει ήδη, να μπορούν να επικοινωνήσουν στα ελληνικά και όσο μπορούν να χρησιμοποιούν σωστά τη γραμματική και το συντακτικό... Και φυσικά το λεξιλόγιο”

Γ5: “Αυτό που θα θελα είναι να μιλούν πάρα πολύ καλά την ελληνική γλώσσα, αν όχι άριστα.”

Γ8: “Ανώτερο αν είναι εφικτό γιατί όπως είπα ότι η ελληνική γλώσσα είναι η βάση για να μάθουν πιο εύκολα και τις υπόλοιπες γλώσσες.”

Γ10: “Στο ανώτερο δυνατόν. Όσο το δυνατόν...στο ανώτερο επίπεδο που υπάρχει. Νομίζω ότι θα ήταν το τέλειο αυτό.”

Γ13: “ Κατά προτίμηση σε εξαιρετικό επίπεδο.”

7. Συζήτηση αποτελεσμάτων

Ερευνητικό ερώτημα 1: Χρόνος έκθεσης Ελλήνων μαθητών/τριων στο Λουξεμβούργο στην ελληνική γλώσσα

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, τα παιδιά μέχρι και πριν τη νηπιακή τους ηλικία, εκτίθενται περισσότερο στην ελληνική γλώσσα παρά σε οποιαδήποτε άλλη (ή τη γλώσσα της χώρας υποδοχής, ειδικότερα αν είναι και οι δύο γονείς Έλληνες (Papapavlou & Pavlou, 2001). Με την έναρξη των παιδιών της σχολικής ζωής τους, αυτό αλλάζει, διότι στο σχολείο τα ακούσματα τους ήταν κυρίως στην αγγλική γλώσσα ενώ επιστρέφοντας στο σπίτι αν και συνεχίζουν να μιλάνε ελληνικά, αυτό σταδιακά περιορίζεται (Papastefanou, Powell & Marinis, 2019). Κάτι τέτοιο διαφέρει από οικογένεια σε οικογένεια , γιατί όταν οι γονείς είναι και οι δυο Έλληνες, επιστρέφοντας σπίτι , η γλώσσα που μιλιέται είναι τα Ελληνικά, την οποία τα παιδιά χρησιμοποιούν και με τους φίλους σχεδόν πάντα, όπως φαίνεται και από τις απαντήσεις των μαθητών στο ερωτηματολόγιο.

Όταν οι γονείς δεν έχουν κοινή γλώσσα, τότε και τα παιδιά στο σπίτι εφαρμόζουν τη γλώσσα που έχουν μάθει να χρησιμοποιούν στη χώρα που διαμένουν, είτε είναι τα ελληνικά είτε οποιαδήποτε άλλη (Cummins, 2001). Σε μεικτές οικογένειες, το να αποφασιστεί ποια γλώσσα θα χρησιμοποιείται από τους γονείς προς τα παιδιά αποτελεί σημαντικό ζήτημα (Γκιόκα, 2022). Αξίζει να σημειωθεί πως σε μεικτές οικογένειες, επιλέγονται συνήθως τα αγγλικά για την καλύτερη συνεννόηση των μελών της οικογένειας.

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, όλοι οι γονείς, όντας Έλληνες στην πλειοψηφία, δηλώνουν πως επιθυμούν τα παιδιά τους να διδάσκονται αλλά και να μαθαίνουν στο μεγαλύτερο δυνατό σημείο ελληνικά γιατί θεωρούν ότι είναι ένας τρόπος σύνδεσης με την ελληνική κουλτούρα και τον ελληνικό πολιτισμό, αλλά και μια “υπενθύμιση” της καταγωγής τους (Μαλιγκούδη & Αραβαντινού-Λιανού, 2021, Χατζηδάκη, 2020). Κάτι αντίστοιχο ισχύει και για τους ίδιους, καθώς όπως δηλώθηκε και στο ερωτηματολόγιο των παιδιών, προτιμούν να μελετούν βιβλία στον ελεύθερό τους χρόνο κυρίως στα ελληνικά. Αυτό, βέβαια, αφορά και το γνωστικό επίπεδο των γονιών. Οι μορφωμένοι γονείς, απαιτούν να μάθουν καλά ελληνικά από καλούς δασκάλους. Αυτό, είναι και ένας λόγος που επιμένουν στην ποιοτική εκμάθηση της γλώσσας και γι’ αυτό επιλέγουν τα ιδιαίτερα μαθήματα για τα παιδιά τους.

Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις των γονέων σχετικά με το χρόνο έκθεσης των παιδιών τους στην ελληνική γλώσσα, ιδιαίτερα το διάστημα πριν πάνε νηπιαγωγείο, είναι αρκετός για να απομνημονεύσουν τα βασικά στοιχεία της γλώσσας. Ξεκινώντας, όμως το σχολείο, έρχονται σε επαφή με τα αγγλικά και αρχίζουν να μαθαίνουν, να διαβάζουν και να χειρίζονται τη γλώσσα αυτή καλύτερα από την ελληνική (Χατζηδάκη, 2020) . Μάλιστα, στις απαντήσεις των μαθητών στα ερωτηματολόγια που τους δόθηκαν, ένα αρκετά υψηλό ποσοστό δήλωσε πως προτιμά να διαβάζει βιβλία στα αγγλικά παρά στα ελληνικά, πράγμα που δείχνει μεγαλύτερη εξοικείωση με την αγγλική γλώσσα. Παράλληλα, οι γονείς προσπαθούν να ωθήσουν τα παιδιά στην ανάγνωση ελληνικών βιβλίων ως εργασία, προκειμένου να τους αναγκάσουν να το κάνουν, εφόσον από την πλευρά τους δεν υπάρχει θέληση, με σκοπό να βελτιώσουν το λεξιλόγιό τους αλλά και να γίνονται ευκολότερα κατανοητά τα ελληνικά (Τσοκαλίδου, 2017).

Καθημερινά, οι περισσότεροι μαθητές/τριες, μιλούν ελληνικά στο σπίτι, ενώ ο πραγματικός χρόνος έκθεσής τους στο σχολείο είναι 4-6 ώρες εβδομαδιαίως. Με τους φίλους τις

περισσότερες φορές μιλούν ελληνικά, χωρίς όμως αυτό να είναι απόλυτο, εφόσον οι παρέες τους είναι μικτές και τα αγγλικά είναι η μέση λύση για σωστή και εύκολη επικοινωνία. Επιπλέον, οι εργασίες του σχολείου είναι στα αγγλικά, επομένως και οι γονείς όταν χρειαστεί να βοηθήσουν δίνοντας οδηγίες και εκείνοι στα αγγλικά, ασχέτως αν στο σπίτι μιλούν ελληνικά. Δεν μπαίνουν δηλαδή στη διαδικασία μετάφρασης της άσκησης για να δώσουν στο παιδί να καταλάβει. Αυτό θα μπορούσε να είναι και μια λύση προκειμένου να μην μπερδευτεί ο/η μαθητής/τρια με την παράλληλη χρήση δύο γλωσσών.

Από την άλλη πλευρά, προτιμούν να χρησιμοποιούσαν τα Ελληνικά όταν απευθύνονται σε ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας που δεν γνώριζαν Αγγλικά (Holmes, Roberts, Verivaki & Aïrolo, 1993). Είναι σημαντικό να αναφερθεί, πως οι απαντήσεις των μαθητών/τριών στα ερωτηματολόγια ταυτίζονται με τις απαντήσεις των γονέων στις συνεντεύξεις. Συγκεκριμένα οι μαθητές θεωρούν πως οι εκπαιδευτικοί του σχολείου σε μαθήματα ελληνικών μπορούν να προβάλλουν περισσότερα κίνητρα για να είναι περισσότερο ενεργοί οι μαθητές στο μάθημα αλλά και να δείχνουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Δείχνουν σαφώς, ότι όλοι τους περιμένουν αυτό το έναυσμα που θα τους φέρει πιο κοντά στην εκμάθηση της γλώσσας.

Η επιθυμία τους για την εκμάθηση της ελληνικής, εξυπηρετεί ποικίλους σκοπούς. Το σημαντικότερο απ' όλα είναι η καθημερινή χρήση της στην επικοινωνία με γονείς, φίλους ακόμη και συγγενείς μιλάνε αποκλειστικά ελληνικά (Χατζηδάκη, 2020). Επιπλέον, αρκετά παιδιά επιθυμούν να μάθουν την ελληνική γλώσσα, γιατί έχουν στο πλάνο τους να σπουδάσουν σε ελληνικά πανεπιστήμια. Η γνώση και ο χειρισμός της ελληνικής σε μικρότερο βαθμό, θα δυσκολέψει τις σπουδές τους στην Ελλάδα, αλλά και στην επικοινωνία τους όχι μόνο στο χώρο του πανεπιστημίου αλλά και της καθημερινότητάς τους γενικότερα. Όσο για εκείνους που δεν επιθυμούν να φοιτήσουν στη χώρα καταγωγής τους, τα ελληνικά είναι η γλώσσα που ίσως να μη θελήσουν να μάθουν στο καλύτερο δυνατό επίπεδο, όπως διαπιστώνεται και από ορισμένες απαντήσεις γονέων.

Ερευνητικό ερώτημα 2: Λόγοι προτίμησης των ιδιαίτερων μαθημάτων

Στο μεγαλύτερο μέρος τους, οι γονείς έδειξαν μεγάλη προτίμηση στα ιδιαίτερα μαθήματα. Ειδικά στο Λουξεμβούργο, μόνο στα ευρωπαϊκά σχολεία γίνονται 4-6 ώρες ελληνικών και μάλιστα ως μαθήματα επιλογής. Τα περισσότερα παιδιά τα παρακολουθούν χωρίς ωστόσο να

σημαίνει πως καλύπτονται από την ύλη ώστε να μπορούν να κατέχουν τη γλώσσα. Τρεις φορές το μήνα, κυρίως Σάββατο, γίνονται μαθήματα 2 ωρών σε τμήματα ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης εκτός σχολείου, για τα οποία οι γονείς ήταν κάθετα αρνητικοί, εφόσον θεωρούν ότι η οργάνωση είναι ελλιπής και τα παιδιά δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν γιατί δεν είναι χωρισμένα σε επίπεδα. Ακόμη, φροντίζουν το πρόγραμμά τους να είναι πιο ελαστικό και ξεκούραστο τα Σάββατα ώστε να έχουν χρόνο για να διασκεδάσουν. Όπως αναφέρεται και στην εργασία της Γκίόκα (2023), οι γονείς, εύλογα είναι υπέρ των ιδιαιτέρων μαθημάτων καθώς έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόζονται στις δυνατότητες κάθε παιδιού. Ακόμη, μέσω των μαθημάτων αυτών, εύκολα μπορούν να εντοπιστούν οι αδυναμίες του και να δουλέψει ο/η μαθητής/τρια πάνω σε αυτές.

Στο Λουξεμβούργο, τα παιδιά που επιλέγουν να παρακολουθήσουν μαθήματα στα τμήματα ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, δε χωρίζονται σε επίπεδα ανάλογα με τις γνώσεις τους, αλλά συνυπάρχουν με αποτέλεσμα να μη γίνεται σωστό μάθημα εφόσον για κάποιους θα είναι κάτι βαρετό που έχουν ακούσει ξανά και για κάποιους άλλους θα είναι κάτι καινούριο που πιθανώς να μη προλάβουν να κατανοήσουν όπως θα έπρεπε. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος, που σχεδόν όλοι οι γονείς στρέφονται στη σκιάδη εκπαίδευση, για να πετύχουν το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα για την εκμάθηση της γλώσσας.

Παράλληλα, στην παρούσα έρευνα, πολλοί γονείς ανέφεραν πως το ιδιαίτερο μάθημα μπορεί να προσαρμοστεί στο πρόγραμμα των παιδιών, πολλές φορές και στο εβδομαδιαίο, αφήνοντας έτσι το σαββατοκύριακο ελεύθερο για ξεκούραση ή δραστηριότητες. Επιπλέον, το ιδιαίτερο μάθημα είναι πιο ξεκούραστο για εκείνους και περισσότερο αποδοτικό εφόσον η προσοχή των μαθητών αλλά και του/της καθηγητή/τριας είναι ολοκληρωτικά σε εκείνους, χωρίς να υπάρχει πιθανότητα απόσπασης της προσοχής τους, ενώ ταυτόχρονα δεν κάνουν τόσες ώρες μάθημα όσες θα έκαναν αν παρακολουθούσαν τα τμήματα ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.

Ερευνητικό ερώτημα 3: Ελληνικός πολιτισμός και σχολεία

Ο ελληνικός πολιτισμός γενικότερα σε πόλεις του εξωτερικού σε μπορεί να διατηρηθεί οργανωμένες ελληνικές κοινότητες και πολιτιστικά κέντρα (Γαβριήλ, 2007). Συγκεκριμένα, στο Λουξεμβούργο διατηρείται ζωντανός, μόνο αν οι Έλληνες μετανάστες το επιδιώξουν. Λόγω πολλών οικογενειών διαφορετικών εθνικοτήτων, η καθημερινότητα είναι ιδιαίτερος

κουραστική με αποτέλεσμα κάποια σημαντικά θέματα να προσπερνώνται χωρίς να δίνεται ιδιαίτερη σημασία και με τον καιρό να χάνονται.

Ωστόσο, στο Λουξεμβούργο λειτουργούν Ευρωπαϊκά σχολεία, για την ακρίβεια δύο, τα οποία έχουν επιλογή γλωσσών, συμπεριλαμβανομένης και της ελληνικής γλώσσας. Βασίζονται στην πολυγλωσσία, την πολυπολιτισμικότητα αλλά και την ισορροπημένη ακαδημαϊκή ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, όπως προαναφέραμε λειτουργούν τμήματα ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης, που όπως υποστηρίζουν οι γονείς δεν είναι ιδιαίτερα οργανωμένα αλλά έχουν περισσότερα πολιτισμικά στοιχεία της χώρας καταγωγής τους. Παρακολουθώντας μαθήματα εκεί, οι μαθητές/τριες θα είχαν εντονότερη επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό και θα συναναστρέφονταν αποκλειστικά με παιδιά Ελλήνων μεταναστών με κοινά ενδιαφέροντα. Ενώ όλη αυτή η συναναστροφή και η ήπια γνώση του πολιτισμού αρέσει και σε μαθητές αλλά και σε γονείς, η ευελιξία που προσφέρει το ιδιαίτερο μάθημα, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Εξάλλου, μέσω των ιδιαίτερων μαθημάτων η επαφή με τα Ελληνικά γίνεται πολύ πιο γρήγορα ενώ σε τέτοιου είδους τμήματα, η πρόοδος είναι αρκετά αργή.

Αξίζει να σημειωθεί πως οι περισσότεροι γονείς δήλωσαν στις συνεντεύξεις πως επιθυμούν τα παιδιά τους να φτάσουν σε όσο το δυνατόν υψηλότερο επίπεδο ελληνομάθειας. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, χρειάζεται εντατικό μάθημα και πλήρη αφοσίωση. Σ' αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθεί ότι οι απαντήσεις των παιδιών στα ερωτηματολόγια, μαρτυρούν την επιθυμία τους για περαιτέρω μάθηση εφόσον έθεσαν τις προτάσεις τους σχετικά με το τι επιθυμούν να αλλάξει για να γίνει καλύτερο και πιο αποτελεσματικό το μάθημα των ελληνικών στο σχολείο. Οι απαντήσεις τους ήταν κυρίως ως προς τον τρόπο διδασκαλίας αλλά και τα μέσα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιούν οι καθηγητές εναλλακτικά (γλωσσικά παιχνίδια, περισσότερες ώρες διδασκαλίας, διαδραστικότητα, συχνότητα των μαθημάτων κυρίως στην έκθεση και διάλογος μεταξύ μαθητή-καθηγητή).

8. Συμπεράσματα

Στην παρούσα έρευνα αποδεικνύεται πόσο σημαντική είναι η διδασκαλία της Ελληνικής σε παιδιά Ελλήνων μεταναστών στο Λουξεμβούργο και ποιες διδακτικές παρεμβάσεις γίνονται. Αναφέρεται η σημαντικότητα της επαφής με τη μητρική τους γλώσσα από μικρή ηλικία και πόσο αυτό επηρεάζει τη μετέπειτα πορεία τους στη διδασκαλία και κατανόηση της γλώσσας.

Οι συνεντεύξεις των γονέων δίνουν σαφή εικόνα των προβλημάτων που προκύπτουν στους δίγλωσσους μαθητές και προτείνουν και οι ίδιοι κίνητρα προκειμένου τα παιδιά να έρθουν ακόμη πιο κοντά με τον ελληνικό πολιτισμό. Τέλος, οι περισσότεροι εκφράζουν την επιθυμία τους να φτάσουν τα παιδιά τους στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο γνώσης των ελληνικών, ώστε να μην ξεχάσουν την καταγωγή τους αλλά και να φτάσουν ή ακόμη και να ξεπεράσουν το μορφωτικό επίπεδο εκείνων. Αυτό θα τους εξασφαλίσει ένα καλύτερο μέλλον και περισσότερες ευκαιρίες εργασίας, εφόσον θα έχουν την ευχέρεια να χρησιμοποιούν άλλη μια γλώσσα στην επικοινωνία τους.

Καθώς η παρούσα έρευνα ολοκληρώνεται, κρίνεται απαραίτητο να γίνει αναφορά στους περιορισμούς της. Ο πρώτος περιορισμός αφορά το δείγμα της έρευνας, το οποίο είναι μικρό, κάτι που δεν μας βοηθά να γενικεύουμε τα αποτελέσματα της έρευνας. Οι απόψεις των γονέων δεν είναι αντιπροσωπευτικές του συνόλου των γονέων στο Λουξεμβούργο. Ο περιορισμός αυτός οφείλεται στη χρονική διάρκεια της έρευνας η οποία έπρεπε να ολοκληρωθεί μέσα σε διάστημα περίπου 4 μηνών από την ανάθεσή της. Συνεπώς, η ερευνήτρια προτείνει να πραγματοποιηθεί στο μέλλον παρόμοια έρευνα σε μεγαλύτερο δείγμα συμμετεχόντων/ουσών ώστε να προσεγγιστεί το θέμα από όλες τις πλευρές.

Βιβλιογραφία

Αλεξίου, Θ. (χ.χ.). *Οδηγός εκπαιδευτικού για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε παιδιά πρώιμης ηλικίας (4-6 ετών)*. https://www.greek-language.gr/certification/files/document/rsrh_content/25/Odigos%20nipia_gogou_1.pdf

Ανδρούσου, Α., Ασκούνη, Ν., Μάγος, Κ., & Χρηστίδου-Λιοναράκη, Σ. (2001). *Εκπαίδευση: πολιτισμικές διαφορές και κοινωνικές ανισότητες: Εθνοπολιτισμικές διαφορές και εκπαίδευση*. Πάτρα: ΕΑΠ.

Αραβοσιτάς, Θ., & Οικονομάκου, Μ. (2016). Κοινοτική έρευνα για τη διδασκαλία της ελληνικής ως γλώσσας κληρονομιάς στον Καναδά: χαρτογράφηση, απολογισμός δράσεων και διαφαινόμενες προοπτικές. Στο Ρ.Τσοκαλίδου & Μ-Α. Κέλια (επιμ.), *4ο σταυροδρόμι γλωσσών και πολιτισμών: Διδακτικές πολυγλωσσίας και γλωσσικές πολιτικές*, 2-3 Ιουνίου 2016: Πρακτικά (σ. 26-41). Θεσσαλονίκη: Παιδαγωγική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Ανδρουτσόπουλος, Ι. (2015). “Δικτυωμένη πολυγλωσσία: Μερικές γλωσσικές πρακτικές στο Facebook και οι επιπτώσεις τους”. *International Journal of Bilingualism*, 19 (2), 185-205

Anderson, A., Hamilton R., Moore, D., Lower, S., & Frater-Matheson, K. (2004). Education of refugee children: theoretical perspectives and best practice. In R. Hamilton & S. Moore (Ed.), *Educational interventions for refugee children: theoretical perspectives and implementing best practice*. (pp. 1-12). London, New York: Routledge Falmer.

Baker, C. (2001). *Εισαγωγή στη διγλωσσία και τη δίγλωσση εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.

Baker, A. J. (2001). *Improving parent involvement programs and practice: A qualitative study of teacher perceptions*. The community school, 127-152.

Baker, C. & Wright, WE. (2017). *Θεμέλια Δίγλωσσης Εκπαίδευσης και Διγλωσσίας*. Πολυγλωσσικά θέματα

Bialystok, E. (2001). *Η διγλωσσία στην Ανάπτυξη: Γλώσσα, Γραμματισμός και Γνώση*. Cambridge University Press

Byram, M. (1997). *Διδασκαλία και αξιολόγηση διαπολιτισμικής επικοινωνιακής ικανότητας*, Πολυγλωσσικά Θέματα

Γκόβαρης, X. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.

Γκόβαρης, X. (2005). Αντιστάσεις ενάντια στην πολυπολιτισμικότητα-Αποδυνάμωση εθνοτικών στερεοτύπων μέσα από την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας. Το σχολείο στην κοινωνία της πληροφορίας και της πολυπολιτισμικότητας. Ρόδος, ΙΑ, 639-647.

Γαβριήλ, X. (2007). *Διγλωσσία και Εκμάθηση Ξένων Γλωσσών*, Εκδόσεις Νήσος

Γρίβα, Ε., & Στάμου, Α. (2014). Ερευνώντας τη διγλωσσία στο σχολικό περιβάλλον: Οπτικές εκπαιδευτικών, μαθητών και μεταναστών γονέων. Οπτικές εκπαιδευτικών, μαθητών και μεταναστών γονέων. Θεσσαλονίκη: Δ. Κυριακίδη.

Chatzidaki, A., & Maligkoudi, C. (2013). *Family language policies among Albanian immigrants in Greece. International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 16(6), 675-689.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (1994). *Educational research methodology*. Athens: Metaixmio

Crystal, D. (2003). *Τα αγγλικά ως παγκόσμια γλώσσα*. Cambridge University Press

Cummins, J. (1981). *Ο ρόλος της Πρωτοβάθμιας Γλωσσικής ανάπτυξης στην προώθηση της εκπαιδευτικής επιτυχίας για τους μαθητές της γλωσσικής μειονότητας: Υπουργείο Παιδείας της Πολιτείας της Καλιφόρνιας (επιμ.)*. Schooling and Language Minority Students: A , Theoretical framework (σελ. 3-49). Υπουργείο Παιδείας της Πολιτείας Καλιφόρνια

Cummins, J. (2001). *Bilingual Children's Mother Tongue: Why Is it Important for Education?*, Sprogforum 7(19), 15-20.
https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/49025212/bilingual_childrens_mother_tongue-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1669128547&Signature=Dvhj6TM7XVgajxqWDparqPjQ8lMolDxXBg70HGERzXcoiXX1NVsgNwpN3nKrCq3SwmQbYmjEtVA4XebYr4SftSlaZfq5gWfuliqfeUtiqPDGuj-6aqdWtDQAN6m0N7giLRxM1HvBA~PvtMquts1Kd3t54qJ-6fvph3aZwkxVR4~wiIQ8V~7FLicp2cPZf4PKTKPFAJtZHeiBpZPEstGaWubJp2pfr2GPIKPbIHyr7pPrHi4cFd4WgKgsWdZETPZaeozdiYICGmTjIuWEuk9vV51fLkSMwouBiQ~2jQw6-BJgUyw9puSCrdw7d6~vpsxyUgCIOT39zY-2TR9RrWVmQ__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA

Cummins, J. (2005). *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*. Αθήνα: GUTEMBERG

Curd- Christiansen, XL, 2009. *Αόρατος και ορατός γλωσσικός σχεδιασμός: Ιδεολογικοί παράγοντες στην οικογενειακή γλωσσική πολιτική των οικογενειών κινέζων μεταναστών στο Κεμπέκ*, Language Policity, 8 (4), 351-375

Martínez, M. A., Hetterschijt, C., & Iglesias, M. J. (2015). *The European Schools: Perspectives of parents as participants in a learning community*. *Journal of Research in International Education*, 14(1), 44-60.

Δαμανάκης, Μ. (2001). *Γλώσσα και μετανάστευση*.
https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_b6/index.html

Δαμανάκης, Μ. (2010). *Αποτίμηση της μέχρι το 2010 ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό και οι προοπτικές της*. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.
http://reader.ekt.gr/bookReader/show/index.php?lib=EDULLL&item=1530&bitstream=1530_01#page/24/mode/2up

Δαμανάκης, Μ. (2014). *Ελληνόγλωσση εκπαίδευση και ηλεκτρονική μάθηση στη διασπορά: Αποτελέσματα μιας εμπειρικής έρευνας ως προαπαιτούμενα για την ανάπτυξη ενός περιβάλλοντος ηλεκτρονικής μάθησης*. Ρέθυμνο: Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.
http://www.ediamme.edc.uoc.gr/ellinoglossi/images/ebooks/meletes_epistimoniko_yliko/Ellinoglossi_Ekpaideysi_Apotelesmata/HLEKTRONIKH_MATHISH_A_TOMOS.pdf
Θεσσαλονίκης & Ομάδα Πολύδρομο.

Δαμανάκης, Μ. (2007). *Ταντότητες και Εκπαίδευση στη Διασπορά*. Αθήνα: Gutenberg.

Δενδρινού, Β. (2001). *Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας*. Στο *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. (επιμ. Α. Φ. Χριστίδης). Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Διαλεκτόπουλος, Θ. (2007). *Οδηγός ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης Βελγίου, Ολλανδίας και Λουξεμβούργου*

De Groot, J. (2017). *A definition of GDPR (General Data Protection Regulation)*.
<https://digitalguardian.com/blog/what-gdprgeneral-data-protection-regulation-understanding-and-complying-gdpr-data-protection>

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015). *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών (2η έκδ.)*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική. Βρυξέλλες : ΠΕΛΤΗ

Ellis, R. (1997). *Κατάκτηση Δεύτερης Γλώσσας*. Oxford University Press

Epstein, J. L., & Sanders, M. G. (2002). *Family, school, and community partnerships. Handbook of parenting: Vol. 5. Practical issues in parenting*, 407-437.

Ευαγγέλου, Ε. (2017). *Η σημασία της αλληλεπίδρασης ερευνητή –συμμετεχόντων στην συνέντευξη ποιοτικής έρευνας. Εφαρμογές στην εφαρμοσμένη έρευνα της κοινωνικής εργασίας.* e-Περιοδικό Επιστήμης & Τεχνολογίας, 12 (5), 19-25.
http://ejst.uniwa.gr/issues/issue_53/euaggelou_53.pdf

Fogle, L. & King, K. (2013). “Γονείς σε δίγλωσσα περιβάλλοντα: Γλωσσικές ιδεολογίες και πρακτικές”. *International Journal of Education and Bilingualism*, 16 (1), 1-13

Gogonas, N. (2007). *Ethnolinguistic Vitality and Language Maintenance in Second Generation Migrants: A study of Albanian and Egyptian Pupils in Athens*. PhD diss., University of Sussex, United Kingdom.

Gogonas, N (2021) Ideologies of multilingualism as an investment and as a marketable commodity among Greek expat families in Luxembourg. In J. E. Petrovic & B. Yazan (Eds.), *The commodification of language: Conceptual concerns and empirical manifestations*. New York: Routledge (144-163)

Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement*. Annual Synthesis, 2002.

Hoffmann, C. (1998). *Luxembourg and the European. Beyond Bilingualism: Multilingual and Multicultural Development*. Clevedon: Multilingual Matters, 143-174.

Housen, A. (2002). *Processes and outcomes in the European schools model of multilingual education. Bilingual Research Journal*, 26(1), 45-64.

Hoover-Dempsey, K. V., Walker, J. M., Jones, K. P., & Reed, R. P. (2002). *Teachers involving parents (TIP): Results of an in-service teacher education program for enhancing parental involvement. Teaching and teacher education*, 18(7), 843-867.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, (χ.χ.). *Επίπεδα ελληνομάθειας*. Ανακτήθηκε 23 Νοεμβρίου 2022 από: <https://www.greek-language.gr/certification/node/96/>

Κοιλιάρη, Α. (2020). Ένας αέναος διάλογος με άλλους πολιτισμούς: Η Νέα Ελληνική Γλώσσα ως Γ2, ως γλώσσα πολιτισμικής κληρονομιάς, ως ΞΓ. Στο Μ. Δαμάση, Ε.Γρίβα & Ζ.Γαβριηλίδου (επιμ.), *Η Νέα Ελληνική Γλώσσα στον Παρευξέινιο Χώρο και στα Βαλκάνια: Ερευνητικές αποτυπώσεις και διδακτικές προσεγγίσεις*. Καβάλα: Εκδόσεις Σαΐτα.

Κολιαδήμου, Σ. , Κήττα, Ν. , Ρουσουλιώτη, Θ. (2022). *Διερεύνηση των γλωσσικών αναγκών στην Ελληνική ως ξένη γλώσσα στο Βέλγιο: ιστορική ανασκόπηση και έρευνα πεδίου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*

Kirsch C. and Gogonas, N. (2018) Transnational experiences, language competences and worldviews: contrasting language policies in two recently migrated Greek families in Luxembourg. *Multilingua: Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication* 37, 2, pp 153-175

Krashen, D. (1982). *Αρχές και εξάσκηση στην κατάκτηση Δεύτερης Γλώσσας*. Πέργαμος

Μαλιγκούδη, Χ., Παντελιού, Ν., & Παπανικολοπούλου, Ε. (2021). *Ο ρόλος της διαγλωσσικότητας στην επικοινωνία μεταξύ ενήλικων σπουδαστών της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας*. 14ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας, 1(1), 759-770.

Μιχαήλ, Δ. Σακελλαρίου, Α & Γογωνάς, Ν (Επιμ.) (2020) *Πρόσφυγες και Εκπαίδευση: Μελέτες πεδίου και Θεωρητικά Ζητήματα*. Θεσσαλονίκη: Σταμούλης. ISBN: 978-960-656-009-5

Μουτή, Α, Μαλιγκούδη, Χ., Γογωνάς, Ν. & Γκαϊνταρτζή, Α. (2022). *Πολυγλωσσία και Ειδικά Θέματα Εκπαιδευτικής Γλωσσολογίας*. Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Martínez, M. A., Hetterschijt, C., & Iglesias, M. J. (2015). The European Schools: Perspectives of parents as participants in a learning community. *Journal of Research in International Education*, 14(1), 44-60.

Montrul, S. (2015). *The Acquisition of Heritage Languages*. Cambridge: Cambridge University Press.

<https://www.cambridge.org/core/books/abs/acquisition-of-heritage-languages/heritagelanguages-and-heritage-speakers/BB90AB59767FFE46D3E528CD608399CC>

Παπαναστασίου, Κ., & Παπαναστασίου, Ε. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Λευκωσία: Ιδιωτική Έκδοση.

Pauwels, A. (2016). *Διατήρηση και Μετατόπιση Γλώσσας*. Cambridge University Press

Ρουσουλιώτη, Θ., & Παναγιωτίδου, Β. (2015). *Υποστηρικτικό υλικό για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στα ΤΕΓ του εξωτερικού*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Savvides, N., & Faas, D. (2016). *Does Europe Matter? A Comparative Study of Young People's Identifications with Europe at a State School and a European School in England*. *European Journal of Education*, 51(3), 374-390.

Savvides, N. (2008). *The European dimension in education: Exploring pupils' perceptions at three European Schools*. *Journal of Research in International Education*, 7(3), 304- 326.

Schwartz, M. (2010). “Οικογενειακή γλωσσική πολιτική: Βασικά ζητήματα ενός αναδυόμενου τομέα” *Applied Linguistics Review*, 1 (1), 171-192

Spolsky, B. (2012). “Οικογενειακή γλωσσική πολιτική- ο κρίσιμος τομέας”. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 33(1), 3-11

Σκούρτου, Ε. (2011). *Η διγλωσσία στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

Τσοκαλίδου, Ρ. (2008). Η επαφή των γλωσσών στην εκπαίδευση: Ένα κοινωνιογλωσσικό πολιτικό ζήτημα: Στο: Ι. Παπαστάθη (επιμ.), *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 21-22 Απριλίου 2007*, (σ. 402- 413). Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.

Τσοκαλίδου, Ρ. (2012). *Χώρος για δύο: Θέματα διγλωσσίας και εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.

Χαραλαμπίδης, Α. & Χατζησαββίδης, Σ. (1997). *Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

Χατζηδάκη, Α. (2015). Η ελληνική γλώσσα ως δεύτερη και ως ξένη γλώσσα στη διασπορά- Εκπαιδευτικές δράσεις και νέα δεδομένα. Στο Ε. Σκούρτου & Β. Κούρτη- Καζούλλη (επιμ.), *Διγλωσσία και Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας* (σ. 70-96). Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά συγγράμματα και Βοηθήματα. www.kallipos.gr.

Χατζηδάκη, Α. (2020). *Διδάσκοντας δίγλωσσα παιδιά: Θεωρητικά ζητήματα και εκπαιδευτικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Πεδίο.

Χατζηδάκη, Α. , Μαλιγκούδη, Χ. (2023). *Η ανάπτυξη της γλώσσας της κοινότητας σε παιδιά από μειονοτικές ομάδες*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Χατζησαββίδης, Σ. (2000). *Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας σε μη ελληνόφωνους μαθητές*. Στο Π. Γεωργογιάννης (επιμ.), *Θεωρία και Πρακτικές προσεγγίσεις για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας*. Πάτρα: Εκτυπωτική Αττικής Α.Ε..

<https://www.eel2.eu/en>

<https://www.eel2.eu/en/page/subject-and-language-options>

Παράρτημα Α- Ερωτηματολόγιο

Η διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο: Γλωσσικά ρεπερτόρια και γλωσσικές ανάγκες οικογενειών ελληνικής καταγωγής.

Ονομάζομαι Κατερίνα Τσιούλκα και είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών "Σύγχρονες τάσεις στη γλωσσολογία για εκπαιδευτικούς" του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Το παρόν ερωτηματολόγιο δίνεται στο πλαίσιο της μεταπτυχιακής μου έρευνας με σκοπό να διερευνηθεί πόσο επηρεάζει η επαφή των μαθητών/τριων με την ελληνική γλώσσα πριν και μετά την ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον και να εξεταστούν τα κίνητρα που χρειάζονται οι μαθητές/τριες για να είναι αποδοτικότεροι όσον αφορά την ελληνόγλωσση εκπαίδευση. Η έρευνα είναι ανώνυμη και τα προσωπικά σας δεδομένα δεν θα δημοσιευθούν. (My name is Katerina Tsioulka and I am a

postgraduate student in the postgraduate study program "Modern trends in linguistics for teachers" of the Hellenic Open University. This questionnaire is carried out as part of my postgraduate research with the aim of investigating how much the students' contact with the Greek language affects before and after they join the school environment and to examine the motivations the students need to be more efficient regarding Greek language education. The survey is anonymous, and your data will not be shared).

*required

https://docs.google.com/forms/d/1jTo_GI9Olwxj0K7UPOLy6fG1TRwFa39R4O5yHzZo3BY/edit

Δημογραφικά στοιχεία

1) Φύλο μαθητή

☐ Αγόρι

☐ Κορίτσι

2) Ηλικία

☐ 13-15

☐ 16-18

3) Τόπος καταγωγής γονέων

---

4) Ποια είναι η μητρική σας γλώσσα;

☐ Ελληνικά

☐ Αγγλικά

☐ Γαλλικά

☐ Άλλο: _____

5) Ποια είναι η γλώσσα μαθημάτων στο σχολείο;

☐ Αγγλικά

☐ Γαλλικά

☐ Γερμανικά

☐ Άλλο: _____

6) Άλλες γλώσσες που γνωρίζετε;

Επαφή με τη γλώσσα

7) Πόσες ώρες την εβδομάδα παρακολουθείτε μαθήματα ελληνικής γλώσσας;

☐ 0-2

☐ 2-4

☐ 4-6

8) Για πόσο καιρό τα παρακολουθείτε; (μήνες, χρόνια)

---

9) Σε ποια ηλικία ήρθατε πρώτη φορά σε επαφή με τα ελληνικά;

☐ Από τη βρεφική ηλικία (0-2 ετών)

☐ Από τη νηπιακή ηλικία (3-5 ετών)

☐ Ξεκινώντας το δημοτικό (6-12 ετών)

10) Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τα ελληνικά με τους παρακάτω συνομιλητές:

Ποτέ	Σπάνια	Συχνά	Πολλές φορές	Πάντα
------	--------	-------	--------------	-------

Αδέλφια

Γονείς

Συγγενείς που ζουν στο εξωτ...

Συγγενείς από Ελλάδα

Φίλους

11) Σε ποια γλώσσα προτιμάτε να διαβάσετε;

☐ Ελληνικά

☐ Αγγλικά

☐ Άλλο: _____

12) Κατά την εκμάθηση των ελληνικών, τι είναι αυτό που σας δυσκολεύει περισσότερο;

☐ Σύνταξη

☐ Λεξιλόγιο

☐ Γραμματική

☐ Προφορά

13) Με ποιες γλώσσες έρχεστε σε επαφή καθημερινά;

☐ Αγγλικά

☐ Γαλλικά

☐ Γερμανικά

☐ Ελληνικά

☐ Άλλο: _____

14) Η καθημερινή επαφή με άλλες γλώσσες, εκτός από τα ελληνικά, επηρεάζει την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

☐ Ναι

☐ Όχι

15) Λόγω της επαφής με άλλες γλώσσες, θεωρείτε ότι μπερδεύεστε περισσότερο;

☐ Ναι

☐ Όχι

16) Τι πιστεύετε ότι φταίει και χρησιμοποιείτε λέξεις από άλλη γλώσσα , ενώ μιλάτε ελληνικά;

☐ Δεν μπορώ να χρησιμοποιήσω τη σωστή λέξη την κατάλληλη στιγμή

☐ Δε μπορώ να διαχωρίσω τη σημασία λέξεων που μοιάζουν

☐ Δυσκολεύομαι να χρησιμοποιήσω το λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας

Ρόλος των γονέων

17) Οι γονείς σας διαβάζουν βιβλία στα ελληνικά;

☐ Ναι

☐ Όχι

18) Εσείς προτιμάτε να διαβάζετε βιβλία στα ελληνικά ή σε άλλες γλώσσες;

☐ Στα ελληνικά

☐ Σε άλλες γλώσσες

☐ Δε θέλω να διαβάζω καθόλου

19) Πιστεύετε ότι βοηθάει να σας μιλάνε ελληνικά και οι γονείς στο σπίτι;

☐ Ναι

☐ Όχι

Ο ρόλος του σχολείου

20) Στο σχολείο έρχεστε σε επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό;

☐ Ναι

☐ Όχι

21) Με ποιους τρόπους προσπαθούν οι καθηγητές να προσελκύσουν το ενδιαφέρον σας;

☐ Με εκπαιδευτικά παιχνίδια

☐ Με βίντεο

☐ Με ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων

☐ Με παραγωγή γραπτού ή προφορικού λόγου

☐ Άλλο: _____

22) Τι θα θέλατε να γίνει ακόμη για να μαθαίνετε καλύτερα ελληνικά στο σχολείο;

---

23) Πιστεύετε ότι τα ιδιαίτερα μαθήματα ελληνικών στο σπίτι σας βοηθάνε να μάθετε καλύτερα τα ελληνικά από ότι τα μαθήματα ελληνικών στο σχολείο;

☐ Ναι

☐ Όχι

Παράρτημα Β- Πρωτοκολλο συνέντευξης

Επαφή με τα Ελληνικά

1) Σε ποια ηλικία ήρθε σε επαφή το παιδί σας με την ελληνική γλώσσα;

2) Με ποια γλώσσα επικοινωνούν συχνά με φίλους, γονείς και δασκάλους;

3) Ποια γλώσσα προτιμάει να χρησιμοποιεί όταν διαβάζει;

4) Υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που δυσκολεύεται περισσότερο (π.χ. λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό);

Πολιτισμική πραγματικότητα

- 1) Πώς/Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μια γλώσσες;
- 2) Κατά πόσο επηρεάζεται η ορθογραφία ή η γραμματική ή το λεξιλόγιο τους από την έκθεση σε άλλες γλώσσες;
- 3) Παρατηρείται συχνά να γίνεται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες;
- 4) Παρατηρείτε γλωσσικές επιρροές από άλλες γλώσσες στην προφορά των μαθητών;
- 5) Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας; Ναι ή όχι και πώς;

Πολιτισμική ταυτότητα γονέων

- 1) Θεωρείτε ότι έχει σχέση η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών;
- 2) όταν οι γονείς είναι δίγλωσσοι (Ελληνικά και κάποια άλλη γλώσσα), θεωρείτε ότι αυτό δυσκολεύει περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής για το παιδί ή όχι και γιατί;
- 3) Με ποιο τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι την εκμάθηση της ελληνικής;
- 4) Διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα αναλόγως την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Ενίσχυση της διδασκαλίας της ελληνικής

- 1) Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής στο Λουξεμβούργο;
- 2) Με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;
- 3) Θεωρείται ότι αρκεί το μάθημα ελληνικών που γίνεται στο σχολείο ή χρειάζεται και επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι (με ιδιαίτερα κατ' οίκον);
- 4) Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής στα σχολεία στο Λουξεμβούργο;
- 5) Σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν τα παιδιά σας;

Δημογραφικά στοιχεία και προφίλ γονιών

- 1)Φύλο γονιού
- 2)Ηλικία
- 3)Μορφωτικό επίπεδο
- 4)Επάγγελμα
- 5)Πότε ήρθατε στο Λουξεμβούργο και για ποιους λόγους;
- 6)Ποια είναι η πρώτη σας γλώσσα; Ποια/ Ποια είναι η πρώτη γλώσσα του/της συζύγου σας;

Παράρτημα Γ -Κείμενα απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων

Συνέντευξη Γ1

E: Καλησπέρα σας! Στα πλαίσια της έρευνας...

Γ1: Καλησπέρα!

E: Για την διπλωματική μου εργασία θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις.

Γ1: ΟΚ,αμέ κανένα πρόβλημα.

E: Αρχικά το όνομά σας;

Γ1: Εεε με λένε Ευαγγελία.

A: Την ηλικία σας;

Γ1: Είμαι 38 χρονών.

E :Και το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ1: Εεε είμαι δασκάλα σε σχολείο.

E: Οπότε φαντάζομαι δουλεύετε κιόλας σε σχολείο αυτή τη στιγμή.

Γ1: Ναι, ναι, ναι.

E: Ωραία. Πότε πήγατε στο Λουξεμβούργο και για ποιους λόγους;

Γ1: Εεε ήρθαμε πριν εεε περίπου 17 χρόνια.Εεε απλά αποφασίσαμε να αλλάξουμε χώρα και να

δοκιμάσουμε κάτι καινούργιο.

E: Μάλιστα.Εεε η πρώτη σας γλώσσα;

Γ1: Κάτι διαφορετικό. Ελληνικά.

E: Είστε παντρεμένη;

Γ1: Ναι ναι ναι.Και ο σύζυγός μου ελληνικά.

E: Ααα πολύ ωραία θα ήταν η επόμενη ερώτησή μου.

Γ1: Ναι.

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ1: Εεε γνωρίζω λίγα γαλλικά.Εεε μέχρι εκεί.

E: Ωραία.

Γ1: Όχι κάτι παραπάνω.

E: Και η γλώσσα που χρησιμοποιείτε στο σπίτι σας;

Γ1: Εεε κυρίως ελληνικά.

E: Ελληνικά; Ελληνικά είπατε έτσι;

Γ1: Ναι ελληνικά. Κυρίως ελληνικά.

E: Πολύ ωραία. Στην εργασία σας;

Γ1: Εεε στην εργασία μου μιλάω αγγλικά και γαλλικά γιατί το σχολείο εεε χρησιμοποιεί αυτές τις

δύο γλώσσες.

E: Ωραία. Και όταν σε κοινωνικές συναναστροφές ποια γλώσσα επιλέγετε να χρησιμοποιήσετε περισσότερο;

Γ1: Εεε κυρίως τα αγγλικά γιατί νιώθω πιο άνετα με...Χρησιμοποιώντας τα αγγλικά. Εεε τα γαλλικά

μου απλά τα έχω μάθει λόγω το ότι είμαστε στο Λουξεμβούργο.

E: Πάρα πολύ ωραία. Εεε το παιδί σας σε ποια ηλικία ήρθε σε επαφή με την ελληνική γλώσσα;

Γ1: Εεε το παιδί μου όταν γεννήθηκε στο Λουξεμβούργο εε από όταν ήταν μωρό που ξεκινήσαμε να του μιλάμε, εεε του μιλάμε κυρίως ελληνικά.

E: Εεε με τους φίλους,γονείς,δασκάλους εεε επιλέγει να μιλάει στα ελληνικά ή αγγλικά;

Γ1: Εεε τώρα πια στην ηλικία που είναι μιλάει στα αγγλικά.

E: Στα αγγλικά. Σε ποιο σχολείο...;

Γ1 : Όταν ήταν πιο...

E: Συγγνώμη που διακόπτω. Στο ευρωπαϊκό σχολείο πηγαίνει στο Λουξεμβούργο;

Γ1: Ναι στο ευρωπαϊκό οπότε μιλάει κυρίως αγγλικά.

E: Μάλιστα. Όταν διαβάζει...

Γ1: Επιλέγει να μιλάει αγγλικά.

E: Τα βιβλία με τα οποία,τα οποία χρησιμοποιεί για το διάβασμά του σε τι γλώσσα είναι;

Γ1: Εεε πάλι κυρίως τα αγγλικά απλά όταν είμαι εγώ στο σπίτι, υπάρχουν φορές που μπορεί να με ρωτήσει κάτι και στα ελληνικά ή να χρησιμοποιεί και αγγλικά και ελληνικά ταυτόχρονα

E: Εεε υπάρχουν κάποια συγκεκριμένα πεδία τα οποία τον δυσκολεύουν; π.χ. κάποιο λεξιλόγιο, αν δυσκολεύεται στη γραμματική, στο συντακτικό; Στη γλώσσα που χρησιμοποιεί περισσότερο εννοώ.

Γ1: Εεε θα πω πως όχι γιατί επειδή αυτή τη γλώσσα έμαθε από όταν ξεκίνησε δημοτικό και στο νηπιαγωγείο που πήγαινε. Δεν έχει κάποιο πρόβλημα με τα αγγλικά.

E: Πάρα πολύ ωραία.Ευχαριστώ πάρα πολύ. Εεε από ποιους παράγοντες πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ1: E, μισό λεπτό να το σκεφτώ.

E: Ναι βεβαίως.

Γ1: Εεε πιστεύω ότι έχει σημασία ο κοινωνικός περίγυρος του παιδιού.Δηλαδή, εμείς επειδή έχουμε πολλούς φίλους που είναι Έλληνες, όταν βρισκόμαστε εκτός σχολείου ή όταν είμαστε στα σπίτια μιλάμε ελληνικά. Οπότε, πιστεύω ότι για το παιδί μπορεί να είναι λίγο... Κυρίως όταν ήταν πιο μικρό, όχι τώρα που έχει μεγαλώσει. Ότι τώρα μιλάω ελληνικά,πότε μιλάω αγγλικά,πότε θα μιλήσω γαλλικά.Αν κάποια στιγμή μιλάς αγγλικά,εγώ τώρα θα σου μιλήσω στα ελληνικά. Εεε και οι δικοί του φίλοι...Υπάρχουνε και παιδιά που είναι από άλλες χώρες και όπως μου έχει πει,όταν πηγαίνει στο σπίτι τους μπορεί να μιλάνε τη δική τους γλώσσα.

Οπότε λίγο αυτό τον μπέρδευε, μέχρι να καταλάβει ότι εεε ανάλογα το μέρος που βρισκόμασταν μπορεί να χρησιμοποιούμε και μία διαφορετική γλώσσα.

E: Κατάλαβα. Εεε η ορθογραφία του, η γραμματική του και το λεξιλόγιό του πώς επηρεάζεται από την έκθεση που έχει και σε άλλες γλώσσες;

Γ1: Στα ελληνικά εννοείτε;

E: Ναι ναι.

Γ1: Εεε όσον αφορά τον πληροφοριακό λόγο δεν έχει κάποιο θέμα. Δεν έχω παρατηρήσει κάτι που να το θεωρώ ότι χρειάζεται βοήθεια. Παρ' όλα αυτά εεε το γράψιμο του εεε έχει αρκετά ορθογραφικά λάθη και συντακτικά γιατί επειδή βρισκόμαστε στο Λουξεμβούργο δεν χρειάζεται να γράψει κάτι στα ελληνικά. Είναι μόνο από τις ασκήσεις που κάνουμε εμείς στο σπίτι.

E: Κατάλαβα. Εεε ενώ μου αναφέρατε μόλις στο προφορικό επίπεδο εεε στο προφορικό του λόγο δεν αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα εεε δεν υπάρχει κάποιος δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες;

Γ1: Χρησιμοποιεί τα αγγλικά επειδή είναι διεθνής γλώσσα και μπορεί για παράδειγμα...Εεε δε ξέρω...Μπορεί να μου πει "Μαμά, άνοιξε τη TV", αντί να πει "Άνοιξε την τηλεόραση". Εεε δε το βλέπω όμως σα πρόβλημα γιατί και εμείς και πριν πάμε στο Λουξεμβούργο χρησιμοποιούσαμε κάποιες αγγλικές λέξεις που είναι γνωστές στο περισσότερο κόσμο ακόμα και αν δε γνωρίζει αγγλικά.

E: Πολύ ωραία. Εεε...

Γ1: Θεωρώ βέβαια ότι το παιδί άμα το ρωτήσεις γιατί χρησιμοποιεί αυτόν τον χρόνο ή γιατί αυτό το συντακτικό ή αυτή τη λέξη δεν θα γνωρίζει να μου πει το γιατί. Απλά τα έχει μάθει αυτόματα από μας.

E: Μάλιστα. Εεε επηρεάζεται όσον αφορά την προφορά από τους άλλους μαθητές;

Γ1: Εεμ μπορώ να πω ότι τα αγγλικά του είναι πολύ διαφορετικά από τη δική μου προφορά. Έχει...Χρησιμοποιεί την προφορά που ακούει πιο συχνά στο σχολείο του. Εεε βέβαια είναι ευρωπαϊκό σχολείο μπορώ να πω ότι εεμ...Πώς να το περιγράψω... Είναι μία ημιπροφορά που έχουν τα περισσότερα παιδιά.

E: Κατάλαβα.

Γ1: Σίγουρα δεν έχει την ελληνική προφορά που έχω εγώ στα αγγλικά.

E: Ωραία. Εεε υπάρχουν..Όχι, με συγχωρείτε. Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ1: Σίγουρα πιστεύω πως ναι διότι το... Μισό λεπτάκι.

E: Ναι. Βεβαίως.

Γ1: Εμ δεν ξέρω πώς μπορεί να συμβαίνει αυτό. Απλά θεωρώ ότι το μυαλό του επειδή έχει μάθει να χρησιμοποιεί μία γλώσσα και μία άλλη γλώσσα. Δηλαδή τα αγγλικά και τα γαλλικά που πρέπει να μάθει, θέλει να μάθει ελληνικά είναι σαν να γίνονται όλα αυτόματα στο κεφάλι του. Δε χρειάζεται να ρωτήσει γιατί το λέμε έτσι, γιατί το χρησιμοποιούμε έτσι. Απλά είναι λες και γίνεται αυτόματα η χρήση και η εκμάθηση της γλώσσας.

Ε: Κατάλαβα. Εε η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών σε αυτό θεωρείτε ότι παίζει... Έχει μεγάλη σημασία;

Γ1: Εε κοιτάζτε τη στιγμή που είμαστε σε μία ξένη χώρα που μιλάει...δεν μιλάει...η κυρία γλώσσα δεν είναι ελληνικά, δεν θεωρώ ότι η δική μας γνώση της ελληνικής τον επηρεάζει τόσο πολύ όσο βρισκόμασταν στην Ελλάδα. Δηλαδή αν ήμουνα στην Ελλάδα και δεν χρησιμοποιούσαμε σωστές εκφράσεις και στο λεξιλόγιο και συντακτικό, αυτό θα είχε επίδραση στο παιδί και στον τρόπο που μιλάει στο σχολείο και αντιμετωπίζεται από τους υπόλοιπους. Αλλά επειδή η κύρια γλώσσα στο εξωτερικό δεν είναι ελληνικά δε θεωρώ ότι έχει άμεση επίδραση στο πως έχει μάθει τα ελληνικά.

Ε: Οκ. Εε εσείς από ό,τι κατάλαβα στο σπίτι μιλάτε μόνο ελληνικά.

Γ1: Κυρίως ελληνικά.

Ε: Αν οι γονείς ήταν δίγλωσσοι θεωρείτε ότι αυτό θα δυσκόλευε περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για το παιδί;

Γ1: Εε πιστεύω σημασία έχει το πόσο ασχολούνται οι γονείς. Εε γιατί από όσο γνωρίζω κανονικά θα πρέπει να μιλιούνται και οι δύο γλώσσες στο σπίτι, συν τρίτη γλώσσα που θα μαθαίνεται εκτός σπιτιού.

Ε: Οκ.

Γ1 : Οπότε νομίζω ρόλο θα παίζει το πόσο οι γονείς ασχολούνται στο να μάθουν στο παιδί τους δύο διαφορετικές γλώσσες.

Ε: Μάλιστα. Με ποιον τρόπο πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ1: Εεμ μπορείτε να επαναλάβετε την ερώτηση;

Ε: Ναι.Βεβαίως. Με ποιον τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ1: Εε πιστεύω ότι εεμ η σωστή χρήση της ελληνικής γλώσσας από μας, το παιδί ,έχει σημαντικό ρόλο διότι δεν έχει αλλα ερεθίσματα εκτός σπιτιού για να μάθει ελληνικά. Δεν είναι σε ελληνικό σχολείο για να μάθει ότι το χρησιμοποιούμε...Αυτόν τον χρόνο τον χρησιμοποιούμε έτσι και όχι ετσι. Οπότε η σωστή δική μας χρήση της γλώσσας, τον βοηθάει στο να μάθει καλύτερα τα ελληνικά.

E: Πάρα πολύ ωραία.

Γ1: Αν ήμασταν στην Ελλάδα πιστεύω θα ήταν διαφορετικά. Η απάντηση μου θα ήταν διαφορετική.

E: Πιστεύετε επίσης ότι διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ1: Μμμ εεε θα πω πως όχι γιατί πάλι εξαρτάται το πόσο πολύ ο γονιός ασχολείται με το παιδί και πόσο προσπαθεί να του μάθει τα ελληνικά ή όχι. Ακόμα και αν είναι δύο διαφορετικές γλώσσες στο σπίτι εεμ άμα δεν μάθουν σωστά ελληνικά στο παιδί, θα έχει την ίδια επίδραση από το να ήταν και οι δύο γονείς Έλληνες.

E: Ωραία. Εεε ποια πιστεύετε ότι είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ1: Εεε πιστεύω καθαρά ότι είναι ο τρόπος που γράφουν και η σωστή χρήση της γραμματικής και του συντακτικού. Δηλαδή μαθαίνουν τα ελληνικά εεμ από εμάς χωρίς να ξέρουν γραμματική και συντακτικό. Μόνο αν κάτσει κάποιος μαζί με το παιδί και του εξηγήσει και του μάθει. Σα να μαθαίνεις μια ξένη γλώσσα.

E: Ωραία. Με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ1: Εεμ κίνητρα είναι η επιθυμία και η θέληση των γονιών να βοηθήσουν το παιδί να μάθει ελληνικά. Εεμ δε θεωρώ ότι η συχνότητα, του πόσο συχνά πηγαίνουμε στην Ελλάδα, έχει επίδραση στο παιδί αλλά το πόσο θέλουν οι γονείς να του μάθουν και έχουν όρεξη να του μάθουν τα ελληνικά.

E: Θεωρείται ότι το μάθημα αρκεί; Το μάθημα της ελληνικής γλώσσας εννοώ που γίνεται στο σχολείο εεε ή ίσως ιδιαίτερα κατ' οίκον αρκεί για τα παιδιά εκεί πέρα ή χρειάζεται και επιπλέον υποστήριξη από το σπίτι;

Γ1: Χρειάζεται υποστήριξη από το σπίτι και από... Αν είναι δυνατόν από το κοινωνικό περίγυρο γιατί αν το παιδί απλά μάθει ελληνικά μαζί μας στο σπίτι χωρίς να τα εξασκεί εκτός σπιτιού έστω με κάποιον άλλον μέσω... Κάποιων ελλήνων φίλων ή μέσω κλήσεων προς τους συγγενείς και φίλους στην Ελλάδα. Εεμ δεν θα είναι εύκολο να μάθει και να χρησιμοποιεί τόσο συχνά τα ελληνικά γιατί θα είναι απλά για τις ώρες που βρίσκεται στο σπίτι μαζί μας.

E: Μια που δουλεύετε κιόλας σε σχολείο στο Λουξεμβούργο ποιά είναι η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία εκεί;

Γ1: Εεμ στο σχολείο μας είναι απλά κάποιες ώρες την εβδομάδα. Εεμ επειδή έχουμε αρκετούς Έλληνες μαθητές που γίνονται κάποια μαθήματα ελληνικών, δεν είναι τόσο συχνά όπως πχ εεμ κάποια άλλη γλώσσα εεε επειδή έχουμε πολίτες από άλλες χώρες. Εεε ως προς

τα ιδιαίτερα υπάρχουν αρκετοί Έλληνες που κάνουν μαθήματα ελληνικών και ανάλογα και με τους γνωστούς που έχεις, υπάρχουν και αρκετοί Έλληνες από την Ελλάδα...

E: Ωραία.

Γ1: Που θα μπορούσαν να κάνουν μαθήματα.

E: Τα παιδιά σας σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα επιθυμούσατε ιδανικά να φτάσουν;

Γ1: Θα ήθελα ιδανικά να μπορούν να μιλάνε ελληνικά και να μπορούν να συνεννοούνται και να γίνονται κατανοητά από τους εεε συγγενείς και φίλους μας. Εεε και ιδανικά θα ήθελα να μπορέσει να μάθει πιο σωστά να γραφει...

E: Κατάλαβα...

Γ1: Ελληνικά.

E: Θα θέλατε να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ1: Εεμ θα πω πως ναι γιατί όταν το παιδί ενηλικιωθεί, μπορεί να θέλει να επιστρέψει στην Ελλάδα. Οπότε θα ήταν κάτι που ίσως χρειαζόταν. Δεν είμαι σίγουρη αν είναι απαραίτητο για να δουλέψεις στην Ελλάδα, αν δεν είσαι Έλληνας κάτοικος, να αποδείξεις ότι ξέρεις να μιλάς ελληνικά. Αλλά πιστεύω θα ήταν καλό να έχει ένα... Ένα ακόμα χαρτί.

E: Τέλεια! Ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σας. Καλή χρονιά σας εύχομαι. Με υγεία.

Γ1: Εγώ ευχαριστώ πολύ και εσάς το ίδιο.

E: Γεια σας!

Γ1: Ευχαριστώ! Καλή επιτυχία!

Συνέντευξη Γ2

E: Καλησπέρα σας. Στα πλαίσια της έρευνας για την διπλωματική μου εργασία, θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά, το όνομά σας είναι;

Γ2: Οικονομοπούλου Μαρία.

E: Η ηλικία σας;

Γ2: Είμαι 48 χρονών.

E: Και το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ2: Εεμ έχω τελειώσει δευτεροβάθμια εκπαίδευση, έχω τελειώσει μεταπτυχιακό... Εεμ ναι...Αυτά.

E: Το επάγγελμά σας;

Γ2: Είμαι νοσηλεύτρια.

E: Και έχετε χρόνια στο Λουξεμβούργο;

Γ2: Εεε έχω 12,5 χρόνια.

E: Για ποιο λόγο αποφασίσατε να μετακομίσετε στο Λουξεμβούργο;

Γ2: Εεε υπήρχαν πολλοί λόγοι, εεε και οικονομικοί λόγοι, αλλά κυρίως εεε ήτανε για να.... μπορεί ο σύζυγός μου να... ικανοποιήσει έτσι κάποιες επαγγελματικές του φιλοδοξίες. Εεε κυρίως αυτός ήταν ο λόγος, αλλά σίγουρα έπαιξε ρόλο και η κρίση η οικονομική που υπήρχε τότε στην Ελλάδα, οπότε ήταν πιο εύκολη η απόφαση για εμάς να φύγουμε.

E: Η πρώτη σας γλώσσα είναι τα ελληνικά;

Γ2: Η πρώτη γλώσσα είναι τα ελληνικά, ναι.

E: Και του συζύγου σας;

Γ2: Και του συζύγου μου.

E: Ωραία. Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ2: Εγώ εεε γνωρίζω γαλλικά και αγγλικά. Εεε εκείνος γνωρίζει δεύτερη γλώσσα αγγλικά.

E: Εεε η γλώσσα που χρησιμοποιείτε στο σπίτι κατά κύριο λόγο;

Γ2: Εεε αποκλειστικά ελληνικά χρησιμοποιούμε.

E: Αποκλειστικά ελληνικά. Στην εργασία σας;

Γ2: Στην εργασία χρησιμοποιώ και τις τρεις γλώσσες που μιλάω, δηλαδή και ελληνικά και αγγλικά και γαλλικά.

E: Εεε στις κοινωνικές συναναστροφές ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε περισσότερο;

Γ2: Τα ελληνικά.

E: Τα ελληνικά. Εεε τα παιδιά σε ποια ηλικία ήρθαν σε επαφή με την ελληνική γλώσσα;

Γ2: Εεε τα παιδιά ήρθαν σε επαφή από τη στιγμή της γέννησης. Εεε και στα τρία παιδιά αποκλειστικά στο σπίτι μιλάμε ελληνικά.

Ε: Εεε με τους φίλους, δασκάλους επικοινωνούν στα αγγλικά ή και σε άλλη γλώσσα;

Γ2: Κυρίως στα ελληνικά επικοινωνούν αλλά τώρα πια που έχουν και φίλους από άλλες εθνικότητες επικοινωνούν και στα αγγλικά.

Ε: Στο διάβασμα τους τα βιβλία, τα συγγράμματα που χρησιμοποιούν είναι κυρίως ελληνικά;

Γ2: Κυρίως ελληνικά, ναι.

Ε: Ωραία. Εεε ζείτε στο Λουξεμβούργο. Εεε μιλάτε όμως ελληνικά. Τα παιδιά δυσκολεύονται καθόλου στην ελληνική γλώσσα; Σε κάποιο λεξιλόγιο, γραμματική ή κάποιο συντακτικό ίσως;

Γ2: Όχι, όχι, δεν δυσκολεύονται καθόλου.

Ε: Ναι.

Γ2: Άλλωστε σχεδόν όλα τα μαθήματα εεε τα έχουν κάνει στα ελληνικά από τη στιγμή που ήρθαμε εδώ πέρα μέχρι και τώρα.

Ε: Πολύ ωραία. Από ποιους παράγοντες πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ2: Εεε εντάξει υπάρχουν πολλοί παράγοντες. Τώρα αν μέσα στο σπίτι μιλάνε αποκλειστικά τη μητρική τους γλώσσα θα μάθουν αυτή και θα τη μιλάνε καλύτερα από όλα. Εεε μετά στο σχολείο, τι γλώσσα μιλάνε στο σχολείο κυρίως, και κατ' επέκταση σε ποια γλώσσα γίνονται οι δραστηριότητές τους. Εεε τα δικά μου τα παιδιά συγκεκριμένα από τη στιγμή που μιλάνε ελληνικά μέσα στο σπίτι και όλα σχεδόν τα μαθήματα, τα κύρια μαθήματα, τα κάνουν στα ελληνικά χρησιμοποιούν περισσότερα τα ελληνικά. Εεε... Με τους φίλους τους μιλούνε πάλι ελληνικά ή αγγλικά και τις δραστηριότητές τους εδώ πέρα στο Λουξεμβούργο τις κάνουν κυρίως στα γαλλικά.

Ε: Εεε πιστεύετε ότι η ορθογραφία ή η γραμματική ή το λεξιλόγιο μπορεί να επηρεαστεί από την έκθεση σε άλλες γλώσσες;

Γ2: Ναι, σίγουρα μπορεί να επηρεαστεί. Τα παιδιά συνήθως θα επιλέξουν να χρησιμοποιήσουν τις γλώσσες...τη γλώσσα εκείνη και να χρησιμοποιήσουν το λεξιλόγιο που τους είναι πιο εύκολο και συνήθως μεταξύ των τριών αυτών γλωσσών χρησιμοποιούν ... Μάλλον, επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν και να μάθουν καλύτερα τα αγγλικά.

Ε: Κατάλαβα.

Γ2: Πάντα τα ελληνικά επειδή είναι λίγο πιο δύσκολη γλώσσα εεε τα...λίγο τα...έτσι τα...τα πάει πίσω.

E: Κατάλαβα. Εεε παρατηρείτε συχνά να γίνεται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες;

Γ2: Μμμ εξαρτάται το παιδί. Εεε στα... σε ένα από τα τρία τα παιδιά τα δικά μου, δηλαδή το μεσαίο, ναι χρησιμοποιεί περισσότερες αγγλικές λέξεις μέσα στην καθομιλουμένη. Ενώ τα άλλα όχι τόσο πολύ. Χρησιμοποιούν αποκλειστικά ελληνικές λέξεις.

E: Η προφορά τους επηρεάζεται καθόλου από τις άλλες γλώσσες;

Γ2: Όχι, όχι καθόλου.

E: Όχι... Ωραία. Εεε η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ2: Εεε νομίζω ναι. Νομίζω ναι. Εεε ακόμα και αν δυσκολεύονται να μάθουν το λεξιλόγιο ή να εεε μπορέσουν έτσι λίγο να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιο τους στα ελληνικά οι υπόλοιπες γλώσσες επειδή τους είναι πιο εύκολες οι λέξεις, κυρίως η αγγλική, εεε τα βοηθάει έτσι ώστε να μάθουν τις λέξεις και στις δύο γλώσσες.

E: Ωραία. Θεωρείτε ότι σημασία...εεε συγγνώμη... Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ2: Ναι οπωσδήποτε παίζει ρόλο. Οπωσδήποτε.

E: Σε περίπτωση που οι γονείς εεε είναι δίγλωσσοι αυτό πιστεύετε δυσκολεύει περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για το παιδί;

Γ2: Εεμ νομίζω ναι. Τα δυσκολεύει περισσότερο. Αν και... στους περισσότερους δίγλωσσους γονείς που γνωρίζουμε εμείς σε μεικτούς γάμους πάντα τα παιδιά μιλάνε περισσότερο ελληνικά παρά τη δεύτερη γλώσσα. Είτε είναι ο πατέρας είτε η μητέρα που μιλάει τη ξένη γλώσσα.

E: Με ποιο τρόπο πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ2: Εεμ δε ξέρω τώρα πώς ακριβώς μπορεί να το επηρεάσει αυτό... Δεν ξέρω... Εεε τι να πω...Επανέλαβε λίγο την ερώτηση.

E: Βεβαίως. Με ποιο τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ2: Εεε νομίζω μπορεί να το επηρεάσει. Ναι βέβαια. Δηλαδή όταν οι γονείς χρησιμοποιούν ελληνικά από την αρχή και τα παιδιά ακούνε από την αρχή τα ελληνικά, εεμ νομίζω ότι είναι πολύ πιο εύκολο να μάθουν τη γλώσσα. Όσο πιο πολύ χρήση γίνεται άλλωστε τόσο πιο εύκολο...τόσο πιο εύκολα μαθαίνεται.

E: Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που έχετε παρατηρήσει ότι αντιμετωπίζουν τα παιδιά των ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ2: Της ελληνικής γλώσσας;

E: Της ελληνικής ναι ναι ναι.

Γ2: Εεμ νομίζω εάν εεε πάνε σε ξενόγλωσσα σχολεία. Εκεί υπάρχει ένα θέμα. Εάν δηλαδή δεν πάνε στο σχολείο, στο ευρωπαϊκό που μιλάνε και την ελληνική γλώσσα, και πάνε σε κάποιο άλλο σχολείο ας πούμε τοπικό εεε εκεί ίσως πηγαίνουν πίσω λίγο στην ελληνική γλώσσα.

E: Ωραία.

Γ2: Στερούνται σίγουρα κάποιες, σίγουρα λεξιλογίου στερούνται, είναι πολύ πιο πίσω. Και επίσης βέβαια όταν είναι δίγλωσσοι οι γονείς. Ακόμα και εκεί πέρα όταν μαθαίνεις ταυτόχρονα δύο γλώσσες, σίγουρα δεν είναι στο ίδιο επίπεδο η γλώσσα η ελληνική όσο θα ήταν αν ήταν αποκλειστικά η εκμάθησή της.

E: Ωραία. Με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ2: Αχ τώρα αυτό είναι λίγο δύσκολο. Εεμ είναι δύσκολη η ελληνική γλώσσα. Εεε και τα παιδιά... εεε η αλήθεια είναι ότι αν... δεν την μιλήσουν από την αρχή στο σπίτι και δεν την μάθουν από μικρά, δεν θα την επιλέξουν σαν γλώσσα με την οποία θέλουν να ζήσουν, να δουλέψουν και να... να την έχουν τέλος πάντων... να επικοινωνούν με τη γλώσσα αυτή. Εεε δεν ξέρω, ίσως αν την κάναμε περισσότερο την εκμάθηση σαν παιχνίδι; Αν βάζαμε μέσα περισσότερες ιστοριούλες; Κάπως κάποιος τρόπος θα... Δεν ξέρω έτσι λίγο διαφορετικός; Να υπάρχει ένα μεγαλύτερο ενδιαφέρον...

E: Ενδιαφέρον...

Γ2: Τέλος πάντων γιατί εεε ναι όπως και να έχει είναι δύσκολη η γλώσσα, τα ελληνικά.

E: Το μάθημα που γίνεται στο σχολείο πιστεύετε ότι αρκεί ή χρειάζεται επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι; Ίσως με κάποια ιδιαίτερα μαθήματα;

Γ2: Όχι όχι... Εεε τουλάχιστον εδώ όπως... αυτό που ισχύει για μας είναι ότι αποκλειστικά μαθαίνουμε τη γλώσσα εκεί και δεν χρειάζονται κανένα έξτρα έτσι εφόδιο.

E: Ωραία. Εεε ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία στο Λουξεμβούργο;

Γ2: Εεε η ελληνική γλώσσα εεε διδάσκεται στο Ευρωπαϊκό σχολείο. Εδώ κάθε εεε άνθρωπος, κάθε παιδί που πηγαίνει, από τη συγκεκριμένη χώρα διδάσκεται τα βασικά μαθήματα στη δική του γλώσσα. Εεε για τα παιδιά που δεν πηγαίνουν στο Ευρωπαϊκό σχολείο εεε υπάρχει ελληνικό σχολείο, το οποίο εεε λειτουργεί δύο φορές την εβδομάδα και τα παιδιά κάνουν εκεί κάποια μαθήματα ελληνικής έτσι ώστε να μην την ξεχάσουν ή να προχωρήσουν λιγάκι στην γραμματική και στο λεξιλόγιο.

E: Ωραία. Τα παιδιά σας σε τι επίπεδο θα θέλατε να φτάσουν;

Γ2: Εεε εννοείται...

Ε: Ελληνομάθειας ναι...

Γ2: Ελληνομάθειας; Εεμ νομίζω ότι είναι ήδη σε πάρα πολύ καλό επίπεδο. Εεε νομίζω ότι είναι σε πάρα πολύ καλό επίπεδο. Δηλαδή δεν έχουν κάποιο θέμα, ούτε στην ομιλία, ούτε στην γραφή, ούτε στην ανάγνωση. Όχι... Είναι σε πάρα πολύ καλό επίπεδο.

Ε: Ωραία. Πολύ ευχάριστο.

Γ2: Ήθελα να φτάσουν στο ανώτερο επίπεδο. Αυτό που τελειώνουνε και οι μαθητές...εεε αυτό που φτάνουν οι μαθητές... που τελειώνουν το ελληνικό σχολείο στην Ελλάδα.

Ε: Θα θέλατε να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ2: Ναι, θα ήθελα... Γιατί όχι... Βεβαίως.

Ε: Τέλεια! Αυτές ήταν οι ερωτήσεις που ήθελα να σας κάνω. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σας!

Γ2: Ναι μωρέ να είσαι καλά! Ελπίζω να βοήθησα!

Ε: Εννοείται βοηθήσατε πάρα πολύ! Ευχαριστώ πάρα πολύ

Συνέντευξη Γ3

E: Καλησπέρα σας!

Γ3: Καλησπέρα!

E: Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία, θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά, το όνομά σας;

Γ3: Δέσποινα.

E: Και ποια είναι η ηλικία σας;

Γ3: Εεε είμαι 40 ετών.

E: Το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ3: Φιλολόγος είμαι. Έχω τελειώσει τη φιλολογία...Ελληνική φιλολογία.

E: Εργάζεστε ως φιλόλογος;

Γ3: Όχι, εργάζομαι σε μια εταιρεία, στη γραμματειακή υποστήριξη.

E: Στο Λουξεμβούργο πότε πήγατε και για ποιους λόγους;

Γ3: Περίπου πριν 20 χρόνια. Εεε για επαγγελματικούς λόγους, για καλύτερη επαγγελματική αποκατάσταση.

E: Πολύ ωραία. Η πρώτη σας γλώσσα ποια είναι;

Γ3: Τα ελληνικά.

E: Και του συζύγου σας επίσης;

Γ3: Ναι, ναι.

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ3: Αγγλικά και πολύ λίγα γαλλικά.

E: Ωραία. Ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε στο σπίτι;

Γ3: Τα ελληνικά κυρίως.

E: Και στην εργασία σας το ίδιο;

Γ3: Όχι, στην εργασία κυρίως το αγγλικά.

E: Στις κοινωνικές σας συναναστροφές;

Γ3: Εεε και ελληνικά και αγγλικά, ανάλογα τις παρέες.

E: Κατάλαβα. Σε ποια ηλικία ήρθε το παιδί σας σε επαφή με την ελληνική γλώσσα;

Γ3: Από πολύ μικρό... Από... από την αρχή στα ελληνικά του μιλούσαμε.

E: Εεε στο σχολείο, εεε με φίλους, εεε με δασκάλους, σε ποια γλώσσα επικοινωνεί περισσότερο;

Γ3: Εεε και στα ελληνικά, πηγαίνει σε ευρωπαϊκό σχολείο. Οπότε και ελληνικά και αγγλικά, κυρίως ελληνικά.

E: Και όταν διαβάζει προτιμάει να διαβάζει σε τι γλώσσα;

Γ3: Εεε ελληνικά.

E: Ελληνικά...

Γ3: Αλλά και αγγλικά. Τώρα τα παιδιά σε αυτή την ηλικία, καταλαβαίνετε...

E: Ναι.

Γ3: Έχουν πολύ καλή επαφή έτσι με τα αγγλικά.

E: Στην ελληνική γλώσσα έχετε παρατηρήσει αν υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που δυσκολεύεται περισσότερο; Π.χ. λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό;

Γ3: Μμμ ναι ναι. Θα έλεγα το συντακτικό και τη γραμματική κυρίως όπως τα περισσότερα παιδιά.

E: Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ3: Κυρίως από τους φίλους θα έλεγα.

E: Και κατά πόσο πιστεύετε ότι εεε η ορθογραφία, η γραμματική, το λεξιλόγιο μπορεί να επηρεαστεί από τις...από την έκθεση των παιδιών σε άλλες γλώσσες;

Γ3: Πολύ.

E: Πολύ.

Γ3: Και ναι, όσο μικρότερη ηλικία είναι τόσο περισσότερο πιστεύω.

E: Εεε έχετε παρατηρήσει γενικά στο δικό σας το παιδί εεε τον δανεισμό των λέξεων από άλλες γλώσσες;

Γ3: Ναι, κυρίως από την αγγλική.

E: Εεμ παρατηρείτε γλωσσικές επιρροές από άλλες γλώσσες στην προφορά των μαθητών;

Γ3: Ναι, πάλι, κυρίως από την αγγλική.

E: Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ3: Σίγουρα, αν σκεφτούμε και ότι η ελληνική γλώσσα...μάλλον ότι στην ελληνική γλώσσα στηρίχθηκαν και πολλές άλλες γλώσσες. Ναι, πιστεύω βοηθάει.

E: Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών;

Γ3: Δεν το είχα σκεφτεί, αλλά πιστεύω πως ναι.

E: Εσείς, από ό,τι κατάλαβα, στο σπίτι είστε και...μιλάτε και οι δύο ελληνικά. Αν, όμως, ένας από τους δύο ήταν...μιλούσε μια εεε ξένη γλώσσα, θεωρείτε ότι αυτό θα δυσκόλευε περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στο παιδί;

Γ3: Όχι απαραίτητα. Πιστεύω ότι... τα παιδιά είναι σαν σφουγγάρια και μπορούν από πολύ μικρά να μιλήσουν και δύο και τρεις γλώσσες, αν χρειαστεί.

E: Με ποιον τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ3: Μμμ νομίζω μόνο σε περίπτωση που δεν χρησιμοποιείται σωστά από τους γονείς. Δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι άλλο. Τα παιδιά είναι ικανά να μιλήσουν και δύο γλώσσες, όπως σας είπα και πριν, πιστεύω, και τρεις ταυτόχρονα.

E: Πιστεύετε ότι διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ3: Αχ συγγνώμη...Μου κάνετε πάλι την ερώτηση;

E: Βεβαίως. Πιστεύετε ότι διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ3: Αχα... E ναι...E ναι...

E: Γιατί;

Γ3: Εννοείται αν οι γονείς είναι από άλλη χώρα, αν τα παιδιά θα μπορέσουν να...

E: Ναι.

Γ3: Ναι, γιατί όταν η ελληνική είναι μια αρκετά δύσκολη γλώσσα... Όταν είναι η μητρική... Και μιλιέται καλά στο σπίτι, σαφώς και το παιδί θα μπορέσει να πει, να γράψει...καλύτερα...

E: Να είναι πιο εύκολο για εκείνον...

Γ3: Ναι.

E: Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ3: Αχ... Ίσως το ότι έχουν να μάθουν πάρα πολλά... όχι μόνο στην ελληνική γλώσσα... Γενικά ότι έχουν ένα φορτωμένο πρόγραμμα.

E: Κατάλαβα. Και με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, σύμφωνα με τα προβλήματα που έχετε παρατηρήσει εσείς πάντα;

Γ3: Νομίζω ότι... όσο μιλάς περισσότερο ή διαβάζεις βιβλία ή...

E: Βιβλία τύπου λογοτεχνικού περιεχομένου;

Γ3: Όχι μόνο... Γενικότερα, ό,τι αρέσει στο παιδί... Εεε το να παρακολουθούν βίντεο, ακόμα και κάποιες εκπομπές. Όλα αυτά θεωρώ ότι... βοηθούν.

E: Μπορούν να βοηθήσουν...

Γ3: Έχουν μία επαφή έτσι καθημερινή.

E: Θεωρείτε ότι το μάθημα των ελληνικών που γίνεται στο σχολείο, χρειάζεται επιπλέον υποστήριξη και στο σπίτι ή είναι αρκετό;

Γ3: Καλό θα ήταν όχι. Γιατί όπως σας είπα έχουν πολύ φορτωμένο πρόγραμμα. Θεωρώ ότι είναι αρκετό.

E: Ωραία.

Γ3: Και αν ενισχυθεί με αυτά που σας είπα, με το να έχουμε μια καθημερινή επαφή, θα είναι μια χαρά.

E: Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία στο Λουξεμβούργο;

Γ3: Η τρέχουσα κατάσταση... Τι εννοείται; Το πρόγραμμα πως είναι;

E: Ναι ναι ναι... Εεε πόσες ας πούμε διδακτικές ώρες;

Γ3: Εντάξει αυτό φαντάζομαι δεν μπορούμε να το γνωρίζουμε...

E: Ναι...

Γ3: Εκατό της εκατό... Εεμ ότι διδάσκονται ... γραμματική, συντακτικό. Περίπου όπως είναι και στο... στο ελληνικό σχολείο. Απλά ίσως να μην έρχονται έτσι σε άμεση επαφή με αρχαία ελληνικά. Πιο πολύ ασχολούνται με τα νέα ελληνικά.

E: Εεε σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν τα παιδιά σας;

Γ3: Εεμ με ενδιαφέρει περισσότερο αυτό που έχουν πετύχει ήδη, να μπορούν να επικοινωνήσουν στα ελληνικά και όσο μπορούν να χρησιμοποιούν σωστά τη γραμματική και το συντακτικό... Και φυσικά το λεξιλόγιο.

E: Θα θέλατε επομένως να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ3: Μόνο αν το θέλουν και... τα παιδιά. Διαφορετικά όχι. Γιατί καταλαβαίνετε, είναι εξετάσεις, πίεση...

E: Τέλεια! Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας! Καλή χρονιά σας εύχομαι! Ό,τι καλύτερο!

Γ3: Κι εγώ σας ευχαριστώ, να είστε καλά!

Συνέντευξη Γ4

E: Καλησπέρα σας! Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά, το όνομά σας;

Γ4: Θεοδώρου Αναστασία.

E: Η ηλικία σας;

Γ4: 53.

E: Και το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ4: Εεε είμαι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών.

E: Με τι ασχολείστε;

Γ4: Εεε είμαι καθηγήτρια αγγλικής γλώσσας.

E: Πολύ ωραία. Στο Λουξεμβούργο πότε πήγατε και για ποιους λόγους;

Γ4: Εεε το 2017... Εεε αποσπασμένη από το υπουργείο παιδείας.

E: Πολύ ωραία. Η πρώτη σας γλώσσα είναι τα ελληνικά;

Γ4: Ναι.

E: Του συζύγου;

Γ4: Γερμανικά.

E: Γερμανικά. Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ4: Εεε γαλλικά, γερμανικά και ισπανικά.

E: Η γλώσσα όμως που χρησιμοποιείτε στο σπίτι;

Γ4: Αγγλικά και ελληνικά.

E: Αγγλικά και ελληνικά. Εεε στην εργασία ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε περισσότερο;

Γ4: Γαλλικά.

E: Εεε στις κοινωνικές συναναστροφές;

Γ4: Αγγλικά και... ελληνικά.

E: Ωραία. Σε ποια ηλικία ήρθε το παιδί σε επαφή με την ελληνική γλώσσα;

Γ4: Μόλις γεννήθηκε.

E: Γεννήθηκε στην Ελλάδα;

Γ4: Γεννήθηκε στην Ελλάδα.

E: Ωραία. Εεε σε ποια γλώσσα επικοινωνεί πιο πολύ με φίλους,δασκάλους;

Γ4: Μμμ αγγλικά και ελληνικά.

E: Ωραία. Σε ποια γλώσσα πιστεύετε ότι προτιμάει να διαβάζει;

Γ4: Εεε αγγλικά.

E: Αγγλικά εεε; Εεμ υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που δυσκολεύεται περισσότερο, στην

ελληνική γλώσσα εννοώ, λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό;

Γ4: Στην ορθογραφία.

Ε: Ορθογραφία, ε; Πολύ ωραία. Από ποιους παράγοντες πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ4: Μμμ νομίζω είναι ο βαθμός της έκθεσης σε κάποια συγκεκριμένη γλώσσα.

Ε: Ο βαθμός...

Γ4: Εεε δηλαδή... Ο βαθμός έκθεσης, ναι. Δηλαδή, αν τα ελληνικά κείμενα, εεε γιατί με την ελληνική γλώσσα στο σχολείο έχουν όμως δύο ή τρεις ώρες εβδομαδιαίως. Αν πέρα από αυτό εεε δεν διαβάζει ελληνικά κείμενα, διαβάζει ελληνικά βιβλία, αλλά διαβάζει... έχει και σχολικά βιβλία... άλλων, σε άλλες γλώσσες, στα αγγλικά, ας πούμε, ή στα γαλλικά, ή στα γερμανικά. Εεε τότε ο βαθμός έκθεσης στην ελληνική γλώσσα μειώνεται. Άρα πιστεύω ότι ο βαθμός έκθεσης σε μία γλώσσα εεε επηρεάζει.

Ε: Ωραία. Εεε κατά πόσο επηρεάζεται η ορθογραφία ή η γραμματική ή το λεξιλόγιο από την έκθεση εεε σε άλλες ξένες γλώσσες;

Γ4: Πιστεύω ότι η ανάγνωση εεε είναι αυτή που επηρεάζει το συντακτικό, την απόκτηση... εεε νέου λεξιλογίου και την ορθογραφία.

Ε: Ωραία.

Γ4: Και τη γραμματική, ναι, ναι.

Ε: Εννοείται. Εεε παρατηρείτε συχνά να γίνεται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες;

Γ4: Ναι, συνέχεια.

Ε: Οκ. Εεε στην προφορά της ίσως;

Γ4: Όχι, η προφορά της εεε είναι χαρακτηριστικά ελληνική. Νομίζω ότι επηρεάζει και την προφορά της στις άλλες γλώσσες. Δηλαδή, νομίζω όταν... όταν μιλάει ειδικά αγγλικά, καταλαβαίνει κάποιος ότι είναι από την Ελλάδα.

Ε: Οκ.

Γ4: Το 'Λ' ή το 'Ρ' είναι χαρακτηριστικοί ήχοι.

Ε: Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ4: Εεε δε νομίζω.

Ε: Όχι εεε;

Γ4: Όχι. Νομίζω ότι μπορεί να παρατηρήσεις εεε τα δάνεια των άλλων γλωσσών από την ελληνική.

Ε: Οκ.

Γ4: Παρατηρείς εεε ή ίσως ομοιότητες σε...Δεν ξέρω αν το... Εγώ το παρατηρώ γιατί ,εντάξει, έχω σπουδάσει και γλωσσολογία αλλά... Δε ξέρω αν τα παιδιά αν παρατηρούν όπως...Δε ξέρω αν τα παιδιά παρατηρούν ότι υπάρχουνε συναφείς, εεε συντακτικοί όροι, εεε λέξεις, γραμματικά φαινόμενα.

E: Οκ.

Γ4: Ή πάλι δεν υπάρχουν. Δεν ξέρω αν κάνουν αυτό το... αυτή τη σύγκριση για να καταλάβουν ποιο είναι... για να καταλάβουν καλύτερα τη γλώσσα τους.

E: Ναι.

Γ4: Δεν νομίζω όμως ότι βοηθάει πάρα πολύ...

E: Κατάλαβα.

Γ4: Την εκμάθηση της ελληνικής.

E: Θεωρείτε όμως ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ4: Ναι. Νομίζω ότι η απόκτηση μητρικής γλώσσας είναι πολύ σημαντικό στάδιο, γενικότερα στην εεε στην γλωσσολογική, όχι μόνο στην γλωσσολογική... πως να το πω... στην γνωσιακή εξέλιξη ενός ανθρώπου.

E: Εσείς που είστε δίγλωσσοι γονείς, θεωρείτε ότι αυτό δυσκολεύει περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για το παιδί;

Γ4: Ναι.

E: Ναι ε;

Γ4: Πιστεύω το δυσκολεύει.

E: Με ποιο τρόπο;

Γ4: Εεε υπάρχει.... εεε υπάρχει... ένας κατακερματισμός της προσοχής της και του...του πόσο σημασία θα δώσει στα ελληνικά γιατί πρέπει να... να μοιραστεί λίγο η προσοχή που δίνει...

E: Ναι.

Γ4: Στις γλώσσες. Θα ήταν ωφελιμότερο να δίνει περισσότερη... αν είχε περισσότερη συγκέντρωση ας πούμε σε μία γλώσσα μόνο.

E: Κατάλαβα.

Γ4: Τώρα δε ξέρω πως είναι τώρα στο... Μιλάω λίγο με τις εποχές που ήμουν εγώ μαθήτρια και...

E: Εννοείται.

Γ4: Τώρα δε ξέρω πώς είναι τα παιδιά τώρα με τα smartphones, με τα tablets κτλ.

E: Εννοείται.

Γ4: Ναι.

E: Διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ4: Να το καταλάβω λίγο. Εεε νομίζω ότι, αν εννοεί... αν εννοεί αυτό η ερώτηση, δεν είμαι σίγουρη, νομίζω ότι η Χρυσήλια θέλει να μιλάει σωστά ελληνικά και αγαπάει τα ελληνικά γιατί αγαπάω εγώ πολύ την ελληνική γλώσσα και ασχολούμαι και πολύ.

E: Α! Πολύ ωραίο! Πολύ ωραίο αυτό! Πολύ ωραίο! Ποια είναι τα βασικά....

Γ4: Για αυτό... Νομίζω ότι βλέπει... ότι θέλω να μιλάω σωστά ελληνικά, να χρησιμοποιώ λέξεις, να τη διορθώνω πολύ συχνά όταν κάνει λάθος, δε θέλω να κάνει λάθος όταν μιλάει και όταν γράφει και θέλω να έχει μια συγκεκριμένη εκφορά λόγου. Δε θέλω να έχει ένα βασικό λεξιλόγιο 500 λέξεων ας πούμε.

E: Ναι. Πολύ ωραίο αυτό που λέτε. Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ4: Νομίζω ότι έχουν μία... Πως να το πω αυτό τώρα στα ελληνικά... Έχουν μία... αποσπασματική εικόνα της εεε της γλώσσας γιατί είναι λίγο αποκομμένοι από το πολιτισμό και η γλώσσα δεν είναι μόνο επικοινωνία, είναι και πολιτισμός.

E: Ναι.

Γ4: Εεε και νομίζω ότι αυτό δε βοηθάει. Γιατί όταν είσαι στην Ελλάδα εεε και μιλάς ελληνικά, δε μεταφέρεις μόνο το νόημα, ας πούμε ότι θες να επικοινωνήσεις κάτι σε κάποιον. Αλλά μεταφέρεις και τις ιδέες, μεταφέρεις και ίσως και το συλλογικό, ξέρω εγώ, ασυνείδητο του λαού...

E: Ναι.

Γ4: Και την ιστορία και πολλά άλλα πράγματα.

E: Ωραία. Και με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ4: Διαβάζοντας πάρα πολύ και μαθαίνοντας πάρα πολύ ελληνική ιστορία.

E: Εεε από σχολικά συγγράμματα εννοείται ή ίσως και λογοτεχνικά;

Γ4: Και λογοτεχνικά, ναι. Στο σχολείο κάνουν φαντάζομαι ότι μπορούν βάσει του προγράμματος, του αναλυτικού προγράμματος του Υπουργείου. Εεε από εκεί και πέρα νομίζω ότι πρέπει να καλλιεργηθεί και μέσα από την οικογένεια και μετά από το ίδιο το παιδί.

E: Μιας που αναφέρετε τώρα το σχολείο, πιστεύετε ότι το μάθημα που γίνεται στο σχολείο που πάει η Χρυσήλια αρκεί ή χρειάζεται επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι; Ίσως και με ιδιαίτερα μαθήματα;

Γ4: Ναι... Εγώ πιστεύω ότι χρειάζεται λίγο βοήθεια, γι' αυτό και την παρέχουμε, όσο μπορούμε στο παιδί.

E: Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση...

Γ4: Εγώ προσωπικά την παρέχω.

E: Ωραία. Η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο ποια είναι;

Γ4: Εεε γενικά διδάσκονται εεμ... Τώρα διδάσκονται την έκθεση και λογοτεχνία. Εεε μου αρέσει το γεγονός εκτός από το... Κάθε χρονιά εκτός από το βιβλίο, το λογοτεχνικό βιβλίο των ελληνικών εεε κειμένων εεε έχουν και μυθιστορήματα. Δύο ακόμα μυθιστορήματα τα οποία διαβάζουν τα παιδιά σαν βιβλία και τα εξετάζουν στη τάξη. Το βρίσκω πολύ θετικό αυτό. Εεε ναι.

E: Ωραία.

Γ4: Και γενικά γίνεται όσο καλύτερη δουλειά μπορεί να γίνει, δεδομένων των συνθηκών. Γιατί οι συνθήκες δεν είναι δεδομένες, δεν τις ορίζουμε εμείς.

E: Ναι. Από όλα αυτά που μου είπατε, κατάλαβα ότι θέλετε η Χρυσήλια να φτάσει στο μέγιστο επίπεδο ελληνομάθειας.

Γ4: Ναι.

E: Θα θέλατε να πάρει μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ4: Ναι, θα ήθελα. Και για εκείνη, όχι μόνο προσωπικά θα ήθελα να το... Είναι η ταυτότητά της...

E: Ναι.

Γ4: Νομίζω ότι η γλώσσα αποτελεί μέρος της ταυτότητάς μας.

E: Ωραία. Χάρηκα πάρα πολύ...

Γ4: Δηλαδή όσο... όσο... Δηλαδή πιστεύω ότι όσο και να φτάσει τα αγγλικά της, τα γαλλικά της, σε να επίπεδο C2 που το θεωρούν όλοι το ανώτερο επίπεδο, δε νομίζω ότι θα είναι ποτέ η ταυτότητά της...

E: Ναι.

Γ4: Μπορεί και να ακούγεται σα native speaker, δεν θα είναι.

E: Δε θα είναι.

Γ4: Ποτέ. Όχι.

E: Ωραία. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σας! Καλή χρονιά σας εύχομαι!

Γ4: Και εγώ! Επίσης!

Συνέντευξη Γ5

E: Καλησπέρα σας!

Γ5: Καλησπέρα!

E: Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά το όνομά σας;

Γ5: Κωνσταντίνα.

E: Η ηλικία σας;

Γ5: 58.

E: Και ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ5: Πανεπιστήμιο. Οικονομικά.

E: Το επάγγελμά σας;

Γ5: Οικονομολόγος.

E: Στο Λουξεμβούργο πότε πήγατε και για ποιους λόγους;

Γ5: Πριν 30 χρόνια για οικονομικούς λόγους.

E: Η πρώτη σας γλώσσα;

Γ5: Ελληνική.

E: Και του συζύγου σας;

Γ5: Και του συζύγου ελληνική.

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ5: Αγγλικά και γαλλικά.

E: Και η γλώσσα που χρησιμοποιείτε κυρίως στο σπίτι;

Γ5: Ελληνικά.

E: Στην εργασία σας;

Γ5: Αγγλικά.

E: Και στις κοινωνικές συναναστροφές;

Γ5: Εεε κυρίως ελληνικά και αγγλικά.

E: Ανάλογα με τις παρέες υποθέτω.

Γ5: Ακριβώς.

E: Σε ποια ηλικία ήρθε το παιδί σας πρώτη φορά σε επαφή με την ελληνική γλώσσα;

Γ5: Εεε όταν γεννήθηκε.

E: Γεννήθηκε στην Ελλάδα;

Γ5: Γεννήθηκε στην Ελλάδα.

E: Με ποια γλώσσα επικοινωνεί πιο πολύ με φίλους, με γονείς, με δασκάλους;

Γ5: Με τους φίλους επικοινωνεί στα ελληνικά και στα αγγλικά. Με τους γονείς στα ελληνικά μια και μιλάμε ελληνικά στην οικογένεια. Και με τους δασκάλους κυρίως στα ελληνικά αλλά και στα αγγλικά.

E: Ποια γλώσσα προτιμάει να χρησιμοποιεί όταν διαβάζει;

Γ5: Το ένα μου παιδί προτιμάει τα ελληνικά, ενώ το άλλο προτιμάει τα αγγλικά.

E: Υπάρχουνε συγκεκριμένα πεδία λοιπόν που παρατηρείτε ότι δυσκολεύονται περισσότερο; Στην ελληνική γλώσσα εννοώ. Λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό;

Γ5: Κυρίως στην ορθογραφία και γραμματική και κατά δεύτερο λόγο και στο συντακτικό.

E: Εεμ αυτό πιστεύετε ότι έχει... παίζει σημαντικό ρόλο και η επαφή που έχουν με άλλες γλώσσες;

Γ5: Εεε και με άλλες γλώσσες αλλά και με τη δυσκολία που έχει η ελληνική γλώσσα γενικώς.

E: Οκ. Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ5: Κυρίως είναι το σχολικό περιβάλλον, όπου οι μαθητές μιλούν περισσότερες γλώσσες. Και κατ' επέκταση και από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κυρίως το διαδίκτυο με το οποίο έρχονται επαφή είτε για το σχολείο είτε για προσωπική χρήση.

E: Οκ. Κατά πόσο επηρεάζεται η ορθογραφία, η γραμματική και το λεξιλόγιο από την έκθεση που έχουν τα παιδιά σας σε άλλες γλώσσες;

Γ5: Εεε θα έλεγα σχεδόν καθόλου, γιατί η ελληνική γλώσσα δεν έχει σχέση με την αγγλική ή με τη γαλλική γλώσσα.

E: Παρατηρείτε όμως ότι τα παιδιά σας δανείζονται ξένες λέξεις από άλλες γλώσσες;

Γ5: Εεε ναι και κυρίως από την αγγλική γλώσσα.

E: Και στο προφορικό και στο γραπτό τους λόγο;

Γ5: Κυρίως στον προφορικό λόγο και λιγότερο στο γραπτό.

E: Η προφορά τους στον προφορικό λόγο αλλάζει; Έχετε παρατηρήσει ότι επηρεάζεται;

Γ5: Εεε αλλάζει και αυτό. Επηρεάζεται από την αγγλική γλώσσα την οποία μιλάνε με τους συμμαθητές τους.

E: Πολύ ωραία. Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση ελληνικής γλώσσας, πιστεύετε;

Γ5: Όχι, γιατί θεωρώ ότι η ελληνική γλώσσα έχει τη δική της ιδιομορφία και διαφέρει από τις άλλες γλώσσες.

E: Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ5: Εεε ναι, γιατί μιλάμε μόνο την ελληνική γλώσσα μέσα στο σπίτι.

Ε: Ωραία. Εεε εσείς μιλάτε μόνο την ελληνική γλώσσα καθώς και οι δύο σαν μητρική έχετε την ελληνική γλώσσα. Πιστεύετε όμως ότι αν οι γονείς ήταν δίγλωσσοι θα δυσκόλευε τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για το παιδί;

Γ5: Σίγουρα, γιατί το παιδί μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον θα άκουγε και μια δεύτερη γλώσσα και τα παιδιά θα έπρεπε να εεε... να αναγκάζονται να μιλούν δύο γλώσσες.

Ε: Με ποιον τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ5: Με τη συνεχή επαφή που έχουν τα παιδιά με την ελληνική γλώσσα, είτε με τα βιβλία, είτε με το οικογενειακό περιβάλλον.

Ε: Διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ5: Εεε σίγουρα, ναι, γιατί μιλούν την ίδια γλώσσα και προέρχονται και από τον ίδιο πολιτισμό.

Ε: Πολύ ωραία. Τώρα, όσον αφορά το κομμάτι του σχολείου περισσότερο, ποια πιστεύετε ότι είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ5: Η καθημερινή επαφή που έχουν με παιδιά από άλλες χώρες, τα οποία μιλάνε τις γλώσσες τις δικές τους και από το γεγονός ότι τα μαθήματα γίνονται και σε άλλες γλώσσες.

Ε: Με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Β: Με το να διαβάζουν και λογοτεχνικά βιβλία πέραν των βιβλίων του σχολείου, αλλά και με τη χρήση του διαδικτύου, κυρίως στα ελληνικά και όχι στην αγγλική γλώσσα.

Ε: Ωραία. Το μάθημα που κάνουν τα παιδιά στο σχολείο, πιστεύετε ότι είναι αρκετό ή χρειάζονται επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι;

Γ5: Εεε πιστεύω ότι δεν είναι αρκετό και ότι χρειάζονται ιδιαίτερη... χρειάζονται υποστήριξη και γι' αυτό και εμείς κάνουμε κάποια ιδιαίτερα στο σπίτι.

Ε: Εεε ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση, δηλαδή, της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία;

Β: Εεε το μάθημα των ελληνικών, κυρίως γλώσσα και λογοτεχνία, διδάσκεται σε λίγες ώρες, οι οποίες θεωρώ ότι δεν είναι αρκετές για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

Ε: Δηλαδή καθόλου ιστορία αρχαία και τα υπόλοιπα, έτσι;

Γ5: Εεε ακριβώς.

Ε: Εεε σε ποιο επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν τα παιδιά σας;

Γ5: Αυτό που θα θελα είναι να μιλούν πάρα πολύ καλά την ελληνική γλώσσα, αν όχι άριστα.

E: Θα θέλατε κιόλας να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ5: Ναι, γιατί πιστεύω ότι άσχετα αν βρίσκονται εκτός της Ελλάδος, θα πρέπει να γνωρίζουνε πάντα την ελληνική γλώσσα, όπου και αν βρίσκονται, για να θυμούνται και την ιστορία τους και την προέλευσή τους, την καταγωγή τους.

E: Τέλεια! Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας! Καλή χρονιά σας εύχομαι!

Γ5: Να είστε καλά επίσης!

Συνέντευξη Γ6

E: Καλησπέρα σας!

Γ6: Καλησπέρα!

E: Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία, θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά το όνομά σας;

Γ6: Ονομάζομαι Ευαγγελία.

E: Η ηλικία σας;

Γ6: Είμαι 42 ετών.

E: Και το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ6: Εεε έχω τελειώσει παιδαγωγικά στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, στην Ελλάδα.

E: Ωραία. Ποιο είναι το επάγγελμά σας;

Γ6: Εργάζομαι ως δασκάλα σε σχολείο εδώ, στο Λουξεμβούργο.

E: Στο Λουξεμβούργο πότε μετακομίσατε και για ποιους λόγους;

Γ6: Μετακομίσαμε πριν πέντε χρόνια με την οικογένειά μου. Εεε νομίζω ήταν μια τολμηρή απόφαση για ένα καλύτερο μέλλον, οικονομικό και ποιοτικό φυσικά για τα παιδιά μας.

E: Η πρώτη σας γλώσσα;

Γ6: Τα ελληνικά. Και του συζύγου επίσης.

E: Και του συζύγου επίσης. Πολύ ωραία. Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ6: Εεε μιλάω αγγλικά και ελάχιστα γερμανικά.

E: Η γλώσσα που χρησιμοποιείτε στο σπίτι;

Γ6: Φροντίζουμε να είναι κυρίως τα ελληνικά, κατά κύριο λόγο για να βοηθήσουμε τα παιδιά.

E: Στην εργασία σας;

Γ6: Στην εργασία μου και ελληνικά και αγγλικά.

E: Στις κοινωνικές σας συναναστροφές;

Γ6: Είναι αναλόγως στην παρέα. Βέβαια η παρέα μας απαρτίζεται κυρίως από Έλληνες. Οπότε κατά βάση θα έλεγα τα ελληνικά.

E: Πολύ ωραία. Σε ποια ηλικία ήρθε το παιδί σε επαφή με την ελληνική γλώσσα.;

Γ6: Από πολύ μικρή. Από την ημέρα που γεννήθηκε.

E: Γεννήθηκε στην Ελλάδα;

Γ6: Ορίστε;

E: Γεννήθηκε στην Ελλάδα;

Γ6: Ναι ναι, φυσικά.

Ε: Εεε το παιδί σε ποια γλώσσα επικοινωνεί περισσότερο; Με φίλους, με τους δασκάλους του;

Γ6: Εεε με τους δασκάλους αναλόγως το μάθημα. Κυρίως αγγλικά. Ωστόσο με τους φίλους φροντίζει να μιλάει στη μητρική που είναι τα ελληνικά.

Ε: Έχει πιο πολλούς Έλληνες φίλους;

Γ6: Δεν θα το έλεγα. Απλά πάντα ένας από τους δύο γονείς εεε αντιστοιχεί στο κομμάτι των ελληνικών. Οπότε είναι και πιο εύκολο για εκείνα.

Ε: Κατάλαβα. Εεε σε ποια γλώσσα προτιμάει να διαβάζει;

Γ6: Εεε στα ελληνικά θα έλεγα περισσότερο. Ίσως σε αυτό ευθυνόμαστε κι εμείς που τους κατευθύνουμε περισσότερο προς τα εκεί από πολύ μικρή ηλικία.

Ε: Έχετε παρατηρήσει να υπάρχουν κάποια πεδία που να τον δυσκολεύουν περισσότερο; Λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό ίσως;

Γ6: Σίγουρα δυσκολεύονται στο λεξιλόγιο γιατί η εναλλαγή η καθημερινή σίγουρα τα παιδιά τα μπλοκάρει κατά κάποιον τρόπο και στο συντακτικό αλλά όχι ιδιαίτερα... στο συντακτικό.

Ε: Ωραία. Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ6: Είναι αρκετοί παράγοντες. Δηλαδή θα λέγαμε ότι η συναναστροφή αλλά ... θα έριχνα περισσότερο την ευθύνη στα μαθήματα του σχολείου. Είναι δηλαδή το καθημερινό τους εεε στα μαθήματα τα οποία χρησιμοποιούνται άλλες γλώσσες πέραν της ελληνικής. Σίγουρα τους

επηρεάζει περισσότερο και όσο μεγαλώνει το παιδί, άρα και το μυαλό του, υπάρχει μια μεγαλύτερη δυσκολία σε αυτό.

Ε: Κατάλαβα. Εεε από την έκθεση, δηλαδή, που έχει και σε άλλες γλώσσες πιστεύετε ότι επηρεάζεται επίσης και η ορθογραφία, η γραμματική, το λεξιλόγιο ίσως;

Γ6: Η ορθογραφία δεν θα έλεγα τόσο. Τουλάχιστον κυρίως στα δικά μου παιδιά. Το λεξιλόγιο σίγουρα όμως. Γιατί πολλές φορές το μυαλό σταματάει, σκέφτεται στη μία γλώσσα, δυσκολεύεται να μεταφράσει εντός εισαγωγικών στην άλλη. Οπότε παρατηρούνται διαφορές.

Ε: Παρατηρείτε να γίνεται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες, τόσο στο γραπτό λόγο και στον προφορικό λόγο;

Γ6: Καθημερινά. Καθημερινά γίνεται αυτό.

Ε: Εεε στη προφορά τους;

Γ6: Στην προφορά τους όχι τόσο. Πάλι σε αυτό νομίζω βοηθάμε εμείς στο σπίτι. Οπότε ξεχωρίζουν κάποια πράγματα σχετικά νωρίς.

E: Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ6: Ναι, σίγουρα.

E: Με ποιον τρόπο;

Γ6: Εεε τα παιδιά καλώς ή κακώς όταν εκτίθενται σε διαφορετικά ας πούμε περιβάλλοντα γλωσσών εεε μπορούν να τα κάνουν πιο εύκολα να ξεχωρίσουν μια γλώσσα πιο ενδιαφέρουσα. Ωστόσο κάποια πράγματα στο κομμάτι της γραμματικής τουλάχιστον είναι κοινά στις γλώσσες. Οπότε με λίγη βοήθεια και από το σχολείο και από μας είναι μια πολύ καλή θετική επίδραση για εκείνα.

E: Πολύ ωραία. Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ6: Φυσικά. Τα παιδιά μιμούνται τους γονείς. Ειδικά από μικρή ηλικία. Οπότε αυτό που ακούνε από μικρά, αυτό προσπαθούν και εκείνα να συνεχίσουν.

E: Εεε εσείς είστε δύο γονείς οι οποίοι σαν μητρική γλώσσα έχετε τα ελληνικά. Στην περίπτωση που οι γονείς είναι δίγλωσσοι, θεωρείτε ότι αυτό θα δυσκόλευε περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για το παιδί;

Γ6: Πιστεύω πως ναι. Και γιατί όταν το παιδί θα εκτεθεί σε ένα περιβάλλον που θα ακούει δύο γλώσσες ταυτόχρονα, θα είναι πιο δύσκολο να κατανοήσει και να ενστερνιστεί κάποια πράγματα τα οποία θα του φανούν χρήσιμα ώστε να αποστηθίσει την άλλη γλώσσα, όπως η ελληνική φερειπείν.

E: Κατάλαβα. Με ποιον τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ6: Είναι πιο... Θα είναι πιο... πολύ πιο εύκολη η κατανόηση των κανόνων στο σχολείο. Θα μπορούν σίγουρα να... εεε ας πούμε να είναι πιο ενεργά στο μάθημα εφόσον θα έχουν εξασκηθεί αρκετά στο σπίτι. Λέγοντας εξασκηθεί εντός εισαγωγικών, οπότε θα μπορούν να είναι πιο εύχρηστα τα ελληνικά γι' αυτούς στο σχολείο.

E: Πιστεύετε επίσης ότι μπορεί να διαφοροποιηθεί η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ6: Σίγουρα. Όταν οι γονείς είναι από διαφορετική χώρα, ας πούμε, και μιλούν διαφορετική γλώσσα, τότε και τα παιδιά θα επηρεαστούν ανάλογα. Σίγουρα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό το τι δουλειά γίνεται στο σχολείο, πάνω στο κομμάτι της ελληνικής γλώσσας, αλλά όπως και

να έχει οι περισσότερες ώρες του παιδιού είναι στο σπίτι. Οπότε από εκεί ξεκινούν όλες οι βάσεις του.

E: Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ6: Κυρίως το λεξιλόγιο. Όταν από το ένα τμήμα εεε μπαίνουν την επόμενη ώρα στο άλλο και η γλώσσα αλλάζει, είναι πιο δύσκολο τα παιδιά να πειστούν, ώστε να αποστηθίσουν κάποια πράγματα που τους είναι χρήσιμα για την εκμάθηση της ελληνικής.

E: Με ποια κίνητρα μπορεί όμως να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ6: Εεε ίσως με περισσότερες ώρες μαθημάτων διαδραστικών. Δηλαδή με παιχνίδια, γρίφους, εεε ίσως κάποια ταινία να παρακολουθούν συχνά. Να τους ενεργοποιήσει δηλαδή περισσότερο και να γίνει ακόμη πιο ενδιαφέρον το μάθημα, ώστε να μπορέσουν και εκείνα να ανταποκριθούν αναλόγως.

E: Το μάθημα στα σχολεία πιστεύετε ότι αρκεί για την σωστή εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας ή ίσως χρειάζονται τα παιδιά περισσότερη υποστήριξη στο σπίτι;

Γ6: Πιστεύω ότι δεν είναι αρκετή και εν μέρη θεωρείται και λίγο λογικό, εφόσον βρισκόμαστε σε μια άλλη χώρα πέραν της Ελλάδας. Γι' αυτό οι περισσότεροι γονείς και εγώ προσωπικά έχω επιλέξει να γίνονται κάποια μαθήματα κατ'οίκον, ώστε να βοηθήσω το παιδί να μπει στη διαδικασία εκμάθησης ευκολότερα και όχι με τόση πίεση όση μπορεί να χωρέσει μέσα στη μικρή ώρα που προσφέρεται στο σχολείο.

E: Δηλαδή ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία στην περιοχή που ζείτε;

Γ6: Εεε γίνονται μαθήματα ελληνικών, υπάρχουν. Ωστόσο, υπάρχουν μαθήματα ελληνικών που είναι ελεύθερης επιλογής και τα παιδιά είτε θα επιλέξουν αν όντως ενδιαφέρονται πραγματικά να μάθουν, είτε θα το αποφύγουν επιλέγοντας κάτι άλλο ευκολότερο για αυτούς.

E: Τα παιδιά τα δικά σας σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν;

Γ6: Θα ήθελα τα παιδιά μου να φτάσουν στο επίπεδο του αντίστοιχου πανεπιστημίου στην Ελλάδα. Ωστόσο, ποτέ δε θα τα πίεζα αλλά κάνω ό,τι καλύτερο μπορώ γιατί θα πρέπει να θυμούνται και να μάθουν τουλάχιστον κάποια πράγματα από τις ρίζες από τις οποίες είναι και τα ίδια εφόσον είμαστε και εμείς.

E: Πολύ όμορφα. Θα θέλατε να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ6: Ναι θα ήθελα φυσικά και βλέπω και εκείνα αρκετά πρόθυμα να το κάνουν αυτό.

Ε: Πολύ ευχάριστο αυτό που λέτε. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο που μου διαθέσατε! Καλή χρονιά σας εύχομαι!

Γ6: Να είστε καλά! Επίσης!

Ε: Γεια σας.

Γ6: Γεια σας.

Συνέντευξη Γ7

E: Καλησπέρα σας! Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά το όνομά σας;

Γ7: Κάλλη Καραπαναγιώτου.

E: Η ηλικία;

Γ7: Εεε 50 χρονών.

E: Το μορφωτικό επίπεδο;

Γ7: Έχω τελειώσει πανεπιστήμιο, δηλαδή πανεπιστημιακή μόρφωση και έχω και ένα μεταπτυχιακό.

E: Το επάγγελμα;

Γ7: Καθηγήτρια γερμανικών.

E: Στο Λουξεμβούργο πότε μετακομίσατε και για ποιους λόγους;

Γ7: Το Σεπτέμβριο του 2013. Προτάθηκε μία θέση εργασίας στον άντρα μου εεε και ακολουθήσαμε όλοι μαζί οικογενειακά.

E: Η πρώτη σας γλώσσα είναι τα ελληνικά;

Γ7: Ναι.

E: Και του συζύγου.

Γ7: Το ίδιο ακριβώς.

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε εκτός από τα γερμανικά;

Γ7: Μιλάω αγγλικά και γερμανικά.

E: Στο σπίτι ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε κυρίως;

Γ7: Ελληνικά.

E: Στην εργασία σας;

Γ7: Εεε στην εργασία μου στο σχολείο και ελληνικά και γερμανικά και αγγλικά.

E: Στις κοινωνικές συναναστροφές;

Γ7: Κυρίως ελληνικά αλλά έχουμε και κάποιους φίλους με τους οποίους μιλάμε στα αγγλικά.

E: Πολύ ωραία. Σε ποια ηλικία ήρθε σε επαφή το παιδί σας με την ελληνική γλώσσα;

Γ7: Εεμ από το νηπιαγωγείο ξεκινώντας εεε... τεσσάρων χρονών...;

E: Από πολύ μικρή ηλικία.

Γ7: Μικρή, ναι.

E: Με ποια γλώσσα επικοινωνεί πιο συχνά με φίλους και δασκάλους;

Γ7: Με τους δασκάλους είναι μοιρασμένα. Με τους Έλληνες στα ελληνικά, με τους ξενόγλωσσους στα αγγλικά. Το ίδιο και με τους φίλους. Πολλές φορές με τις Ελληνίδες φίλες της μιλάνε στα αγγλικά.

E: Α, ενδιαφέρον. Και ποια γλώσσα προτιμάει να χρησιμοποιεί όταν διαβάζει;

Γ7: Μάλλον τα αγγλικά θα έλεγα.

E: Τα αγγλικά... Υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία στην ελληνική γλώσσα που δυσκολεύεται περισσότερο; π.χ. λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό;

Γ7: Το λεξιλόγιο.

E: Το λεξιλόγιο. Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ7: Η γλωσσική ταυτότητα από ποιους παράγοντες;

E: π.χ. το διαδίκτυο ή το σχολείο, αν την επηρεάζει κάπως...

Γ7: Εεε από το διαδίκτυο. Ναι, στο διαδίκτυο κυρίως διαβάζει, ακούει αγγλόφωνα... αγγλόφωνες ταινίες ή τραγούδια ή εφαρμογές, μίντια, κοινωνικά μέσα. Εεε κυρίως, αυτό ναι, και η συναναστροφή της κυρίως με αγγλόφωνες μαθήτριες.

E: Κατά πόσο επηρεάζεται η ορθογραφία, η γραμματική και το λεξιλόγιο από την έκθεση που έχει σε άλλες γλώσσες;

Γ7: Δεν θα έλεγα ότι επηρεάζεται. Επηρεάζεται επειδή δεν υπάρχει έκθεση στη μητρική, στα ελληνικά. Δεν υπάρχει συχνή έκθεση στα ελληνικά. Και αυτό το επηρεάζει, δηλαδή δεν διαβάζει βιβλία ή άρθρα, εφημερίδα ή οτιδήποτε άλλο στα ελληνικά, δεν την ενδιαφέρει τόσο.

E: Οκ. Παρατηρείτε συχνά να γίνεται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες;

Γ7: Εεε...

E: Και στο γραπτό και στον προφορικό λόγο ίσως.

Γ7: Ναι, κάποιες φορές ναι.

E: Κυρίως από τα αγγλικά;

Γ7: Τα αγγλικά, ναι.

E: Η προφορά της αλλάζει;

Γ7: Όχι... Στα αγγλικά έχει λίγο αμερικάνικη προφορά. Αυτό. Αλλά τα ελληνικά της είναι κανονικά.

E: Οκ. Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ7: Ίσως, ναι, θα μπορούσε.

E: Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των

παιδιών τους;

Γ7: Ναι, ναι, σίγουρα.

A: Στην οικογένειά σας είστε και οι δύο... μιλάτε και οι δύο τα ελληνικά στο σπίτι. Αν οι γονείς ήταν δίγλωσσοι, θεωρείτε ότι αυτό θα δυσκόλευε περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για το παιδί;

Γ7: Αν ήταν δίγλωσσοι, ο ένας να μιλάει ελληνικά και ο άλλος μια άλλη γλώσσα.

E: Ναι.

Γ7: Εξαρτάται ποιος θα ήταν ο γονιός. Συνήθως οι μητέρες που είναι Ελληνίδες έχουν πιο πολύ επαφή με τα παιδιά, μιλάνε συχνά ελληνικά. Οι πατεράδες, έχει τύχει να δω που είναι Έλληνες, τα παιδιά κάποια μιλάνε, κάποια δεν μιλάνε. Εξαρτάται από το αν είναι ο γονιός άντρας ή γυναίκα και πόσο συχνά περνάει χρόνο μαζί με το παιδί. Αν πηγαίνουν στην Ελλάδα συχνά, αν έχουν συγγενείς, φίλους Έλληνες. Έχω δει δηλαδή δίγλωσσες οικογένειες που τα παιδιά δεν μιλάνε καλά ελληνικά.

E: Κατάλαβα.

Γ7: Ή που μιλάνε τέλεια, αντίθετα.

E: Με ποιον τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ7: Ξανακάνετε λίγο την ερώτηση;

E: Ναι, βεβαίως. Με ποιον τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ7: Αν είναι συχνή θα επηρεάσει θετικά. Αν οι ίδιοι οι γονείς ακούν ειδήσεις, διαβάζουν βιβλία στα ελληνικά, αν έχουν επαφές, όχι, επαφές μες στο σπίτι λέμε πάντα, ναι μπορεί να επηρεάσει θετικά, ναι.

E: Διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ7: Και ναι και όχι, ενδεχομένως. Εξαρτάται από πολλούς παράγοντες...

E: Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ7: Ότι δεν έχουν ακούσματα πολλά, εεε δεν έχουν παραστάσεις, δεν έχουν επαφές με εεε συγγενείς πολλούς. Ή με παππούδες, γιαγιάδες που μπορούν να τους μιλήσουν και να τους πούνε και για άλλα θέματα εκτός από συγκεκριμένα. Και είναι και σε ένα πιο πολυπολιτισμικό περιβάλλον που ενδιαφέρονται πιο πολύ να... Δεν ενδιαφέρονται τόσο πολύ να διαβάσουν στη μητρική, στην ελληνική γλώσσα, όσο με τη δεύτερη, τρίτη ξένη γλώσσα που μαθαίνουν. Γιατί εκεί το κοιτάνε και σαν για τις σπουδές μετά.

E: Τέλεια. Με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ7: Με ποια κίνητρα; Εεε με μια σωστή επιλογή λογοτεχνικών βιβλίων. Επίκαιρων λογοτεχνικών βιβλίων που κάνουν μεν, αλλά τα θεωρώ αρκετά αναχρονιστικά και ξεπερασμένα. Του προηγούμενου και του πιο προηγούμενου αιώνα. Θα ήθελα να ήταν λίγο πιο επικαιροποιημένα τα βιβλία εεε τα οποία κάνουν, τα λογοτεχνικά βιβλία. Θα μπορούσαν να κάνουν πάρα πολύ ενδιαφέροντα πράγματα και θέματα και τα λοιπά.

E: Ωραία.

Γ7: Ίσως...

E: Το μάθημα των ελληνικών, όπως γίνεται στο σχολείο, πιστεύετε ότι είναι αρκετό ή τα παιδιά χρειάζονται επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι;

Γ7: Εεε είναι αρκετό, αλλά αυτό εξαρτάται και από την καθηγήτρια, τον καθηγητή. Από το άτομο που διδάσκει τη γλώσσα, αν έχει ενδιαφέρον, αν έχει όρεξη να διδάξει τα παιδιά, να δώσει έτσι... Πώς να το πω τώρα... Να εμφυσήσει εεε την ανάγκη να θέλουν να ψάξουν κάτι παραπάνω στη γλώσσα. Να μην κάνουν απλώς διεκπαιρωτικά το μάθημα και αυτό ήταν, τα γραμματικά φαινόμενα, τα θεωρητικά. Εεε και θα μπορούσε να συνοδεύεται και από άλλες δράσεις, επαφές με συγγραφείς, όπου είναι δυνατό να έρχεται στη χώρα ή μέσω Skype, ίσως.

E: Οκ. Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία στο Λουξεμβούργο;

Γ7: Εεε θεωρώ καλή. θα μπορούσε όμως... επιδέχεται βελτίωση...

E: Επιδέχεται...

Γ7: Θα μπορούσε να ήταν λίγο πιο στοχευμένη στην εκμάθηση λεξιλογίου, αλλά ενός λεξιλογίου όχι πάρα πολύ απαιτητικού γιατί και τα ίδια τα παιδιά μπορεί να συναντήσουν δυσκολίες. Εεε ενός λεξιλογίου και κυρίως θεμάτων εεε που να άπτονται των ενδιαφερόντων τους και των αναγκών τους. Δηλαδή, είμαστε στον 21ο αιώνα, είναι η γενιά του TikTok, της οθόνης, της γρηγοράδας. Πρέπει λίγο να προσαρμοστούν και τα βιβλία και η εκμάθηση όχι μόνο της ελληνικής γλώσσας αλλά και γενικού .....

E: Σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν τα παιδιά σας ;

Γ7: Επίπεδο ελληνομάθειας... Υποτίθεται ότι έχουν το C2, δε χρειάζεται δηλαδή να προσπαθήσουν πάρα πολύ. Αυτό είναι το... θεωρώ δεδομένο ότι το έχουν. Τώρα για κάποια άλλα παιδιά, ίσως δίγλωσσα ή δεν ξέρω εγώ τι άλλο, μπορεί να είναι αυτός ο στόχος. Αλλά, εντάξει, αυτό.

E: Θα θέλατε να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ7: Όχι, όχι . Δεν θεωρώ ότι το χρειάζονται.

Ε: Οκ. Αυτές ήταν οι ερωτήσεις. Ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σας! Καλή συνέχεια σας εύχομαι!

Συνέντευξη Γ8

E: Καλησπέρα σας! Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά το όνομά σας;

Γ8: Φώτιος Καλαντζής.

E: Η ηλικίας σας;

Γ8: 49.

E: Και το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ8: Ανώτατη εκπαίδευση.

E: Το επάγγελμα;

Γ8: Οικονομολόγος.

Γ8: Για ποιο λόγο μετακομίσατε στο Λουξεμβούργο και πριν πόσα χρόνια;

Γ8: Εεε για λόγους δουλειάς και πριν 8 χρόνια.

E: Εεε η πρώτη σας γλώσσα είναι τα ελληνικά;

Γ8: Ναι.

E: Και της συζύγου σας;

Γ8: Ναι.

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ8: Αγγλικά και πολύ λίγο γαλλικά.

E: Η γλώσσα που χρησιμοποιείτε στο σπίτι;

Γ8: Ελληνικά.

E: Στη δουλειά σας;

Γ8: Αγγλικά.

E: Και στις κοινωνικές σας συναναστροφές;

Γ8: Αν είμαι με Έλληνες, ελληνικά. Αν είμαι με ξένους, αγγλικά.

E: Αγγλικά... Σε ποια ηλικία ήρθε το παιδί σας σε επαφή με την ελληνική γλώσσα;

Γ8: Από τότε που γεννήθηκε.

E: Γεννήθηκε στην Ελλάδα;

Γ8: Στην Ελλάδα, ναι.

E: Με ποια γλώσσα επικοινωνούν πιο συχνά, με φίλους, δασκάλους;

Γ8: Θέλω να πιστεύω ένα 70% στα ελληνικά και ένα 30% στα αγγλικά.

E: Όταν διαβάζει, σε ποια γλώσσα προτιμάει να διαβάζει;

Γ8: Εεε είναι δύο διαφορετικοί χαρακτήρες.

E: Μιλάμε για δύο παιδιά.

Γ8: Ναι. Εεε το πρώτο παιδί είναι αδιάφορο σε ποια γλώσσα είναι. Το δεύτερο προτιμάει περισσότερο στα αγγλικά, θεωρώ.

E: Αγγλικά...Στην ελληνική γλώσσα υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που δυσκολεύονται περισσότερο; Λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό;

Γ8: Το πρώτο όχι τόσο, το δεύτερο ναι. Δυσκολεύονται πολύ στην κατανόηση κειμένων.

E: Οκ. Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ8: Δύσκολη ερώτηση.

E: Πχ το διαδίκτυο θα μπορούσε να τους επηρεάσει με κάποιο τρόπο ή ακόμα και το σχολείο το ίδιο;

Γ8: Νομίζω από τις προσωπικές επαφές, τη γλώσσα την οποία χρησιμοποιούν. Πέρα από το σπίτι, το οποίο...αν υπάρχει ένα πλούσιο λεξιλόγιο...μετά είναι τα ερεθίσματα που δέχεται. Δηλαδή πέραν του σπιτιού, εεε από τη μελέτη.

E: Μμμ κατάλαβα.

Γ8: Για την κατανόηση των κειμένων...

E: Κατά πόσο επηρεάζεται η ορθογραφία, η γραμματική ή και το λεξιλόγιο από την έκθεσή τους σε άλλες γλώσσες;

Γ8: Θέλω να πιστεύω ότι επηρεάζεται, αλλά αυτό είναι θέμα ατομικό, προσωπικό, δηλαδή...εεε...

E: Στο κάθε παιδί διαφορετικά.

Γ8: Απομνημόνευσης, ναι. Απομνημόνευσης των λέξεων και όλων αυτών.

E: Παρατηρείτε συχνά να γίνεται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες;

Γ8: Αρέσει πάρα πολύ.

E: Κυρίως από τα αγγλικά ή και από γαλλικά;

Γ8: Κυρίως από τα αγγλικά, αλλά και γαλλικά. Γιατί θεωρούν ότι είναι... Ότι πώς να σου το πω, ότι είναι... τους αρέσει, έτσι μιλάνε.

E: Οκ. Η προφορά τους επηρεάζεται από άλλες γλώσσες;

Γ8: Στα ελληνικά η προφορά;

E: Ναι, ναι, στα ελληνικά.

Γ8: Όχι καθόλου.

E: Όχι. Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ8: Θέλω να πιστεύω, ναι. Γιατί η ελληνική γλώσσα είναι πιο σύνθετη. Ενώ τα αγγλικά είναι πιο απλά. Τα γαλλικά δεν τα γνωρίζω, αλλά πιστεύω ότι και αυτά είναι σύνθετα. Οπότε κατανοούν το... εεε το πόσο πλούσιο το ελληνικό λεξιλόγιο είναι. Σε σχέση με το αγγλικό.

Ε: Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ8: Και ναι και όχι, δεν μπορώ να δώσω μια σαφή απάντηση. Εξαρτάται... από πολλούς άλλους παράγοντες.

Ε: Στις περιπτώσεις που οι γονείς είναι δίγλωσσοι, αυτό πιστεύετε ότι δυσκολεύει περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για το παιδί;

Γ8: Εεμ από αυτό που βλέπω... πάλι και αυτό εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Γενικά βλέπω ότι μπορεί σε μικρές ηλικίες να υπάρχει κάποιο πρόβλημα. Αλλά από τη στιγμή που αφομοιώνουν και τις δύο τις γλώσσες, βλέπω πολλά παιδιά να ανταπεξέρχονται και να έχουν... να χρησιμοποιούν ένα πλούσιο λεξιλόγιο και στις δύο γλώσσες, δύο-τρεις γλώσσες.

Ε: Με ποιον τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι, την εκμάθηση της ελληνικής;

Γ8: Ωπα, πολύ δύσκολο έτσι. Και πολύ μεγάλη. Με ποιον τρόπο, να το πούμε πιο απλοϊκά, με ποιον τρόπο οι γονείς μπορεί να επηρεάσουν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Χρησιμοποιώντας ένα πλούσιο λεξιλόγιο. Φαντάζομαι, εεε με δομημένες προτάσεις, θα βοηθήσουν και το παιδί να μιλάει αντίστοιχα.

Ε: Κατάλαβα. Διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ8: Και ναι και όχι. Γιατί δεν μπορείς να δώσεις μία απάντηση, να πεις... Είναι συνδυασμός πολλών παραγόντων, για να μπορέσεις να απαντήσεις σε μια ερώτηση σαν και αυτή. Γενικά, επηρεάζει. Είναι ένας σημαντικός παράγοντας.

Ε: Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ8: Εεε νομίζω.... Εεε νομίζω ότι τα παιδιά στην Ελλάδα έρχονται περισσότερο σε επαφή με την ελληνική γλώσσα. Αλλά δεν θεωρώ ότι υπάρχει αναχάτηση σε σχέση με τα παιδιά του Λουξεμβούργου. Γιατί στα πρώτα χρόνια του σχολείου όλα τα μαθήματα γίνονται στα ελληνικά.

Εεε που σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να υπάρχει κάποια σημαντική διαφορά. Από εκεί και μετά μπαίνουν και οι υπόλοιπες γλώσσες, οι οποίες μπορεί να βοηθήσουν.

Ε: Ωραία. Με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ8: Κίνητρα...

E: Δε σας άκουσα, συγγνώμη.

Γ8: Είπαμε με ποια κίνητρα;

E: Ναι, με ποια κίνητρα.

Γ8: Δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι αυτή τη στιγμή. Κατανόησης... κίνητρο....

E: Ίσως κάποιο λογοτεχνικό βιβλίο;

Γ8: Ααα αυτό.

E: Ναι.

Γ8: Και με ποια μέσα...

E: Ναι...

Γ8: Με μέσα... Σκέφτομαι πολλές φορές τις λέξεις στα αγγλικά.

E: Έχετε δίκιο.

Γ8: Είναι... Είναι motivation.

E: Ναι έχετε δίκιο.

Γ8: Ενώ το κίνητρο είναι..... mince. Δηλαδή με ποια μέσα... Ναι, φυσικά. Λογοτεχνικά βιβλία. Πολλά. Βλέπω ότι τεράστια διαφορά. Τα παιδιά που διαβάζουν λογοτεχνικά βιβλία έχουν ένα πλούσιο λεξιλόγιο, κατανοούν πιο εύκολα εεε τα οποιαδήποτε κείμενα, μπορούν να συμμετέχουν σε συζητήσεις πιο εύκολα. Ενώ αυτά που επικεντρώνονται ή εστιάζουν μόνο στα μαθήματα στα οποία τους βάζει ο καθηγητής, ο δάσκαλος χωρίς να εμβαθύνουν περαιτέρω έχουν λιγότερο πλούσιο λεξιλόγιο.

E: Θεωρείτε ότι το μάθημα των ελληνικών που γίνεται στο σχολείο είναι αρκετό ή χρειάζεται και επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι; Εννοώντας με ιδιαίτερα μαθήματα;

Γ8: Η υποστήριξη είναι καλό πράγμα γενικά. Αλλά και αυτό εξαρτάται από το παιδί.

E: Από το παιδί.

Γ8: Γιατί όση και υποστήριξη να έχεις αν το παιδί δεν διαβάζει, δεν μελετά, δεν αγαπά, τη λογοτεχνία και γενικά τη μελέτη, δεν γίνεται κάτι. Στο σχολείο γίνεται μια καλή προσπάθεια, υπάρχουν κάποιοι καθηγητές που είναι αξιόλογοι, κάποιοι λιγότερο ικανοί αλλά αυτό πάλι είναι συνδυασμός πολλών παραγόντων.

E: Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία στο Λουξεμβούργο;

Γ8: Θα πω ότι είναι ικανοποιητική. Θα έλεγα ικανοποιητική προς καλή. Γιατί όλοι οι άνθρωποι που είναι εδώ έχουνε πάνω από τον μέσο όρο ας πούμε της Ελλάδας για να βρίσκονται εδώ.

E: Σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν τα παιδιά σας;

Γ8: Ανώτερο αν είναι εφικτό γιατί όπως είπα ότι η ελληνική γλώσσα είναι η βάση για να μάθουν πιο εύκολα και τις υπόλοιπες γλώσσες.

Ε: Θα θέλατε να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ8: Δε το γνωρίζω τι ακριβώς είναι αυτό αλλά νομίζω ότι δεν απαιτείται γιατί είναι η μητρική τους γλώσσα.

Ε: Εντάξει. Εντάξει. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας! Αυτές ήταν οι ερωτήσεις που ήθελα να σας κάνω. Ελπίζω να μη σας κούρασα.

Γ8: Καθόλου!

Συνέντευξη Γ9

E: Καλησπέρα σας! Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά το όνομά σας;

Γ9: Αγγελική Μόντζια.

E: Η ηλικία σας;

Γ9: 46.

E: Το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ9: Εεε ΑΕΙ.

E: Το επάγγελμα;

Γ9: Μουσικός.

E: Πότε ήρθατε στο Λουξεμβούργο και για ποιους λόγους;

Γ9: Εεε πριν 7 χρόνια λόγω εργασίας του συζύγου.

E: Η πρώτη σας γλώσσα ποια είναι;

Γ9: Ελληνικά. Ελληνικά.

E: Και του συζύγου σας;

Γ9: Ναι, ναι.

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ9: Εεε αγγλικά και λίγα γαλλικά.

E: Και ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε στο σπίτι;

Γ9: Τα ελληνικά.

E: Στην εργασία σας;

Γ9: Ελληνικά και αγγλικά και τα δυο.

E: Στις κοινωνικές συναναστροφές;

Γ9: Πάλι ελληνικά και αγγλικά. Δηλαδή εξαρτάται αν έχουμε έλληνες φίλους και ξένους. Εξαρτάται την περίπτωση.

E: Σε ποια ηλικία ήρθε σε επαφή το παιδί σας με την ελληνική γλώσσα;

Γ9: Από τότε που γεννήθηκε.

E: Γεννήθηκε στην Ελλάδα;

Γ9: Ναι.

E: Με ποια γλώσσα επικοινωνούν πιο συχνά με φίλους, δασκάλους;

Γ9: Εεε στα ελληνικά πιο πολύ.

E: Ποια γλώσσα προτιμάει να χρησιμοποιεί όταν διαβάζει;

Γ9: Εεε τα ελληνικά φαντάζομαι. Η μεγάλη τα ελληνικά. Η μικρή τα αγγλικά. Τώρα είναι περίεργο αυτό, ναι.

Ε: Υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που δυσκολεύονται περισσότερο; π.χ. λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό.

Γ9: Εεε πλέον όχι γιατί έχουν ξεκινήσει από πρώτη δημοτικού και κάθε μέρα κάνανε την ξένη γλώσσα τη δεύτερη. Οπότε πλέον τους είναι πολύ εύκολο. Τώρα βέβαια που είναι στο λύκειο.

Ε: Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ9: Από ποιους παράγοντες...

Ε: Ναι.

Γ9: Εεε η ταυτότητα της γλώσσας. Εξαρτάται από τους τριγύρω φίλους τι άλλη γλώσσα μιλάνε. Αλλά κυρίως αγγλικά μιλάνε. Δηλαδή κυρίως οι φίλοι τους θα έχουν δεύτερη γλώσσα αγγλικά. Οπότε στα αγγλικά θα μιλήσουν.

Ε: Κατά πόσο επηρεάζεται η ορθογραφία, η γραμματική ή και το λεξιλόγιο από την έκθεση σε άλλες γλώσσες;

Γ9: Επηρεάζεται αρκετά γιατί είναι σε καθημερινή επαφή με την ξένη γλώσσα και σίγουρα δεν έχουμε και τα ίδια ερεθίσματα εδώ πέρα που θα είχαμε αν ήμασταν στην Ελλάδα. Όπου παντού θα δεις πινακίδες στα ελληνικά. Εδώ τίποτα. Στα γαλλικά θα είναι όλα ή στα αγγλικά. Εεε οπότε,

ναι, επειδή η καθημερινή επαφή με την ξένη γλώσσα με τα αγγλικά και τα γαλλικά είναι συνεχής, ναι, επηρεάζονται αρκετά. Επηρεάζεται πάρα πολύ. Και η ορθογραφία και...

Ε: Παρατηρείτε να γίνεται συχνά δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες;

Γ9: Ναι, ναι, ναι. Ειδικά μετά την επαφή με ξενόγλωσσους φίλους, ναι.

Ε: Η προφορά τους στην ελληνική γλώσσα έχετε παρατηρήσει να αλλάζει;

Γ9: Όχι, όχι, γιατί μιλάμε στο σπίτι ελληνικά. Όχι...

Ε: Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ9: Στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας δεν το βλέπω να βοηθάει, για να είμαι ειλικρινής. Όχι, δεν το βλέπω να βοηθάει. Ίσα-ίσα που μερικές φορές μπερδεύονται και δεν χρησιμοποιούν σωστά την ελληνική γλώσσα.

Ε: Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ9: Φυσικά, φυσικά. Καλό είναι, δηλαδή, να μιλάνε τη γλώσσα στο σπίτι, τουλάχιστον ώστε να αποκτήσουν μια ταυτότητα... γλωσσική ταυτότητα.

Ε: Όταν οι γονείς είναι δίγλωσσοι, θεωρείτε ότι αυτό μπορεί να δυσκολέψει περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ9: Εεε εξαρτάται το παιδί. Υπάρχουν περιπτώσεις που έχω δει παιδιά που είναι δίγλωσσα, που μιλούν άπταιστα την ελληνική γλώσσα και περιπτώσεις που δυσκολεύονται. Εξαρτάται αν έχει το παιδί και κάποιες ιδιαιτερότητες, κάποιες μαθησιακές δυσκολίες. Εξαρτάται από κάποιους παράγοντες, ναι.

Ε: Με ποιο τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ9: Να έχουν πιο πλούσιο λεξιλόγιο, σύνταξη σωστή, ορθογραφία σωστή. Αν συζητάνε και διαβάζουν βιβλία στην ελληνική γλώσσα, όλα αυτά βοηθούν.

Ε: Διαφοροποιείται, πιστεύετε, η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ9: Όχι, δεν βλέπω να υπάρχει διαφοροποίηση από που είναι η προέλευση, είναι όσο στο επίπεδο γνώσεων των γονέων. Το οποίο δεν έχει να κάνει με την προέλευση τόσο.

Ε: Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ9: Ότι δεν γίνεται το μάθημα σε τόσο βάθος όσο γίνεται στην Ελλάδα. Δηλαδή, και στη γλώσσα που κάνουν, και ειδικά στα αρχαία και λατινικά που κάνουν, δεν κάνουν σε τόσο βάθος ό,τι θα κάνουν στην Ελλάδα. Κάνουν μια απλή... ένα πέραςμα. Δεν είναι... Δεν είναι για εκμάθηση.

Ε: Με ποια άλλα μέσα πιστεύετε ότι μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ9: Σίγουρα με το βιβλίο. Σίγουρα με... διαβάζοντας πολλά βιβλία.

Ε: Εεε λογοτεχνικού περιεχομένου;

Γ9: Ναι, λογοτεχνικού περιεχομένου.

Ε: Θεωρείτε ότι αρκεί το μάθημα των ελληνικών που γίνεται στο σχολείο ή χρειάζεται επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι;

Γ9: Εεε στις μικρές τάξεις δεν χρειάζεται. Αλλά όσο μετά φτάνουν στο λύκειο, ειδικά όταν πρόκειται για να δώσουν εξετάσεις, ναι, τότε μετά χρειάζεται. Δεν υπάρχει περίπτωση μετά να τα μάθουν όλα...

Ε: Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση, δηλαδή, της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία στο Λουξεμβούργο;

Γ9: Είναι σχεδόν ίση με το επίπεδο της Ελλάδας. Μερικές φορές, ναι, εξαρτάται από τον καθηγητή, εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, γιατί το πρόγραμμα διδασκαλίας είναι διαφορετικό και πολλές φορές δεν προλαβαίνουν να βγει και η ύλη, έτσι όπως είναι και το ωράριο στο σχολείο και πολλές εκδηλώσεις που είναι κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους και χάνονται μαθήματα, τις εκδρομές κλπ. Οπότε, πολλές φορές φταίει και το πρόγραμμα του σχολείου που δεν αφήνει τόσο να τελειώσει η ύλη.

E: Σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν τα παιδιά σας;

Γ9: Εεε να μπορούνε χειρίζονται σωστά την ελληνική γλώσσα και να μπορούν να γράψουν καλά στις εξετάσεις.

E: Θα θέλατε δηλαδή να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ9: Όχι, δεν χρειάζεται γιατί μιλούν άπταιστα ελληνικά.

E: Τέλεια! Αυτές ήταν οι ερωτήσεις που ήθελα να σας κάνω. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας!

Γ9: Παρακαλώ.

Συνέντευξη Γ10

E: Καλησπέρα σας!

Γ10: Καλησπέρα!

E: Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία, θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά, το όνομά σας;

Γ10: Το όνομά μου είναι Κέλλη.

E: Η ηλικία σας;

Γ10: 45.

E: Το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ10: Εεε είμαι κάτοχος μεταπτυχιακού επιπέδου.

E: Τι επαγγέλεσθε;

Γ10: Εεε είμαι δασκάλα σε σχολείο στο Λουξεμβούργο.

E: Πότε μετακομίσατε στο Λουξεμβούργο και για ποιους λόγους;

Γ10: Πριν από 10 χρόνια περίπου, κυρίως για επαγγελματικούς και οικονομικούς λόγους.

E: Η πρώτη σας γλώσσα ποια είναι;

Γ10: Τα ελληνικά.

E: Του συζύγου σας;

Γ10: Τα ελληνικά.

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ10: Μιλώ αγγλικά και γαλλικά.

E: Ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε κυρίως στο σπίτι σας;

Γ10: Τα ελληνικά.

E: Στην εργασία σας;

Γ10: Εεε αγγλικά και γαλλικά.

E: Στις κοινωνικές συναναστροφές;

Γ10: Κυρίως ελληνικά όταν έχω να κάνω με Έλληνες. Αλλά και λίγο γαλλικά.

E: Σε ποια ηλικία ήρθε σε επαφή το παιδί σας με την ελληνική γλώσσα;

Γ10: Από τη στιγμή της γέννησής του.

E: Πολύ ωραία. Με ποια γλώσσα επικοινωνούν πιο συχνά με φίλους, γονείς, δασκάλους;

Γ10: Τα παιδιά;

E: Τα παιδιά, ναι.

Γ10: Τα παιδιά. Εεε με φίλους κυρίως στα ελληνικά. με δασκάλους στα γαλλικά.

E: Ποια γλώσσα προτιμάει να χρησιμοποιεί όταν διαβάζει;

Γ10: Περισσότερο τα γαλλικά.

E: Α, ενδιαφέρον. Υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που δυσκολεύεται στην ελληνική γλώσσα; Πχ λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό;

Γ10: Ναι, περισσότερο στο λεξιλόγιο. Δυσκολεύεται να εκφράσει έννοιες που δεν γνωρίζει τη μετάφρασή τους στην άλλη γλώσσα.

E: Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ10: Σίγουρα από την οικογένεια. Από τη γλώσσα που θα μιλάνε στο σπίτι. Από το σχολείο που είναι και αυτό ένας βασικός παράγοντας. Από τη γλώσσα που μιλάνε στο σχολείο. Και τη γλώσσα που μιλάνε στις κοινωνικές τους συναναστροφές.

E: Κατά πόσο επηρεάζεται η ορθογραφία, η γραμματική, το λεξιλόγιο από την έκθεση σε άλλες γλώσσες;

Γ10: Πιστεύω αρκετά γιατί είναι πιο εύκολο ένα παιδί που γνωρίζει... που είναι δίγλωσσο να έχει δυσκολίες στην ορθογραφία, στο να αποστηθίζει κανόνες ορθογραφίας, στο να γράψει.

E: Παρατηρείτε συχνά να γίνεται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες;

Γ10: Ναι, αρκετά συχνά. Κυρίως όταν το παιδί μιλάει πιο ελεύθερα. Όταν δηλαδή δεν βρίσκεται στο σχολείο αλλά στο σπίτι.

E: Παρατηρείτε αλλαγές στην προφορά των μαθητών;

Γ10: Μικρές, ναι. Και πάλι νομίζω ότι οι αλλαγές είναι όταν το παιδί μιλάει ελεύθερα. Όταν δηλαδή βρίσκεται σε ένα πιο οργανωμένο περιβάλλον όπως είναι το σχολείο, είναι πιο προσεκτικό στην προφορά και στο πώς θα εκφραστεί.

E: Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ10: Ναι, πιστεύω πως ναι. Γενικότερα όσο περισσότερες γλώσσες ξέρει ένα παιδί θα βοηθάνε περισσότερο σε πολλούς παράγοντες. Αλλά και στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας γιατί έχει μάθει τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να μαθαίνει μια καινούργια γλώσσα.

E: Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ10: Θεωρώ ότι παίζει σημαντικό ρόλο και ποια είναι η πρώτη γλώσσα και περισσότερο ρόλο παίζει ποια γλώσσα μιλάνε στο σπίτι και στη καθημερινότητά τους.

E: Άρα πιστεύετε ότι αν οι γονείς είναι δίγλωσσοι αυτοί δυσκολεύει περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ10: Ίσως στην αρχή ναι. Αλλά θεωρώ ότι αν μπορέσει το παιδί να ξεκλειδωθεί και να αρχίσει να μαθαίνει την ελληνική μετά θα του είναι πιο εύκολο.

E: Με ποιο τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ10: Όταν τα παιδιά μιλούν την ελληνική γλώσσα στο σπίτι μπορούν πιο εύκολα να μάθουν καινούργιες έννοιες, να εκφραστούν και γίνεται ουσιαστικά η μητρική τους γλώσσα αν τη μιλάνε καθημερινά στο οικογενειακό περιβάλλον.

E: Διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ10: Τις περισσότερες φορές ,ναι. Ανάλογα με το πολιτισμικό πλαίσιο των γονέων, είναι εύκολο ή δύσκολο για ένα παιδί να μάθει τα ελληνικά.

E: Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που έχετε παρατηρήσει ότι αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ10: Το βασικότερο εμπόδιο είναι όταν ένα παιδί δεν μιλάει την ελληνική γλώσσα στο σπίτι. Είναι αρκετά δύσκολο με τα μαθήματα που κάνει μόνο στο σχολείο να μάθει σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο τη γλώσσα. Και επίσης όταν τα παιδιά δεν έχουν κοινωνικές συναναστροφές με άλλα παιδιά που γνωρίζουν την ελληνική, δεν έχουν δηλαδή φίλους που ξέρουν ελληνικά, είναι πιο δύσκολο γι' αυτά να μάθουν τα ελληνικά.

E: Μάλιστα. Με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ10: Νομίζω κυρίως μέσα από το σχολείο, μέσα από την επαφή με την ελληνική κοινότητα. Σίγουρα με επισκέψεις στην Ελλάδα όσο το δυνατόν συχνότερα. Και γενικότερα με ό,τι έχει να κάνει με την Ελλάδα, με την ιστορία, με τα ταξίδια, μουσική, οτιδήποτε εκφράζει τον καθένα που είναι στα ελληνικά και τον βοηθάει να μάθει τη γλώσσα.

E: Θεωρείτε ότι το μάθημα των ελληνικών που γίνεται στο σχολείο είναι αρκετό ή χρειάζεται επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι; Με ιδιαίτερα κατ' οίκον για παράδειγμα;

Γ10: Νομίζω ότι όσο το δυνατόν περισσότερο κάνει ένα παιδί μάθημα, όσο το δυνατόν περισσότερο έρχεται σε επαφή με την ελληνική γλώσσα, τόσο πιο γρήγορα και τόσο πιο εύκολα θα φτάσει σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο. Οπότε ναι, πιστεύω ότι κάποια ιδιαίτερα μαθήματα ή κάποια έξτρα βοήθεια στο σπίτι θα είναι βοηθητικά γι' αυτό.

E: Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία στο Λουξεμβούργο;

Γ10: Τα παιδιά μαθαίνουν τα ελληνικά στο σχολείο. Τα περισσότερα παιδιά κάνουν και κάποια έξτρα ώρα μαθήματος στο σπίτι, μέσω ιδιαιτέρων, ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν στο επίπεδο που χρειάζεται.

E: Σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν τα παιδιά σας;

Γ10: Στο ανώτερο δυνατόν. Όσο το δυνατόν...στο ανώτερο επίπεδο που υπάρχει. Νομίζω ότι θα ήταν το τέλειο αυτό.

Ε: Θα θέλατε να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ10: Ναι, νομίζω ότι αυτά θα τα βοηθήσει. Αν αργότερα θα ήθελαν να εγκατασταθούν μόνιμα στην Ελλάδα.

Ε: Τέλεια! Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας!

Γ10: Ευχαριστώ και εγώ.

Συνέντευξη Γ11

E: Καλησπέρα σας. Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά το όνομά σας;

Γ11: Εύη

E: Η ηλικία σας;

Γ11: 47

E: και το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ11: πανεπιστημίου

E: Με τι ασχολείστε.

Γ11: δουλεύω στο Ευρωπαϊκό Επενδυτικό Ταμείο στο Λουξεμβούργο

E: Στο Λουξεμβούργο ποτέ μετακομίσατε και για ποιους λόγους.

Γ11: το 2013. Μια ευκαιρία για αλλαγή περιβάλλοντος, εργασία κυρίως και καλύτερες συνθήκες για τα παιδιά.

E: Πολύ ωραία. Η πρώτη σας γλώσσα;

Γ11: Ελληνικά.

E: Η γλώσσα του συζύγου;

Γ11: Ελληνικά.

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ11: Αγγλικά, γαλλικά.

E: Η γλώσσα που χρησιμοποιείται κυρίως στο σπίτι;

Γ11: Ελληνικά.

E: Στην εργασία σας;

Γ11: Αγγλικά και γαλλικά.

E: Και στις κοινωνικές σας συναναστροφές;

Γ11: Κυρίως αγγλικά, λίγα ελληνικά και λιγότερο γαλλικά. -

E: Ωραία. Σε ποια ηλικία ήρθε σε επαφή το παιδί με την ελληνική γλώσσα.

Γ11: Έχω δύο παιδιά. Το πρώτο παιδί γεννήθηκε Ελλάδα και μεγάλωσε εκεί. Ήρθαμε Λουξεμβούργο εννέα ετών, όταν ήταν εννέα και γεννήθηκε εδώ το δεύτερο. Όπου συνέχισε στο ελληνικό τμήμα, στο ελληνικό σχολείο. Αλλά εκτέθηκε πολύ γρήγορα σε αγγλικά και γαλλικά. Διότι στο δημοτικό, όταν ήρθαμε τετάρτη δημοτικού. Και το δημοτικό εδώ είναι έξι, πέντε τάξεις σταματάει στην πέμπτη δημοτικού. Και στο γυμνάσιο ξεκινούν αμέσως και άλλα μαθήματα στη δεύτερη γλώσσα που ήταν τα αγγλικά.

E: Με τους φίλους, σε τι γλώσσα κυρίως επικοινωνούν.

Γ11: Ελληνικά και αγγλικά.

E: Και με τους δασκάλους;

Γ11: Ναι και με κάποιους δασκάλους, ναι.

E: Σε ποια γλώσσα προτιμάει να διαβάζει;

Γ11: Εξαρτάται τα μαθήματα. Έκανε τα βασικά, γλώσσα, μαθηματικά, φυσική, χημεία, στα ελληνικά. Αλλά οικονομικά, τα οποία και σπουδάζει τώρα, τα έκανε στα αγγλικά.

E: Υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που δυσκολεύεται περισσότερο στην ελληνική γλώσσα εννοώ λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτική.

Γ11:Ναι, σίγουρα γραμματική και συντακτικό, ναι. Εμβαθύνουν αρκετά, αλλά όχι όπως στην Ελλάδα. κάποια κενά τα παιδιά και σίγουρα δυσκολεύονται πολύ και στο κομμάτι της έκθεσης.

E: Κατάλαβα. Από ποιους παράγοντες μπορούν να επηρεαστούν η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσα.

Γ11: Τώρα δεν ξέρω ακριβώς στην κοινότητα από ποιους παράγοντες. Αλλά σίγουρα στο σχολείο. ανακατεύονται με άλλες, με άλλα τμήματα ξενόγλωσσα σε πολλά μαθήματα οπότε αυτό σίγουρα είναι ένα πράγμα που πειράζει δεύτερον η κοινωνική του ζωή έξω από το σχολείο που σίγουρα δεν είναι όσο πιο πλήρως με Έλληνες μπορεί να υπάρχουν αλλά σίγουρα οι δραστηριότητες δεν διεξάγονται στην ελληνική γλώσσα και φυσικά και οι παρέες εκτός σχολείου

E: Κατάλαβα Η επαφή που έχει με άλλες γλώσσες επηρεάζει καθόλου την ορθογραφία, τη γραμματική το λεξιλόγιο;

Γ11: Ναι, πάρα πολύ θα έλεγα .Σε μεγάλο βαθμό . Σε μεγάλο βαθμό, ναι Εξαρτάται βέβαια και πόσο το κάθε παιδί δίνει χρόνο γιατί οι καθηγητές, σίγουρα οι Έλληνες προσπαθούν να δώσουν τις γερές βάσεις αλλά από εκεί και πέρα όταν η κατεύθυνση του παιδιού δεν αφορά φιλολογικά σίγουρα εκεί ναι επηρεάζεται πολύ.

E: Έχετε παρατηρήσει γενικά να γίνεται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο;

Γ11: Ναι, πάρα πολύ

E: Και στα δύο Πιστεύετε πιο πολύ στο προφορικό;

Γ11: Όχι, νομίζω είναι και στα δύο ιδιαίτερα στα παιδιά τώρα που περισσότερο αλληλογραφούν μέσω niber παρά μιλάνε είναι πάρα πολύ έντονο το γκρινγκλίζ -

E:Η προφορά τους;

Γ11: Η προφορά δεν νομίζω, δηλαδή μπορεί και μιλάνε αρκετά καλά στην ελληνική όσο και στα αγγλικά ή στα γαλλικά.

E: Πιστεύετε ότι η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ11: Δεν νομίζω ότι επηρεάζει τόσο άμεσα όσον αφορά να μάθουν την ελληνική γλώσσα γιατί είναι τελείως διαφορετική γραμματική και συντακτικό δεν έχουμε πολλά κοινά με τις άλλες γλώσσες, πάρα πολλές λέξεις που σίγουρα έχουν δανειστεί από τα ελληνικά ή έχουμε δανειστεί εμείς αλλά δεν νομίζω ότι επηρεάζει

E: Θεωρείτε ότι έχει μεγάλη σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ11: Ναι, σίγουρα γιατί η γλώσσα που μιλάει μέσα στο σπίτι σίγουρα παίζει καθοριστικό ρόλο καθώς το παιδί μεγαλώνει έρχεται σε επαφή πιο πολύ

E: Στην περίπτωση που οι γονείς είναι δίγλωσσοι πιστεύετε ότι αυτό θα δυσκολεύει περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για το παιδί;

Γ11: Επειδή το έχω δει να συμβαίνει,οχι, δεν επηρεάζει τόσο πολύ. Εξαρτάται βέβαια αν είναι στο ελληνικό τμήμα αν μιλάμε για το ελληνικό τμήμα του σχολείου αν είναι στο ελληνικό τμήμα του σχολείου και ο ένας γονέας δεν μιλάει ελληνικά,οχι, έχω δει να πάει πολύ καλά

E: Με ποιον τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι την εκμάθησή της για το παιδί;

Γ11: Εάν δεν μιλάνε πολύ την ελληνική γλώσσα ή αν ο ένας γονέας ίσως μπορεί να έχει ελληνική καταγωγή, αλλά δεν μιλάει πολύ σωστά την ελληνική γλώσσα ή πολύ καλά, αν έχει ας πούμε μεγαλώσει εδώ και έχει ελλιπή γνώση της ελληνικής γλώσσας στον προφορικό λόγο, μπορεί τότε στη γραμματική σίγουρα και στο συντακτικό το παιδί που θα υστερεί.

E: Κατάλαβα. Διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ11: Διαφοροποιείται με ποια έννοια το εννοείται, δεν κατάλαβα. σίγουρα φαντάζομαι ότι οι βάσεις είναι διαφορετικές και η ανάπτυξη του λόγου και στο ναι, ναι, και στο συντακτικό και στο γραπτό λόγο σίγουρα αν εννοούμε αυτό.

E:Ωραία

Γ11: Ειδικά τα παιδιά στις πιο μικρές ηλικίες γιατί τα παιδιά όσο μεγαλώνουν και μαθαίνουν δύο ή τρεις διαφορετικές γλώσσες στην οικογένεια σίγουρα μπερδεύονται

E: Κατάλαβα. Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ11: Εδώ από όσο γνωρίζω τα παιδιά που δεν πηγαίνουν στο Ευρωπαϊκό Σχολείο αλλά πηγαίνουν στα Λουξικά ή στα Διεθνή που δεν έχουν καθόλου ελληνικά αναγκάζονται να

κάνουν εκτός ωραρίων σχολείου μαθήματα στην ελληνική γλώσσα το οποίο φυσικά σε σχέση με τα παιδιά που παρακολουθούν την ελληνική τάξη υστερούν και αργούν περισσότερο να φτάσουν και αν χρειαστούν μετέπειτα να δώσουν εξετάσεις στην Ελλάδα σίγουρα θα έχουν μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας

E:Με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί περισσότερο η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ11: αν μιλάμε για αυτούς που δεν παρακολουθούν το ελληνικό τμήμα εννοείται;

E: Γενικά για τα παιδιά στο Λουξεμβούργο,οχι απαραίτητα για τα παιδιά που δεν είναι στο Ευρωπαϊκό;

Γ11: Δεν νομίζω ότι έχει κάτι που μπορεί να βοηθήσει επιπλέον γιατί οι ώρες διδασκαλίας της γλώσσας είναι αρκετά θεωρώ έτσι πως είναι δομημένο το πρόγραμμα τώρα εξαρτάται και από τον κάθε καθηγητή πόσο βάση δίνει παράδειγμα στην έκθεση. Ίσως αν το κυρικούλουμ που ακολουθούν το σύλλαμπο μπορεί να ενισχυθεί εκεί ως προς κάποια συγκεκριμένα θέματα που μπορούν να βοηθήσουν και στις πανελλήνιες που θα δώσουν

E: Κατάλαβα. Άρα θεωρείτε ότι το μάθημα των ελληνικών που γίνεται στο σχολείο είναι αρκετό ή το παιδί μπορεί να γίνει και επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι; Μιλώντας πάντα για το Ευρωπαϊκό σχολείο που είναι το δικό σας

Γ11: Ναι ναι ναι Όχι εγώ θεωρώ ότι είναι σίγουρα δεν μπορούν να υπάρξουν έντονες διαφορές μεταξύ του τρόπου διδασκαλίας των παιδαγωγικών αλλά το σύλλογο που ακολουθείται θεωρώ ότι είναι καλά δομημένο. Δηλαδή ένα παιδί μπορεί να τελειώσει και να είναι σε πολύ καλό βαθμό φυσικά δεν συγκρίνεται με το ελληνικό σχολείο. Αν κρίνω δηλαδή από τον γιο μου που έχει τελειώσει, θεωρώ ότι ήταν σε πολύ καλό επίπεδο Υστερούσε βέβαια στο θέμα της έκθεσης που σίγουρα είναι πολύ δύσκολο Εντάξει εκεί ίσως θα μπορούσε να συνεισφέρει λίγο αυτό το κομμάτι.

E:Άρα τελικά η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία ποια είναι; Διδάσκονται όλα τα μαθήματα ή εστιάζουν πιο πολύ την προσοχή τους στη γλώσσα, λογοτεχνία

Γ11: Όχι Διδάσκονται όλα τα μαθήματα. Τα βασικά όλα. Μέχρι κάποια στιγμή στο ας πούμε τρίτη γυμνασίου αντίστοιχα πρώτη λυκείου που κάποια μαθήματα γεωγραφίας οικονομικά τέχνες μουσική που θα είναι σε μεικτό τμήμα που σημαίνει ότι θα είναι στη δεύτερη ξένη γλώσσα επιλογής του παιδιού είτε αγγλικά είτε αγγλικά είτε άλλο έχει διαλέξει .

E: Σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλετε να φτάσουν τα δικά σας τα παιδιά.

Γ11: Μπορώ να πω ότι ήμουν αρκετά ικανοποιημένη από το επίπεδο που έφτασε ο γιος μου και η κόρη μου τώρα που αντίστοιχα στη δεύτερη γυμνασίου και η κόρη μου τώρα και βλέπω

ότι γίνεται πάρα πολύ καλή δουλειά και είμαι ευχαριστημένη δεδομένων των περιστάσεων και της έκθεσης που έχουν τα παιδιά στη χώρα και μέσα στον χώρο του σχολείου.

E: Θα θελατε να πάρει μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης της ελληνομάθειας;

Γ11: Δεν το έχω σκεφτεί

E: Οκ Εντάξει !

Γ11: το λέω, όχι ότι δεν με ενδιαφέρει η γλώσσα , απλώς δεν ξέρω αν τους ενδιαφέρει ποτέ να μείνουν Ελλάδα από εδώ και πέρα ή και η κόρη μου αν θα θέλει να σπουδάσει η Ελλάδα οπότε δεν ξέρω αν θα με ενδιαφέρει κάποια... αυτό... Δεν το έχω σκεφτεί

E:Κατάλαβα! Εντάξει σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας αυτές οι ερωτήσεις, Ελπίζω να μην σας κούρασα πολύ

Γ11: Καθόλου να 'στε καλά Ευχαριστώ!

Συνέντευξη Γ12

E: Καλησπέρα σας. Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά το όνομά σας;

Γ12: Κατερίνα Μπατικιώτη.

E: Η ηλικία;

Γ12: 49

E: Το μορφωτικό επίπεδο;

Γ12: έχω μάστερ.

E: Επάγγελμα;

Γ12: Τραπεζικός υπάλληλος.

E: Πότε μετακομίσατε στο Λουξεμβούργο και για ποιους λόγους;

Γ12: Το 2001 για δουλειά.

E: Η πρώτη σας γλώσσα είναι τα ελληνικά;

Γ12: Ναι

E: Και του συζύγου;

Γ12: Ναι

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ12: Αγγλικά, γαλλικά, ισπανικά.

E: Ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε κυρίως στο σπίτι;

Γ12: Ελληνικά.

E: Στην εργασία σας;

Γ12: Αγγλικά, γαλλικά και ισπανικά.

E: Στις κοινωνικές συναναστροφές σας;

Γ12: Γαλλικά και αγγλικά και ελληνικά με τους Έλληνες.

E: Σε ποια ηλικία ήρθε σε επαφή το παιδί με την ελληνική γλώσσα;

Γ12: Από τη γέννησή του.

E: Με ποια γλώσσα επικοινωνούν πιο συχνά με φίλους, με δασκάλους;

Γ12: Κυρίως στα ελληνικά. Τώρα όμως τα τελευταία χρόνια και στα γαλλικά ή στα αγγλικά.

E: Ποια γλώσσα προτιμούν να χρησιμοποιούν όταν διαβάζουν;

Γ12: Νομίζω τα αγγλικά.

E: Υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που δυσκολεύονται περισσότερο; Π.χ. λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό στην ελληνική γλώσσα;

Γ12: Λεξιλόγιο και γραμματική.

Ε: Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ12: Πέρα από να μιλάμε στα ελληνικά. Νομίζω τους λείπει και το να βλέπουν στα ελληνικά. Εφημερίδες, ταμπέλες. Οι γύρω, τι γλώσσες μιλάνε. Τους κάνει εντύπωση όταν γυρίζουμε στην Ελλάδα και συνειδητοποιούν ότι όλοι μιλάνε ελληνικά.

Ε: Κατά πόσο επηρεάζεται η ορθογραφία, η γραμματική ή το λεξιλόγιο από την έκθεσή τους σε άλλες γλώσσες;

Γ12: Δεν νομίζω ότι έχει σχέση με την έκθεση στις άλλες γλώσσες. Όσο στην έλλειψη των ελληνικών στοιχείων πιο συστηματικά στην καθημερινότητα.

Ε: Παρατηρείτε συχνά να γίνεται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες;

Γ12: Όχι απαραίτητα. Είναι νομίζω θέμα κυρίως ηλικίας και έκθεσης ας το πούμε στην αργκό των εφήβων, όχι τόσο πολύ των ξένων γλωσσών.

Ε: Η προφορά τους επηρεάζεται από άλλες γλώσσες;

Γ12: Καθόλου.

Ε: Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

Γ12: Σίγουρα γιατί βλέπουμε όταν μαθαίνουν αγγλικά ή γαλλικά επιστρέφουνε στις ελληνικές γλώσσες που... στην ελληνική γλώσσα που έχει την ετυμολογία κάποιων λέξεων στις ξένες γλώσσες που μαθαίνουν

Ε: Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ12: Για τα δικά μου παιδιά πρέπει να μιλήσω. Όχι, αυτό που τους επηρέαζε ήταν που περνούσαν πιο πολλές ώρες την ημέρα τους. Το γεγονός βέβαια ότι ήμασταν συστηματικοί, ότι στο σπίτι μιλάμε ελληνικά και σε ένα παιδικό σταθμό ή στο σχολείο θα μιλούσαν μια άλλη γλώσσα, τους βοήθησε να είναι ξεκάθαρο που μιλάμε τι.

Ε: Όταν οι γονείς είναι δίγλωσσοι, θεωρείτε ότι αυτό δυσκολεύει περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ12: Πιστεύω ότι θα πρέπει να είμαστε συστηματικοί όσον αφορά το πώς επικοινωνούμε με το παιδί. Όταν βλέπουμε τις γλώσσες, σίγουρα και το παιδί θα βλέπει και αυτό τις γλώσσες. Αυτό το έχω παρατηρήσει με φίλους που όντως είναι δίγλωσσοι και βλέπω ότι και τα παιδιά τους ακολουθούν το ίδιο πάτερν όπως και οι γονείς.

Ε: Με ποιον τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι, την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ12: Στο σπίτι μπορεί να μιλάμε ελληνικά. Όταν ήταν και τα παιδιά πιο μικρά διαβάζαμε και βιβλία. Δεν κάναμε όμως ορθογραφία. Δεν βάζαμε τα παιδιά να γράφουν. Οπότε αυτό αν δεν γίνεται στο σχολείο, είναι λίγο δύσκολο στο σπίτι να μάθουν και το γραπτό λόγο.

Ε: Διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ12: Πιστεύω ότι αν δεν μάθουν να διαβάζουν και να γράφουν, ναι.

Ε: Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που έχετε παρατηρήσει που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ12: Αν δεν πάνε στο ελληνικό σχολείο και να το έχουν στην καθημερινότητά τους, ενώ υπάρχει το ελληνικό σχολείο που γίνεται μία φορά την εβδομάδα, είναι δύσκολο για τα παιδιά να φτάσουν στο επίπεδο των παιδιών που έχουν αντίστοιχες ηλικίες. Είτε στο να μιλάνε, είτε στο να διαβάζουν, είτε στο να γράφουν. Και όπως ανεβαίνει και το επίπεδο, ή τέλος πάντων, οι απαιτήσεις του σχολείου, ειδικά όταν πηγαίνουν σε κάποιες άλλες γλώσσες, δεν έχουν τόσο χρόνο να αφιερώσουν στο να διαβάσουν την ελληνική γλώσσα.

Ε: Με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ12: Σίγουρα αν υπάρχει το ενδιαφέρον της οικογένειας. Αν υπάρχει έκθεση στην ελληνική γλώσσα, παραδείγματος χάρη με βιβλία, με ελληνικές ταινίες, με ελληνικό ραδιόφωνο, τη μουσική, τα τραγούδια, βοηθάνε. Από ένα σημείο βέβαια και μετά, όταν οι απαιτήσεις του σχολείου ανεβαίνουν, μειώνεται και η έκθεση στην ελληνική γλώσσα. Ή τα ενδιαφέροντα αλλάζουν, τώρα μπορεί να υπάρχει και μία απόσταση από την εκμάθηση.

Ε: Θεωρείτε ότι το μάθημα των ελληνικών που γίνεται στο σχολείο είναι αρκετό ή χρειάζεται επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι;

Γ12: Από τη στιγμή που τα παιδιά μου πηγαίνουν στο ελληνικό σχολείο, έχουν τη γλώσσα αρκετά συχνά, τα ελληνικά. Έχουν και επιλογή των αρχαίων, που την έχουμε διαλέξει για να υπάρχει η βοήθεια που προσφέρουν και τα αρχαία. Σίγουρα όμως αυτό που λείπει είναι η εξάσκηση στην έκθεση. Δεν υπάρχει αρκετός χρόνος να γραφτούν οι εκθέσεις που ίσως γίνονται στο ελληνικό σχολείο στην Ελλάδα.

Ε: Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία στο Λουξεμβούργο;

Γ12: Ακολουθούν τα βιβλία του Υπουργείου, όσον αφορά την λογοτεχνία, την νεοελληνική γλώσσα και τα αρχαία, επιλεκτικά πάντα. Και αυτό που εξαρτάται πάρα πολύ συχνά είναι στο πώς ο φιλόλογος επιλέγει να διδάξει το μάθημα, τι εργασίες θα βάλει στο σπίτι και πώς θα παρακολουθήσει τη δουλειά των παιδιών για να φτάσουν όταν τελειώσουν το σχολείο στο επίπεδο που έχουν και τα ελληνόπουλα που διδάσκονται στην Ελλάδα.

Ε: Σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν τα παιδιά σας;

Γ12: Όπως και τα παιδιά στην Ελλάδα.

Ε: Θα θέλατε να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ12: Εγώ νομίζω ότι επειδή είναι στο ελληνικό τμήμα, αυτό είναι αυτόματο.

Ε: Εντάξει, αυτές ήταν οι ερωτήσεις. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σας.

Γ12: Ευχαριστώ και εγώ.

Συνέντευξη Γ13

E: Καλησπέρα σας.

Γ13: Καλησπέρα.

E: Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία, θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις.

Γ13: Βεβαίως.

E: Αρχικά, το όνομά σας;

Γ13: Μαρία.

E: Η ηλικία σας;

Γ13: 45.

E: Το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ13: Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης.

E: Το επάγγελμά σας;

Γ13: Εκπαιδευτικός.

E: Πότε πήγατε στο Λουξεμβούργο και για ποιους λόγους;

Γ13: Πριν από 8 χρόνια. Για λόγους εργασίας και οικονομικούς.

E: Ποια ήταν η πρώτη σας γλώσσα;

Γ13: Τα ελληνικά.

E: Και του συζύγου σας;

Γ13: Και του συζύγου, ναι.

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ13: Αγγλικά σε καλό επίπεδο και μέτρια γαλλικά.

E: Η γλώσσα που χρησιμοποιείται κυρίως στο σπίτι;

Γ13: Ελληνικά.

E: Στην εργασία σας;

Γ13: Ελληνικά κατά βάση.

E: Και στις κοινωνικές αναστροφές σας;

Γ13: Αγγλικά. Και ελληνικά.

E: Σε ποια ηλικία ήρθε σε επαφή το παιδί σας με την ελληνική γλώσσα;

Γ13: Εξ αρχής. Ναι Ελλάδα. Από μικρό.

E: Με ποια γλώσσα επικοινωνούν πιο συχνά; Με φίλους, δασκάλους;

Γ13: Στο σχολείο κυρίως με τα ελληνικά. Με τους φίλους και στα αγγλικά. Και στα ελληνικά αν πρόκειται για παιδιά ελληνικής καταγωγής.

E: Ποια γλώσσα προτιμάει να χρησιμοποιεί όταν διαβάζει;

Γ13: Τα ελληνικά.

E: Έχετε παρατηρήσει αν υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που δυσκολεύεται περισσότερο; Λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό;

Γ13: Στο συντακτικό και στην ορθογραφία.

E: Ωραία. Από ποιους παράγοντες πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ13: Όσον αφορά την ορθογραφία των λέξεων. Όσον αφορά τη γραμματική των λέξεων. Εκεί θα υπάρχει θέμα Αρνητικό εννοείται. Αρνητική επίδραση. Ναι, ναι. Αρνητική επίδραση ναι.

E: Κατά πόσο επηρεάζεται η ορθογραφία, η γραμματική ή το λεξιλόγιό τους από την έκθεση σε άλλες γλώσσες;

Γ13: Σε μεγάλο επίπεδο. Ιδιαίτερα η ορθογραφία θεωρώ σε μεγάλο επίπεδο.

E: Έχετε παρατηρήσει να γίνεται συχνά δανεισμός λέξεων από τις άλλες γλώσσες; Τόσο σε γραπτό όσο και σε προφορικό επίπεδο.

Γ13: Ναι, ναι. Από τα αγγλικά κυρίως αρκετά συχνά. Σε μεγάλο επίπεδο.

E: Η προφορά τους; Έχετε παρατηρήσει να αλλάζει;

Γ13: Ναι, ναι. Και στην προφορά υπάρχει αλλαγή.

E: Ωραία. Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας πιστεύετε;

Γ13: Θα μπορούσε μέχρι κάποιο επίπεδο. Ναι.

E: Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ13: Ναι, ναι. Παίζει μεγάλο ρόλο.

E: Όταν οι γονείς όμως είναι δίγλωσσοι, δεν ισχύει βεβαίως στη δική σας περίπτωση, αυτό πιστεύετε ότι μπορεί να δυσκολέψει περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για το παιδί;

Γ13: Ίσως γιατί η ελληνική έχει αρκετά διαφορετικό συντακτικό.

E: Εννοείτε από τη δεύτερη ξένη γλώσσα που μπορεί να μιλάνε μέσα στο σπίτι;

Γ13: Ναι, ναι. Από τη δεύτερη. Ακριβώς, ακριβώς. Από τη δεύτερη ξένη γλώσσα.

E: Με ποιο τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας ;

Γ13: Κατα βάση στο διαφορετικό συντακτικό που έχει, το διαφορετικό λεξιλόγιο που μπορεί να έχει

E: Και η πολιτισμική προέλευση των γονέων πιστεύετε ότι βοηθάει στην επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα;

Γ13: Θα μπορούσε να βοηθήσει από.... Ας πούμε, ρίζες κάποιων λέξεων που μπορεί να είναι κοινές. Ναι, θα μπορούσε να βοηθήσει.

E: Οκτώ χρόνια που είστε στο Λουξεμβούργο, μιας και εκπαιδευτικός, ποια είναι τα βασικά εμπόδια που βλέπετε ότι αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ13: Πολλές φορές ο δανεισμός λέξεων από την αγγλική και από τη γαλλική γλώσσα και η ενσωμάτωση αυτών μέσα στο καθημερινό τους λεξιλόγιο εμποδίζει τη σωστή ανάπτυξη της ελληνικής γλώσσας, του σωστού λεξιλογίου.

E: Με ποιους τρόπους θα μπορούσε όμως να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ13: Με ιδιαίτερη συνεισφορά θεωρώ από το σπίτι, για παράδειγμα εμείς που είμαστε και οι δύο ελληνικής καταγωγής, μιλώντας ελληνικά μέσα στο σπίτι θεωρώ ότι βοηθάμε το παιδί. Να μπορέσει να ανταπεξέλθει, να είναι σωστό δηλαδή στην ελληνική του γλώσσα.

E: Πολύ ωραία. Το μάθημα των ελληνικών, έτσι όπως διδάσκεται στα σχολεία εκεί πέρα, θεωρείτε ότι είναι αρκετό ή ίσως τα παιδιά χρειάζονται και επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι εννοώντας με κάποιο ιδιαίτερο μάθημα;

Γ13: Όχι, θεωρώ ότι είναι αρκετό. Δεν νομίζω ότι χρειάζονται ιδιαίτερα μαθήματα.

E: Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση δηλαδή της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία;

Γ13: Οι βασικές γνώσεις όσον αφορά την εκμάθηση της γλώσσας σε αρκετά πολύ συλλογικό επίπεδο αλλά και από συντακτικό επίπεδο, θεωρώ ότι είναι επαρκής.

E: Σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν τα δικά σας τα παιδιά;

Γ13: Κατά προτίμηση σε εξαιρετικό επίπεδο.

E: Θα θέλατε να πάρουν μέρος και στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ13: Ναι, ναι, θα το ήθελα.

E: Εντάξει, σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σας. Ελπίζω να μην σας κούρασα πολύ και καλή συνέχεια σας εύχομαι.

Γ13: Να είστε καλά. Ευχαριστώ πολύ.

Συνέντευξη Γ14

E: Καλησπέρα σας

Γ14: Καλησπέρα

E: Στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά, το όνομά σας;

Γ14: Ονομάζομαι Ηλίας

E: Η ηλικία σας;

Γ14: Είμαι 43 ετών.

E: Το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ14: Έχω τελειώσει πανεπιστήμιο

E: Τι επαγγέλεσθε;

Γ14: Μηχανικός αεροσκαφών

E: Στο Λουξεμβούργο πότε μετακομίσατε και για ποιους λόγους;

Γ14: Μετακόμισα πριν από 15 χρόνια περίπου λόγω της κρίσης που υπήρχε στην Ελλάδα.

E: Η πρώτη σας γλώσσα ποια είναι;

Γ14: Τα ελληνικά

E: Της συζύγου σας;

Γ14: Τα γαλλικά.

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ14: Μιλώ αγγλικά, γαλλικά και λίγα γερμανικά

E: στο σπίτι ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε;

Γ14: Κατά κύριο λόγο, χρησιμοποιούμε τα αγγλικά λόγω των παιδιών, και ελάχιστα τα ελληνικά (όσο μπορούμε).

E: Στην εργασία σας;

Γ14: Αγγλικά

E: Στις κοινωνικές σας συναναστροφές;

Γ14: Είναι αναλόγως την παρέα. Συνήθως επειδή είναι Έλληνες, έχουμε ελληνικές παρέες, χρησιμοποιούμε τα ελληνικά. και βέβαια άλλους που κάνουμε παρέα από την πλευρά της γυναίκας μου.

E: Σε ποια ηλικία ήρθε σε επαφή το παιδί σας με την ελληνική γλώσσα;

Γ14: Από πολύ μικρή, από την ημέρα που γεννήθηκε.

E: Σε ποια γλώσσα επικοινωνούν πιο συχνά με φίλους, γονείς, δασκάλους;

Γ14: Κατά κύριο λόγο τα αγγλικά αλλά και λίγο Ελληνικά.

E: Ποια γλώσσα προτιμάνε να χρησιμοποιούν όταν διαβάζουν;

Γ14: Τα ελληνικά

E: Υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που δυσκολεύονται περισσότερο, π.χ. λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό;

Γ14: Δυσκολεύεται περισσότερο στο λεξιλόγιο γιατί η εναλλαγή μεταξύ γλωσσών το δυσκολεύει περισσότερο στη χρήση.

E: Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μια γλώσσες;

Γ14: Μπορείτε να επαναλάβετε λίγο την ερώτηση;

E: Βεβαίως. Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μια γλώσσες;

Γ14: Θα έλεγα κυρίως από τον κοινωνικό περίγυρο και από τις συναναστροφές γενικά.

E: Ωραία. Κατά πόσο επηρεάζεται η ορθογραφία ή η γραμματική ή το λεξιλόγιό τους από την έκθεση σε άλλες γλώσσες;

Γ14: Επηρεάζεται αρκετά. Αλλά κυρίως το λεξιλόγιο, αλλά και η γραμματική, μπορώ να πω.

E: Παρατηρείται συχνά να γίνεται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες;

Γ14: Σίγουρα, και αυτό το βιώνω και στο σπίτι, λόγω του ότι η γυναίκα μου είναι Γαλλίδα, οπότε είναι πάρα πολύ έντονος ο δανεισμός λέξεων.

E: Παρατηρείτε γλωσσικές επιρροές από άλλες γλώσσες στην προφορά των μαθητών;

Γ14: Φυσικά, εννοείται το παρατηρώ. Ειδικά, όταν, επειδή η γυναίκα μου είναι γαλλίδα, όπως έχω προαναφέρει, έχουν χαρακτηριστική προφορά και στα ελληνικά τους.

E: Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ14: Εννοείται

E: Με ποιο τρόπο;

Γ14: Εεε, μισό λεπτό.....Μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις. Ωστόσο θεωρώ ότι δυσκολεύονται τα παιδιά περισσότερο γιατί όταν μαθαίνουν περισσότερες από μια γλώσσες ταυτόχρονα, δε μπορεί να μάθεις σε βάθος κάποια συγκεκριμένη γλώσσα.

E: Έχετε δίκιο

Γ14: Οπότε, μαθαίνουν, θεωρώ, προσωπική μου άποψη, μαθαίνουν λίγο απ' όλα ουσιαστικά.

E: Ωραία. Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ14: Εννοείται ότι παίζει σημαντικό ρόλο η πρώτη γλώσσα των γονέων, γιατί αυτή ακούει ουσιαστικά.

E: Στο σπίτι μιλάτε δύο γλώσσες. Θεωρείτε ότι αυτό δυσκολεύει περισσότερο τη διαδικασία μάθησης για το παιδί;

Γ14: Ναι, το δυσκολεύει περισσότερο.

E: Με ποιο τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι την εκμάθηση της ελληνικής;

Γ14: Εεε, κοιτάζτε μπορούν να ξεχωρίσουν μια γλώσσα που τη θεωρούν πιο ενδιαφέρουσα τα παιδιά, όταν μιλάμε στο σπίτι, οπότε θεωρώ ότι κάποια από τις δύο θα είναι πιο δύσκολη. Σίγουρα η χρήση της ελληνικής λόγω κανόνων, είναι συνήθως αυτή που τους δυσκολεύει. Παρόλα αυτά, όσο πιο συχνά την ακούν τόσο βοηθούνται στην εκμάθησή της.

E: Διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα αναλόγως την πολιτισμική προέλευση των γονεων τους;

Γ14: Φυσικά και διαφοροποιείται.

E Ωραία. Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής στο Λουξεμβούργο;

Γ14: Θεωρώ ότι είναι κυρίως οι συναναστροφές και η πολυγλωσσία που συναντούν γενικά στην καθημερινότητά τους. είτε έξω από το σχολείο είτε μέσα σε αυτό.

E: Με ποια κίνητρα πιστεύετε μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ14: Θεωρώ καταλληλότερο κίνητρο όλων, την ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων στα ελληνικά, γεγονός που συμβαίνει αλλά όχι συχνά, και μετά από προτροπή δική μου. Επιπλέον, είναι καλό κίνητρο να παρακολουθούν ταινίες στα ελληνικά, να επιλέγουν ελληνικά ακούσματα και φυσικά να ταξιδεύουμε στην Ελλάδα όσο γίνεται πιο συχνά. Αυτό βεβαια, δε μπορεί να γίνεται με μεγάλη συχνότητα λόγω υποχρεωσεων.

E: Έχετε δίκιο. Θεωρείτε ότι αρκεί το μάθημα των ελληνικών που γίνεται στο σχολείο ή χρειάζεται και επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι , με ιδιαίτερα κατ' οίκον;

Γ14: Θεωρώ ότι χρειάζεται ιδιαίτερα στο σπίτι, ειδικά στη δική μου περίπτωση, σίγουρα χρειάζεται.

E: Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της Ελληνικής στα σχολεία στο Λουξεμβούργο;

Γ14: Είναι σε πολύ ικανοποιητικό επίπεδο, απλά θα μπορούσαν να εμβαθύνουν περισσότερο όσον αφορά την ελληνική γλώσσα.

E: Σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν τα παιδιά σας;

Γ14: Σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο

E Θα θέλατε να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης Ελληνομάθειας;

Γ14: Όχι, όχι δε με ενδιαφέρει καθόλου, ούτε τα παιδιά μου τα ενδιαφέρει.

Ε: Εντάξει! Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας, καλή συνέχεια σας εύχομαι.

Γ14: Εγώ ευχαριστώ. Γεια σας.

Συνέντευξη Γ15

E: Καλησπέρα σας.

Γ15: Καλησπέρα.

E: Στα πλαίσια της έρευνας για τη διπλωματική μου εργασία θα ήθελα να σας απασχολήσω για λίγα λεπτά με μερικές ερωτήσεις. Αρχικά το όνομά σας;

Γ15: Θεοδόσης.

E: Η ηλικία σας;

Γ15: 41 ετών.

E: Το μορφωτικό σας επίπεδο;

Γ15: Έχω τελειώσει το μαθηματικό στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

E: Το επάγγελμά σας;

Γ15: Μαθηματικός.

E: Πότε πήγατε στο Λουξεμβούργο και για ποιους λόγους;

Γ15: Στο Λουξεμβούργο μετακομίσαμε πριν περίπου 4 χρόνια και οι λόγοι ήταν περισσότερο για οικονομικά ας το πούμε πράγματα. Γιατί είναι καλύτερα.

E: Ποια είναι η πρώτη σας γλώσσα;

Γ15: Ελληνικά.

E: Και της συζύγου σας;

Γ15: Επίσης, ναι, ναι, ναι.

E: Ποιες άλλες γλώσσες γνωρίζετε;

Γ15: Αγγλικά και γαλλικά.

E: Η γλώσσα που χρησιμοποιείτε στο σπίτι;

Γ15: Κυρίως ελληνικά. Εντάξει, αναγκαστικά καμιά φορά μιλάμε και λίγο σε άλλες γλώσσες γιατί τα παιδιά έρχονται σε επαφή και με άλλα.

E: Ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε στην εργασία σας;

Γ15: Τα αγγλικά.

E: Στις κοινωνικές σας συναναστροφές;

Γ15: Ελληνικά. Κυρίως κάνουμε παρέα με Έλληνες.

E: Πολύ ωραία. Σε ποια ηλικία ήρθε σε επαφή το παιδί σας με την ελληνική γλώσσα;

Γ15 : Από όταν γεννήθηκε ήρθε σε επαφή. Γιατί γεννήθηκε στην Ελλάδα. Οπότε ήταν η πρώτη της επαφή.

E: Με ποια γλώσσα επικοινωνούν πιο συχνά με φίλους, γονείς, δασκάλους;

Γ15: Περισσότερο με ελληνικά. Αν και αρκετά συχνά βέβαια και με αγγλικά.

E : Ποια γλώσσα προτιμάει να χρησιμοποιεί όταν διαβάζει;

Γ15: Τα ελληνικά. Της αρέσει περισσότερο.

E: Υπάρχουν συγκεκριμένα πεδία που δυσκολεύεται περισσότερο; Πχ λεξιλόγιο, γραμματική, συντακτικό;

Γ15: Συνήθως το πρόβλημα είναι κυρίως στο... Θα έλεγα και στο λεξιλόγιο είναι. Αλλά και στο συντακτικό. Γιατί εντάξει η κάθε γλώσσα είναι διαφορετική. Οπότε αυτό λίγο τα δυσκολεύει τα παιδιά.

E: Από ποιους παράγοντες μπορεί να επηρεαστεί η γλωσσική ταυτότητα των μαθητών που καθημερινά έρχονται σε επαφή με περισσότερες από μία γλώσσες;

Γ15 : Αρκετοί είναι νομίζω αυτοί οι παράγοντες. Θα έριχνα περισσότερο ότι είναι στα μαθήματα του σχολείου. Δηλαδή στο καθημερινό τους. Που χρησιμοποιούν δηλαδή και άλλες γλώσσες.

E: Κατά πόσο επηρεάζεται η ορθογραφία, η γραμματική ή το λεξιλόγιό τους από την έκθεση σε άλλες γλώσσες;

Γ15: Σίγουρα αρκετά. Σίγουρα αρκετά. Θεωρώ ότι επηρεάζει όταν ξέρεις περισσότερες γλώσσες. Στο τέλος, καμιά φορά σε δυσκολεύει αυτό.

E: Παρατηρείτε συχνά να γίνεται δανεισμός λέξεων από άλλες γλώσσες;

Γ15: Ναι, νομίζω ότι πλέον και στην Ελλάδα. Δεν είναι μόνο εδώ πέρα. Γενικά έχει αλλάξει πλέον το πώς μιλάμε και συνδυάζουμε λέξεις από διάφορες γλώσσες.

E: Παρατηρείτε γλωσσικές επιρροές από άλλες γλώσσες στην προφορά των μαθητών;

Γ15: Σε πολύ λίγες, ναι.

E: Η πολυγλωσσία των μαθητών μπορεί να έχει θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ15: Θετικές επιδράσεις στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας...

E: Ναι.

Γ15: Σίγουρα. Σίγουρα, ναι. Γιατί πιστεύω ότι είναι και μια πολύ αρχαία γλώσσα η οποία βλέπουν και πώς μπορεί να έχει επηρεάσει και τις υπόλοιπες γλώσσες.

E: Θεωρείτε ότι έχει σημασία η πρώτη γλώσσα των γονέων για τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών τους;

Γ15: Φυσικά, εντάξει. Είμαστε τα πρότυπά τους. Είναι αυτό που ακούνε κάθε μέρα στο σπίτι έτσι.

E: Όταν οι γονείς είναι δίγλωσσοι, θεωρείτε ότι αυτό δυσκολεύει περισσότερο τη διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για το παιδί ή όχι;

Γ15: Πιστεύω πως ναι... Πιστεύω πως ναι.

E: Με ποιο τρόπο μπορεί να επηρεάσει η γλωσσική χρήση της ελληνικής γλώσσας στο σπίτι την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας;

Γ15: Νομίζω θα μπορούν τα παιδιά να κατανοήσουν πιο εύκολα το πως πρέπει να λειτουργούν μέσα στο σχολείο και στα μαθήματα .

E: Διαφοροποιείται η επίδοση των μαθητών στην ελληνική γλώσσα ανάλογα με την πολιτισμική προέλευση των γονέων τους;

Γ15: Εννοείται, εννοείται. Οι γονείς όταν είναι από διαφορετικές περιοχές μιλάνε διαφορετικές γλώσσες, οπότε σίγουρα.

E: Ποια είναι τα βασικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στο Λουξεμβούργο;

Γ15: Νομίζω είναι και το λεξιλόγιο, αλλά και η σύνταξη. Η σύνταξη σε μία πρόταση στην αρχή ειδικά είναι αρκετά δύσκολη.

E: Με ποια κίνητρα μπορεί να ενισχυθεί η διαδικασία εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας;

Γ15: Αν ίσως αυξήσουν κάποιες ώρες της εκμάθησης, αυτό νομίζω θα βοηθούσε αρκετά, ώστε να μπορούν να αρχίζουν να νιώθουν λίγο πιο άνετα. Ίσως ακόμα και μια ταινία, μια σειρά με ελληνικά θα βοηθούσε σίγουρα.

E: Θεωρείτε ότι το μάθημα των ελληνικών που γίνεται στο σχολείο είναι αρκετό ή χρειάζεται και επιπλέον υποστήριξη στο σπίτι με ιδιαίτερα κατ' οικον ;

Γ15: Νομίζω χρειάζεται και στο σπίτι. Είναι κάτι το οποίο δεν φτάνει στο σχολείο, οπότε νομίζω θα χρειαστεί σίγουρα.

E: Ποια είναι δηλαδή η τρέχουσα κατάσταση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία στο Λουξεμβούργο;

Γ15: Κοιτάζτε, γίνονται μαθήματα ελληνικών, γίνονται. Τα παιδιά είναι ελεύθερα να αποφασίζουν φυσικά, αλλά γίνονται κανονικά.

E: Σε τι επίπεδο ελληνομάθειας θα θέλατε να φτάσουν τα παιδιά σας;

Γ15: Θα ήθελα πλήρη. Δηλαδή σε πάρα πολύ καλό επίπεδο, σαν να ζουν κανονικά στην Ελλάδα και να είναι η μόρφωσή τους στηριγμένη πάνω στα ελληνικά.

E: Θα θέλατε να πάρουν μέρος στις εξετάσεις πιστοποίησης επάρκειας της ελληνομάθειας;

Γ15: Ναι, σίγουρα, σίγουρα

E: Τέλεια, σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας. Καλή συνέχεια σας εύχομαι.

Γ15: Ευχαριστώ πολύ, να είστε καλά.